

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

MEZINÁRODNÍ ÚNOSY DĚTÍ

Zpracovala: Nikola Judlová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.

Plzeň 2017

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Mezinárodní únosy dětí zpracovala samostatně a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2017

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Miroslavu Hromadovi, Ph.D. za cenné rady při vypracování této diplomové práce, jakož i za trpělivost a vlídný přístup.

Velké poděkování patří také celé mé rodině, zejména mamince a babičkám za podporu po celou dobu mého studia a trpělivost během zpracování této diplomové práce. Také bych ráda poděkovala svým kamarádkám Elišce a Pětě za jejich přátelství a podporu po celou dobu studia na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

Nikola Judlová

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Pojem mezinárodního únosu dítěte	5
2.1. Hlavní právní prameny úpravy a jejich aplikace	5
2.2. Mezinárodní únos jako klíčový pojem	7
2.2.1. Interpretace dalších klíčových pojmů	8
2.2.2. Dítě	8
2.2.3. Obvyklé bydliště dítěte.....	11
2.2.4. Právo péče o dítě	14
2.2.5. Ústřední orgán	17
2.2.6. Styčný soudce a Zprostředkovatel Evropského parlamentu.....	20
2.3. Příčiny vzniku mezinárodního únosu dítěte	22
2.4. Základní zásady řízení ve věci mezinárodního únosu dítěte	25
3. Mezinárodněprávní úprava únosu	32
3.1. Úmluva o právech dítěte	32
3.2. Haagská úmluva.....	36
3.2.1. Historie vzniku Haagské úmluvy	36
3.2.2. Charakteristika Haagské úmluvy, její cíle a působnost.....	38
3.2.3. Povinnost navrácení dítěte a výjimky z této povinnosti.....	39
3.3. Nesmluvní státy Haagské úmluvy ve vztahu k mezinárodním únosům dětí.....	48
3.4. Haagská úmluva a její vztah k Úmluvě o právech dítěte.....	50
3.5. Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí	52
4. Mezinárodní únos dítěte v rámci Evropské unie.....	56
4.1. Evropská úmluva o lidských právech a Listina základních práv Evropské unie	58
4.2. Nařízení Brusel II bis.....	62
4.2.1. Působnost Nařízení.....	62
4.2.2. Řízení o navrácení dítěte dle Nařízení a jeho specifika	64
4.3. Evropská úmluva o výchově dětí.....	70
5. Mezinárodní únos dítěte ve světle české procesně-právní úpravy	76
5.1. Historický vývoj české procesně-právní úpravy.....	76
5.2. Řízení o navrácení dítěte	81
5.3. Příklad „Adrian Santana“	94
6. Závěr	100

Abstrakt

Abstract

Seznam použitých zkratek

Seznam použité literatury

Příloha 1

1. Úvod

Problematika mezinárodních únosů dětí je v současné době tématem velice aktuálním, neméně pak zajímavým. Dnešní svět je globalizován, cestovat za hranice státu je běžnou záležitostí, v důsledku čehož také dochází v oblasti mezilidských vztahů k výrazným změnám. Lidé projevují zvýšený zájem vycestovat do zahraničí, ať už za studiem, za prací, poznáním cizích kultur nebo získáním nových zkušeností. Důsledkem toho pak dochází k vytváření nových společenských vztahů mezi osobami rozličné státní příslušnosti, v řadě případů se pak jedná o vztah partnerský či manželský.

V České republice je v současné době skoro každé desáté manželství uzavřeno mezi snoubenci, kdy alespoň jeden z nich je příslušníkem cizího státu. Pokud mluvím o sňatcích, musím se samozřejmě v této souvislosti zmínit také o rozvodech, které se bohužel stále více stávají realitou všedních dnů. Rozvod se pak velmi znatelně dotýká i nezletilých dětí, které z manželství pocházejí. Děti rozpad svých rodičů velmi silně emotivně prožívají a jsou jím často značně traumatizovány, neboť dítě je v tomto případě vytrženo z prostředí, které je mu důvěrně známé, ztratí kontakt s druhým z rodičů a je nuceno si zvyknout v nové zemi např. na kulturu a náboženství odlišné od země původního bydliště.

V důsledku rozvodu dochází velmi často ze strany bývalého manžela cizí státní příslušnosti k návratu do země svého původu. V tuto chvíli nastává problém, jak vyřešit styk dítěte s rodiči. V případě kdy nedojde mezi rodiči dítěte k dohodě o místě výkonu péče o dítě, nebo není péče o dítě rozhodnuta orgánem státní moci k tomu určeném, může situace vyústit až k přemístění dítěte jedním z rodičů bez souhlasu druhého rodiče mimo místo bydliště dítěte, v mnoha případech do země původu „únosce“. V tomto případě hovoříme o mezinárodním únosu dítěte. Že je toto jednání protiprávní, je zjevné. Druhý rodič a především pak samo dítě má určitá práva, která nesmí druhý z rodičů porušovat. Jedním z těchto práv je právo dítěte být vychováván oběma rodiči, respektive právo dítěte

být vychovááno a být ve styku se svými rodiči a s tím spojené právo obou rodičů vychovávat své dítě a být s ním ve styku.¹

V případě České republiky se mezinárodní únosy dětí začaly dostávat do podvědomí veřejnosti ve druhé polovině minulého století v souvislosti s pádem železné opony a otevřením státních hranic po roce 1989, a tedy i odstraněním bariér pro vycestování mimo území domovského státu. Podstatnou roli však sehrála reálná možnost existence „mezinárodních párů“. Stejně tak i přemístění dítěte za hranice státu začalo být v porovnání s minulým obdobím jednodušší, a tím i početnější. Spolu s pozdějším vstupem České republiky do Evropské unie v květnu roku 2004 a otevřením Schengenského prostoru, se téma mezinárodních únosů dětí dostalo především do podvědomí médií, a tím i spíše do podvědomí veřejnosti.

Hlavním mezinárodním dokumentem, který problematiku mezinárodních únosů dětí upravuje, je bezesporu Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, sjednaná v Haagu dne 25. října 1980. V oblasti unijního práva je stěžejním dokumentem Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000, pro které se ujal zkrácený název Nařízení Brusel IIa nebo Brusel II bis. V oblasti práva vnitrostátního je základním procesním právním pramenem zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.²

Diplomová práce mapuje problematiku mezinárodních únosů dětí z pohledu občanskoprávního. Předem upozorňuji na skutečnost, že se v diplomové práci nezabývám trestněprávní rovinou této problematiky, přestože nesmí být tento aspekt zajisté opomíjen, neboť jednáním rodiče, který protiprávně přemístí nebo zadrží dítě v jiném státě, než je stát obvyklého bydliště dítěte, dojde

---

¹ V článku 17 odst. 17.1. písm. a. Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 874 (1997) o evropské chartě práv dítěte (Parliamentary Assembly. *Recommendation 874 (1979) on a European Charter on the Rights of Child* [online]. Council of Europe [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=14908&lang=en>.) je uvedeno, že děti nesmějí být nadále považovány za vlastnictví rodičů, ale musí být uznána jejich osobnost se všemi jejich právy a potřebami.

² HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2008 [citováno 2017-02-17] dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/hruba_michaela.pdf.

k porušení práva péče o dítě druhého z rodičů a toto jednání pak může konstituovat trestný čin. Takové jednání je trestné typicky v zemích common law, v České republice tomu tak však není.

Cílem mé diplomové práce je poskytnout komplexní pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí, především z pohledu občanskoprávního, za použití metody komparace, s užitím národní a nadnárodní judikatury a analýzy současné právní úpravy na úrovni vnitrostátní a mezinárodní. Hlavními zdroji mé diplomové práce, se kromě výše uvedených hlavních dokumentů upravujících danou problematiku, staly komentáře a důvodové zprávy k jednotlivým právním předpisům. Dále pak také judikatura národních a nadnárodních soudů, především judikatura Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie.

Diplomová práce je systematicky rozdělena do 6 kapitol. Po Úvodu následuje druhá kapitola nazvaná „Pojem mezinárodního únosu dítěte“, která v jejím úvodu poskytuje přehled hlavních právních pramenů upravujících danou problematiku a jejich aplikaci v jednotlivých případech. Podstatnou částí této kapitoly je pak výklad klíčových pojmů v případech mezinárodních únosů dětí, mezi něž patří dítě, právo péče o dítě, obvyklé bydliště dítěte, ústřední orgán, styčný soudce a Zprostředkovatel Evropského parlamentu. V neposlední řadě jsou zde také nastíněny příčiny vzniku případů mezinárodních únosů dětí a představeny základní principy a zásady provázející řízení o navrácení uneseného dítěte.

Třetí kapitola diplomové práce pojednává o Úmluvě o právech dítěte a především pak o Úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 – o historii jejího vzniku, cílu a účelu, povinnosti navrácení dítěte a velká část je věnována výjimkám z této povinnosti navrácení. Dále se pak soustředím na nesmluvní státy Haagské úmluvy a jejich vztahu k mezinárodním únosům dětí, a vztahu Haagské úmluvy k Úmluvě o právech dítěte. Poslední podkapitola je věnována Úmluvě o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

Kapitola čtvrtá je zaměřena na mezinárodní únosy dětí v rámci Evropské unie, především pak na Nařízení Brusel II bis. Bude upřesněna působnost tohoto nařízení, představena jednotlivá ustanovení týkající se mezinárodních únosů dětí a samotného rozhodnutí o navrácení dítěte. Dalšími instrumenty na unijní úrovni, kterým se bude tato kapitola věnovat, jsou Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Listina základních práv Evropské unie a Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980.

Předposlední pátá kapitola se zabývá vnitrostátní procesní právní úpravou ve věci mezinárodních únosů dětí, nejpodrobněji pak samotným řízením o navrácení dítěte dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Pozornost je věnována také historickému vývoji procesně-právní úpravy na našem území až do současnosti a judikatuře národních soudů.

Diplomovou práci zakončuje kapitola šestá s názvem „Závěr“, kde se zamyslím nad vhodností současné právní úpravy ve věci mezinárodních únosů dětí.

Ráda bych na závěr podotkla, že tato diplomová práce v žádném případě neposkytuje vyčerpávající pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí. Text práce reflektuje stav platný k 17. únoru 2017.

2. Pojem mezinárodního únosu dítěte

2.1. *Hlavní právní prameny úpravy a jejich aplikace*

Abych se mohla podrobněji věnovat problematice mezinárodních únosů dětí z pohledu právního, je nutné představit stěžejní právní instrumenty, které danou problematiku upravují. Upozorňuji však, že se jedná pouze o demonstrativní výčet těch nejdůležitějších právních pramenů, nikoliv konečný.

Z mezinárodních právních pramenů upravujících danou problematiku považuji za stěžejní Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980³, která je specializována pouze na problematiku mezinárodních únosů dětí a na případy této problematiky bude použita pouze mezi jejími smluvními státy. Mezi další důležité mezinárodní prameny řadím Úmluvu o právech dítěte z roku 1989⁴ a Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření o ochraně dětí z roku 1996⁵. Co se týče obecné aplikace těchto právních pramenů, představuje mezinárodní smlouva ujednání mezi dvěma nebo více subjekty mezinárodního práva veřejného.⁶ Článek 10 Ústavy České republiky⁷ pak říká, že: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“. Z tohoto ustavení vyplývá, že mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost před právem vnitrostátním.

---

³ Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, ze dne 25. října 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb. (dále jen „Haagská úmluva“).

⁴ Úmluva o právech dítěte, ze dne 20. listopadu 1989, vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb. (dále jen „Úmluva o právech dítěte“).

⁵ Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření o ochraně dětí, ze dne 19. října 1996, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 141/2001 Sb.m.s. (dále jen „Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí“).

⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 47 (dále citováno jako PAUKNEROVÁ).

⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava ČR“).

Z unijního práva je nejvýznamnějším právním instrumentem Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003⁸, označované jako Nařízení Brusel IIa nebo Brusel II bis, jehož bude použito na případy únosů dětí mezi členskými státy Evropské unie, s výjimkou Dánského království,⁹ a to na řízení zahájená po 1. březnu 2005.¹⁰ Samo Nařízení pak v článku 60 písm. e) výslovně definuje svůj vztah k Haagské úmluvě, kdy Nařízení má přednost před Haagskou úmluvou ve vztazích mezi členskými státy. Ve vztazích neupravených Nařízením je i nadále účinná Haagská úmluva, ovšem za podmínky priority Nařízení Brusel II bis ve vztahu mezi členskými státy, které jsou smluvními stranami Haagské úmluvy.¹¹ Ostatně článek 288 Smlouvy o fungování Evropské unie¹² stanovuje, že každé „Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.“. Státní orgány jsou tedy povinny v rámci této obecné závaznosti přednostně aplikovat všechna nařízení Evropské unie před vlastními vnitrostátními právními normami. Dalším důležitým právním pramenem je pro oblast mezinárodních únosů dětí Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980¹³.

Z českých právních pramenů se mezinárodním únosům dětí věnují zejména zákon o zvláštních řízeních soudních¹⁴ a subsidiárně také občanský soudní řád¹⁵. Nesmíme pak opomenout také na zákon o sociálně-právní ochraně dětí¹⁶ a nový zákon o mezinárodním právu soukromém¹⁷, který bude aplikován poté, co danou otázku nebude řešit ani právní předpis Evropské unie, ani

---

⁸ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „Nařízení Brusel II bis“ nebo „Nařízení“).

⁹ Dánsko se na základě Protokolu o postavení Dánska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o založení Evropského společenství, neúčastní spolupráce a Nařízení pro něj proto není závazné ani použitelné (Nařízení, preambule bod 31).

¹⁰ PAUKNEROVÁ, s. 130 - 131.

¹¹ Nařízení Brusel II bis, článek 62.

¹² Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 (dále jen „Smlouva o fungování EU“).

¹³ Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí, ze dne 20. května 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s. (dále jen „Evropská úmluva o výchově dětí“).

¹⁴ Zákon č. 272/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“ nebo „ZZŘS“).

¹⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“).

¹⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“).

¹⁷ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

mezinárodní smlouva.¹⁸ Více se jednotlivým právním pramenům budu věnovat v následujících kapitolách diplomové práce.

2.2. Mezinárodní únos jako klíčový pojem

Haagská úmluva pojem „mezinárodní únos“ definuje v článku 3 jako protiprávní jednání, při kterém dochází k přemístění nebo zadržení dítěte. Zároveň musí být splněny dvě podmínky. První podmínkou je porušení práva péče o dítě, samostatně či společně náležející osobě, instituci nebo kterémukoliv jinému orgánu, za podmínek právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před jeho přemístěním nebo zadržením. Druhou podmínkou je skutečný výkon tohoto práva v době přemístění či zadržení dítěte, nebo alespoň skutečnost, že by právo péče o dítě bylo vykonáváno, pokud by nedošlo k protiprávnímu přemístění či zadržení dítěte.¹⁹

Všimněme si spojky „nebo“ mezi slovy přemístění a zadržení. Tato spojka vyjadřuje fakt, že Haagská úmluva chápe oba pojmy zcela odlišně. K přemístění dítěte dochází při jeho protiprávním přesunu ze státu obvyklého bydliště do státu jiného, zatímco k zadržení dítěte může dojít přesunem dítěte, který je zpočátku v souladu s právem, posléze však dojde k zadržení dítěte ve státě odlišném od jeho obvyklého bydliště. Pro úplnost uvádím, že přemístění dítěte může jeho zadržení předcházet, nemusí tomu tak ale být vždy.

Jak jsem již uvedla v úvodu této práce, únos dítěte z pohledu mezinárodního je potřeba striktně odlišovat od pojmu únos v rovině trestněprávní. Z pohledu trestního práva je únos definován v § 200 odst. 1 trestního zákoníku²⁰. Dopustí se ho ten, kdo „*dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat*“.²¹ Z definice únosu je zřejmé, že k naplnění skutkové podstaty trestného činu únosu je vyžadováno pravomocné rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče. Pokud tedy unese rodič dítě druhému rodiči a nebude

---

¹⁸ BŘÍZA, Petr. Nový český zákon o mezinárodním právu soukromém v kontextu práva EU a mezinárodních smluv. *Právní rádce*. 2013, č. 17, s. 588 (dále citováno jako BŘÍZA).

¹⁹ Haagská úmluva, článek 3.

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“).

²¹ Trestní zákoník, § 200.

dosud pravomocně rozhodnuto, kterému z rodičů je dítě svěřeno do péče, nebude se jednat o únos z trestněprávního hlediska. Podmínka pravomocného rozhodnutí v případě mezinárodního únosu absentuje. Rozdíl můžeme najít i v přítomnosti prvku zavinění, které není v případě mezinárodního únosu vyžadován, na rozdíl od únosu trestněprávního. Charakterem řízení o navrácení dítěte v případě mezinárodního únosu je vydání rozhodnutí, zda bude přemístěné či zadržené dítě navraceno, či nikoliv, přičemž v případě trestního řízení je účelem vyslovení výroku o vině a trestu únosce. V neposlední řadě spatřuji rozdíl v přítomnosti mezinárodního prvku v případě mezinárodního únosu, k jehož naplnění dojde v okamžiku překročení hranic státu obvyklého bydliště dítěte.²² Sama Haagská úmluva užívá pojmu „únos“ jen ve svém názvu, v textu pak dále užívá slovního spojení „protiprávní přemístění či zadržení“.

Přesto, pokud v textu používám pojem „únos“, jedná se pro účely této diplomové práce vždy o pojetí dle práva mezinárodního, tedy ve významu „protiprávního přemístění či zadržení“ dítěte.

2.2.1. Interpretace dalších klíčových pojmů

2.2.2. Dítě

Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, Česká republika je na základě článku 10 Ústavy ČR vázána vyhlášenými mezinárodními smlouvami, ke kterým dal souhlas Parlament. Ty jsou pak součástí vnitrostátního právního řádu. Česká republika se zavázala k řadě mezinárodních smluv, které obsahují práva a povinnosti dítěte. Pokud by tedy tyto mezinárodní smlouvy obsahovaly jinou definici pojmu dítě než vnitrostátní právní předpisy, použije se při aplikaci přednostně mezinárodní smlouva.

Katalog práv a povinností dítěte obsahuje řada mezinárodních smluv, unijní právo nevyjímá. Pro přehlednost je můžeme dělit do tří skupin. Do první

---

²² MATYSOVÁ, Monika. Rigorózní práce na téma *Mezinárodní únosy dětí a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 6 - 7 [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/150007655/?lang=cs> (dále citováno jako MATYSOVÁ).

skupiny řadíme ty právní dokumenty, které sice pojem dítě používají, ale nijak ho nedefinují (např. Nařízení Brusel II bis). Druhou skupinu tvoří prameny, které výslovně omezují své použití definováním určité věkové hranice dítěte, a to od jeho narození do dosažení určitého věku (Haagská úmluva). Do třetí skupiny pak spadají ty prameny, které sice definují pojem dítě, ale neuvádějí dolní věkovou hranici dítěte, od které se považuje za subjekt práva, nýbrž stanoví pouze věkovou hranici horní (Úmluva o právech dítěte). Avšak žádný z pramenů nedefinuje pojem dítěte tak, aby se tato definice dala použít i pro účely interpretace pramenů vnitrostátních. Důvodem této absence, tedy jednoznačného vymezení okamžiku, od kdy smluvní státy přiznávají dítěti ochranu, je zajisté kontroverznost dané otázky.²³

Právním dokumentem, který poprvé zakotvil skutečnost, že „*dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm*“²⁴, je Charta práv dítěte (někdy označovaná jako tzv. evenská Deklarace práv dítěte), kterou v roce 1924 přijala Liga národů²⁵. Cílem této Charty bylo prožití šťastného dětství dětí a užívání práv a svobod v ní obsažených.²⁶

Na Chartu práv dítěte navázala Úmluva o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989.²⁷ Úmluva o právech dítěte, jako vůbec první mezinárodní právní instrument, ve svém článku 1 definuje dítě, a to jako „*každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu státu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“. Tato definice dítěte je významná zejména s ohledem na jeho právo na ochranu.²⁸

Haagská úmluva se dle článku 4 vztahuje na „*každé dítě, které mělo své obvyklé bydliště ve smluvním státě bezprostředně před porušením práva péče o ně*

---

²³ SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě?. *Právo a rodina*. 2013, č. 3, s. 17 (dále citováno jako SCHÖN).

²⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. *Informační centrum vlády* [online]. Aktualizováno dne 10. 11. 2009 [citováno 10. 11. 2015]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/> (dále citováno jako VANÍČKOVÁ).

²⁵ Liga národů byla v roce 1945 nahrazena Organizací spojených národů, která 20. listopadu 1959 vyhlásila Chartu práv dítěte. Valné shromáždění OSN později prohlásilo, že Deklarace práv dítěte je předchůdkyní modernější Úmluvy o právech dítěte.

²⁶ VANÍČKOVÁ.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *ibid.*

nebo styku s ním“ a hned věta druhá tohoto článku říká, že „Úmluvy se nepoužije, pokud dítě dosáhlo věku šestnácti let.“. Tato věková hranice byla určena z důvodu, že názory dětí starších šestnácti let nemohou být ignorovány jejich rodiči ani správními nebo soudními orgány, neboť jsou již natolik rozumově vyspělé, že by jejich přemístění nebo zadržení v určitém státě nemohlo proběhnout proti jejich vůli.²⁹

Úmluva o právech dítěte definici pojmu „dítě“ neobsahuje a dle názoru většiny se ponechává jeho vymezení právním řádům jednotlivých členských států Evropské unie.³⁰ Můžeme ovšem vyvodit závěr, že vzhledem k institutu rodičovské odpovědnosti se jedná o dítě nezletilé.³¹

Pojem „dítě“ obsahuje také náš vnitrostátní právní řád, a to ve dvojitým významu. První význam chápe dítě jako fyzickou osobu bez ohledu na věk, pokud se jedná jen o její příbuzenský vztah k rodičům. Druhý význam vychází z označení dítěte jako nedospělého jedince, který vzhledem k jeho nižšímu věku a slabšímu postavení potřebuje vyšší stupeň ochrany. I přesto, že je v těchto významech pojem dítěte chápán v řadě vnitrostátních právních pramenů, neobsahuje paradoxně náš právní řád definici tohoto pojmu.³²

V souladu s ustanovením § 30 občanského zákoníku³³ se dítětem rozumí člověk, který nenabyl plné svéprávnosti, přičemž plnou svéprávnost lze nabýt zletilostí, tj. dovršením věku osmnácti let, emancipací nebo uzavřením manželství po dosažení šestnáctého roku věku. Právní osobnost, tj. způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, má dítě, resp. fyzická osoba, od narození do smrti. Jaké ochrany ale požívá dítě od jeho početí do narození? Ustanovení § 779 občanského zákoníku říká, že lze určit otcovství i k dítěti ještě nenarozenému, je-li již počato. Tento paragraf je důležitý z hlediska výkladu, že zákonodárce si pod

---

²⁹ PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention* [online]. In: HCCH, 1981 [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/expl28.pdf> (dále jen „Důvodová zpráva“).

³⁰ European Commission. *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II* [online]. Brusel: European Commission Directorate-General for Justice, říjen 2005 [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf (dále citováno jako *Praktická příručka*).

³¹ PAUKNEROVÁ, s. 132.

³² SCHÖN, s. 17.

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník).

pojmem „dítě“ představuje také dítě počaté, i když dosud nenarozené. Obecně se však období mezi početím a narozením považuje za jakousi šedou zónu a neexistuje k němu jasný výklad.³⁴

2.2.3. Obvyklé bydliště dítěte

Pojem „obvyklé bydliště dítěte“ je ústředním pojmem řady mezinárodních právních dokumentů, které se věnují problematice mezinárodních únosů dětí. Avšak než přistoupím k samotnému výkladu tohoto pojmu, je na místě upozornit na existující nesrovnalosti v terminologii v souvislosti s pojmem „obvyklý pobyt“ dítěte v českých jazykových verzích právních dokumentů týkajících se mezinárodních únosů dětí. Nařízení Brusel II bis a český překlad Haagské úmluvy mluví o „obvyklém bydlišti“. V oficiální anglické verzi Haagské úmluvy se tento pojem označuje jako „*habitual residence*“. Naopak zákon o mezinárodním právu soukromém používá pojem „obvyklý pobyt“. V této práci budu, vzhledem k četnosti používání pramenů, užívat pojem „obvyklé bydliště“.

Pojem „obvyklé bydliště dítěte“ se v mezinárodním právu soukromém objevil poprvé v roce 1902 v Úmluvě o opatrovnictví nezletilých dětí. Užívat ho začala Haagská konference mezinárodního práva soukromého³⁵ (dále jen „Haagská konference“)³⁶ a přejala jej i unijní právo, např. Nařízení Brusel II bis.³⁷

Žádný právní instrument na úrovni vnitrostátní ani mezinárodní však pojem obvyklé bydliště nedefinuje, a to záměrně z důvodu univerzálnosti použití tohoto pojmu. Pro výklad pojmu se proto musíme obrátit na judikaturu Soudního dvora Evropské unie, který se interpretací pojmu obvyklého bydliště dítěte zabývá ve dvou svých rozhodnutích. V rozhodnutí ve věci „A“³⁸ proti Finsku stanovil, že pojem obvyklé bydliště musí být ve smyslu článku 8 odst. 1 Nařízení vykládán

---

³⁴ SCHÖN, s. 17-19.

³⁵ Haagská konference mezinárodního práva soukromého (v originále Hague Conference on Private International Law) je mezivládní organizací, která unifikuje normy mezinárodního práva soukromého v jednotlivých zemích.

³⁶ V haagských úmluvách bylo obvyklé bydliště, jako nový hraniční určovatel, zvoleno jako určitý kompromis mezi původně používanými pojmy „domicil“ a „státní příslušnost“ (PFEIFFER Magdalena. Obvyklý pobyt v evropském rodinném právu. *Soudní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 87. (dále citováno jako PFEIFFER)).

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 2009, ve věci A, č. C-523/07.

jako místo, kde „pobyt dítěte vykazuje jistou integraci v rámci sociálního a rodinného prostředí“. Musí však být přihlédnuto zejména k trvání a pravidelnosti pobytu, podmínkám a důvodu pobytu, ke státní příslušnosti dítěte a jeho školní docházce, jazykovým znalostem, jakož i rodinným a sociálním vazbám dítěte v daném státě.³⁹ Druhým podstatným rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie v tomto ohledu je případ „*Mercredi v. Chaffe*“⁴⁰. V tomto svém rozhodnutí se Soudní dvůr Evropské unie zabýval místem obvyklého bydliště dvouměsíčního dítěte a stanovil, že ve smyslu článků 8 a 10 Nařízení má být obvyklé bydliště dítěte vykládáno ve smyslu tzv. „kritéria závislosti“. To znamená, že se má s ohledem na zájmy dítěte přihlédnout především k obvyklému bydlišti rodičů dítěte či osob o dítě pečujících. Zároveň je však třeba přihlédnout také k důvodům, jež vedly tyto osoby k přestěhování se do jiného státu, k jejich zeměpisnému a rodinnému původu a míře integrace osoby pečující o dítě (rodiče dítěte) v rodinném a sociálním prostředí. Rozhodnutí také odkazuje na předchozí uvedené rozhodnutí, a to ohledně potřeby určité míry integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Dále je třeba přihlédnout také k délce trvání pobytu, který musí trvat určitou dobu, aby se vyznačoval prvkem stálosti⁴¹, pravidelnosti a podmínkám pobytu na území státu. Je však zapotřebí zdůraznit, že v ostatních jednotlivých případech, pokud se nebude jednat o velmi malé dítě, má vnitrostátní soud určit obvyklého bydliště dítěte zásadně dle skutkového stavu každého jednotlivého případu.⁴²

V čem se ale smluvní státy Haagské úmluvy shodují, je skutečnost, že protiprávní přemístění či zadržení dítěte nelze ihned vykládat jako změnu obvyklého bydliště dítěte. Pokud by tomu tak bylo, v konečném důsledku by to znamenalo zlegalizování mezinárodního únosu dítěte a Haagská úmluva by tím pozbyla svého účelu.⁴³ Nicméně po dostatečně dlouhé době bude za obvyklé

---

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. prosince 2010 ve věci *Barbara Mercredi v. Richard Chaffe*, č. C-497/10.

⁴¹ V žádném z právních nástrojů jak na mezinárodní, unijní nebo vnitrostátní úrovni však není uvedena minimální délka trvání pobytu v zemi pro vznik obvyklého bydliště dítěte.

⁴² I přesto, že byl výklad pojmu obvyklé bydliště dítěte učiněn SDEU pro účely článku 2 odst. 11 písm. a) Nařízení Brusel II bis, Nejvyšší soud Velké Británie ve svém rozhodnutí ve věci *A v. A and another (Children: Habitual Residence)* [2013] UKSC 60 [2013] 3 WLR 761 uvedl, že je „vysoce žádoucí“, aby byl tento pojem vykládán stejně i pro účely Haagské úmluvy.

⁴³ BEAUMONT, s. 93 - 94.

bydliště dítěte považována země, kam bylo takové dítě přemístěno či kde je zadrženo.⁴⁴ Nelze totiž tvrdit, že obvyklým bydlištěm dítěte je země, kde již řadu let nežije. To se také odráží v článku 12 Haagské úmluvy, který říká, že pokud v den zahájení řízení o navrácení od protiprávního přemístění či zadržetí dítěte uběhla doba kratší jednoho roku, musí příslušný orgán nařídít navrácení dítěte, a to bezodkladně. Pokud uběhla doba delší než jeden rok, nařídí příslušný orgán navrácení dítěte jen tehdy, pokud se neprokáže dostatečné sžití dítěte s jeho novým prostředím.⁴⁵ S možností změny místa obvyklého bydliště dítěte po jeho únosu tak evidentně počítali i sami tvůrci Haagské úmluvy.

Může ovšem nastat situace, kdy dítě bude mít více míst obvyklého bydliště, nebo naopak nemusí existovat žádné místo, které by se mohlo považovat za takové místo. V tomto případě opět odkážu na judikaturu zahraničních soudů, a to na judikaturu soudů britských.

Otázkou existence více míst obvyklého bydliště dítěte se zabýval britský soud v případě „*Re V*“⁴⁶. V tomto případě rodina v průběhu roku pravidelně cestovala mezi Londýnem, kde trávila zimu, a Korfu, kde pobývali v létě. Matka však jednoho dne odmítla s dětmi opustit Londýn a odjet na období léta na Korfu a následně také podala žádost o rozvod. To se však nelíbilo otci, který podal k řeckému soudu žádost o navrácení dětí podle Haagské úmluvy s tím, že matka zadržuje děti v Londýně neprávem, neboť v období léta mají obvyklé bydliště na ostrově Korfu. Matka však tvrdila, že děti mají obvyklé bydliště v obou zemích, tedy jak ve Velké Británii, tak na Korfu. Dožádaný britský soud ve svém rozhodnutí souhlasil s matkou dětí, ovšem s výhradou, že není možné, aby děti měly obvyklé bydliště ve dvou zemích současně, ve stejný okamžik. Otec tedy v tomto sporu neuspěl.

Otázku neexistence místa obvyklého bydliště dítěte řešil britský soud v případě „*A v. A and another*“⁴⁷. V tomto rozhodnutí bylo vysloveno, že může dítě ztratit obvyklé bydliště v jednom státě, aniž by získalo obvyklé bydliště

---

⁴⁴ BEAUMONT, s. 96.

⁴⁵ Haagská úmluva, článek 12.

⁴⁶ Velká Británie. *Re V (Abduction; Habitual Residence)* [1995] 2 FLR 992.

⁴⁷ Velká Británie. *A v. A and another (Children: Habitual Residence)* [2013] UKSC 60 [2013] 3 WLR 761.

v jiném státě, což znamená, že v daný okamžik nemá žádné místo obvyklého bydliště.

2.2.4. Právo péče o dítě

Dle Haagské úmluvy a Nařízení⁴⁸ obsahuje právo péče o dítě především právo určení místa bydliště dítěte, přičemž toto právo může vyplývat ze zákona, soudního či správního rozhodnutí, ale také z dohody rodičů, která je platná podle právního řádu daného státu⁴⁹, tedy podle práva státu posledního obvyklého bydliště dítěte před jeho únosem.⁵⁰ Podle těchto dvou právních instrumentů jsou nositeli práva péče o dítě osoba (většinou rodiče dítěte nebo jiná osoba, která o dítě po právu pečuje) instituce nebo jiný orgán (např. soud, kterému toto právo náleží po dobu před ním probíhajícího řízení o určení osoby, které bude dáno právo péče o dítě, a to až do samotného rozhodnutí této otázky soudem, což je typické ve státech anglofonních, jako je Kanada nebo Velké Británie⁵¹), a to samostatně či společně.⁵²

Zároveň je však zapotřebí si uvědomit, že pojem právo péče o dítě je pojmem *sui genesis*, tedy že ve vnitrostátním právu může mít poněkud jiný význam, než má toto slovní spojení v právu mezinárodním.⁵³ Může tedy nastat situace, kdy dle vnitrostátního práva bude právo péče o dítě přiznání někomu, komu toto právo dle Haagské úmluvy či Nařízení nenáleží, a naopak. Proto tedy pojem „právo péče o dítě“ má být vykládán s ohledem na účel Haagské úmluvy a nezávisle na interpretaci vnitrostátní.⁵⁴

---

⁴⁸ Haagská úmluva, článek 5 písm. a): „Pro účely této Úmluvy: a) „právo péče o dítě“ zahrnuje práva vztahující se k péči o osobu dítěte a zejména právo určit místo pobytu dítěte“. Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 9: „právem péče o dítě“ se rozumějí práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte.

⁴⁹ Dle § 67 Důvodové zprávy tato dohoda nemusí být uzavřena přímo ve státě posledního obvyklého bydliště dítěte, ale postačí, jestliže platnost dohody vyplýne z právních norem tohoto státu.

⁵⁰ Haagská úmluva, článek 3. Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 11. písm. a).

⁵¹ LOWE, Nigel; EVERAL, Mark; NICHOLLS, Michael. *International Movement of Children: Law Practice and Procedure*. Bristol: Jordan Publishing, 2005, s. 273 (dále citováno jako LOWE).

⁵² Haagská úmluva, článek 3 písm. a). Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 7.

⁵³ LOWE, s. 262.

⁵⁴ To potvrdila také Zvláštní komise Haagské konference na svém Šestém zasedání v bodu 44 (Hague Conference on Private International Law. *Conclusions and Recommendations of the Sixth*

Právo péče o dítě jako takové je součástí institutu rodičovské zodpovědnosti. Pojem „rodičovská zodpovědnost“ je z mezinárodních dokumentů definován v Úmluvě o ochraně dětí v článku 1 odst. 2 a v Nařízení Brusel II bis v článku 2 odst. 7, a to jako veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby (rodič, opatrovník nebo jiný zákonný zástupce) týkající se osoby dítěte nebo jeho majetku, zahrnující rodičovskou moc nebo vzájemný vztah obdobný. Práva a povinnosti jsou těmto osobám svěřena na základě právního předpisu, rozhodnutí či dohody, která musí být právně závazná. Pojem rodičovské zodpovědnosti tu zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem.⁵⁵ ⁵⁶ V českém právním řádu je rodičovská zodpovědnost upravena v platném a účinném občanském zákoníku, který ji v § 856 přiznává stejně oběma rodičům, ledaže jí byl rodič zbaven, a nezáleží přitom na tom, zda jsou rodiče manželé, či nikoliv.⁵⁷ Rodičovská zodpovědnost vzniká dle § 858 občanského zákoníku narozením dítěte a zaniká v okamžiku nabytí plné svéprávnosti.⁵⁸ Ve stejném paragrafu občanský zákoník vyjmenovává práva a povinnosti rodičů, spočívající v péči o dítě, kterou rodičovská zodpovědnost zahrnuje. Mimo jiné mezi ni řadí i právo udržování osobního styku s dítětem a právo určení místa bydliště dítěte.⁵⁹ S ohledem na mezinárodní únosy dětí je velice významný § 882 občanského zákoníku, který ve svých dvou odstavcích mluví o protiprávně zadržovaných dětech. Odstavec 1 tohoto paragrafu dává rodičům dítěte,

---

Meeting (Part I) of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (1-10 June 2011) [online]. In: HCCH, June 2011 [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/concl28sc6_e.pdf.

⁵⁵ Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí, článek 1 odst. 2: „*Pro účely této úmluvy výraz "rodičovská zodpovědnost" zahrnuje rodičovskou moc nebo jiný obdobný vzájemný vztah stanovující práva, pravomoci a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte*“.

⁵⁶ Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 7: „*"rodičovskou zodpovědností" se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem*“.

⁵⁷ Rozhodnout o trvání a rozsahu rodičovské odpovědnosti může dle § 858 občanského zákoníku rozhodnout jen soud. Stejně tak § 866 občanského zákoníku mluví pouze o rozhodnutí soudu, jež může změnit způsob či rozsah rodičovské odpovědnosti, v jakém ji rodiče mají vykonávat, a to vždy v zájmu dítěte.

⁵⁸ Občanský zákoník, § 858.

⁵⁹ *Ibid.*: „*Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.*“

oprávněné osobě o dítě pečující či mezi rodiči navzájem právo žádat předání dítěte, pokud jiná osoba toto dítě protiprávně zadržuje.⁶⁰ Druhý odstavec § 882 ukládá povinnost osobě, která dítě protiprávně zadržela, aby jej řádně předala osobě, jíž po právu náleží právo péče o dítě.⁶¹

Právo péče o dítě je však nutno striktně odlišovat od pojmu „právo styku s dítětem“. Dle Haagské úmluvy a Nařízení je právo styku s dítětem vymezováno jako právo odvést či vzít dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je obvyklé bydliště dítěte.⁶²

Problém ve vymezení těchto dvou pojmů může nastat v případě, kdy jednomu z rodičů je soudem přiznáno právo péče o dítě, přičemž v jeho případě soud rozhodl o zákazu přemístění dítěte mimo území jeho obvyklého bydliště, a druhému rodiči soud přiřkl pouze právo styku s dítětem. Tuto situaci nazýváme jako tzv. *ne exeat* právo, neboli „právo veta“. Pokud však skutečně dojde k přemístění dítěte rodičem, kterému je sice soudem přiznáno právo péče o dítě, avšak je zároveň v tomto právu omezen, jak v této situaci postupovat? Haagská úmluva tuto situaci přemístění dítěte mimo území státu jeho obvyklé bydliště hodnotí jako protiprávní vzhledem k tomu, že ačkoliv má první z rodičů v rámci práva péče o dítě i právo změnit obvyklé bydliště dítěte, bylo mu toto právo omezeno soudním rozhodnutím. Docházíme tak k závěru, že došlo k porušení práva péče o dítě osobou, které toto právo náleží, což může být mírně matoucí. Touto, ne jednoduchou, otázkou se zabývala i Zvláštní komise⁶³ Haagské konference na jejím Třetím zasedání⁶⁴, a přestože nedospěla k jednomyslnému řešení této situace, většina ze zúčastněných států zastává názor uvedený výše.

---

⁶⁰ *Ibid.*, § 882 odst. 1: „Zadržuje-li jiná osoba dítě protiprávně, mají rodiče právo žádat, aby jim dítě předala; to platí i mezi rodiči navzájem. Toto právo má i ten, kdo o dítě oprávněně pečuje.“

⁶¹ *Ibid.*, § 882 odst. 2: „Osoba, která dítě protiprávně zadržuje, má povinnost jej řádně předat tomu, kdo má dítě po právu v péči.“

⁶² Haagská úmluva, článek 5 písm. b). Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 10.

⁶³ Článek 8 Statutu Haagské konference mezinárodního práva soukromého říká, že Zvláštní komise jsou zřizovány za účelem přípravy návrhů úmluv a studují další otázky mezinárodního práva soukromého, které spadají do oblasti působnosti Haagské konference (Hague Conference on Private International Law. *01: Statute of the Hague Conference on Private International Law* [online]. In: HCCH. [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text.>)

⁶⁴ Hague Conference on Private International Law. *Report of the Third Special Commission meeting to review the operation of the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (17-21 March 1997)* [online]. In: HCCH. [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/abduc97e.pdf>.

K tomuto závěru došel také soud Spojených států amerických v případě „*Abbott v. Abbott*“⁶⁵, ve kterém se jednalo o dítě narozené na Havaji, jehož matkou byla Američanka a otcem Brit. Ve věku sedmi let dítěte se celá rodina přestěhovala do Chile. Následně došlo k rozpadu manželství rodičů dítěte, kteří byli nuceni řešit otázku práva péče o dítě. Chilské soudy nakonec prostřednictvím čtyř soudních příkazů určily matku jako osobu s právem péče o dítě a otcí přiznaly právo styku s dítětem, přičemž jeden z těchto příkazů zakázal oběma rodičům dítěte jednostranné přemístění dítěte mimo území Chile. Matka však zákazu nedbala a odcestovala spolu s dítětem na území Spojených států amerických, kde měla v úmyslu zůstat. Otec následně podal žádost o navrácení dítěte dle Haagské úmluvy. Případ se dostal až k Nejvyššímu soudu Spojených států amerických, který dal zapravdu otcí dítěte a rozhodl, že měl podle chilského práva otec dítěte společně s matkou právo na určení místa pobývání jejich dítěte a mohl zakázat matce odvézt dítě za hranice státu Chile.

2.2.5. Ústřední orgán

Povinnost zřídit ústřední orgán, zpravidla jeden⁶⁶, ukládá smluvním státům jak Haagská úmluva v článku 6, tak i Nařízení Brusel II bis v článku 53.

Haagská úmluva ústředním orgánům jednotlivých smluvních států ukládá za úkol mezi sebou spolupracovat a podporovat spolupráci mezi příslušnými orgány ve svých státech ve věci bezodkladného návratu unesených dětí a dosažení dalších cílů vytyčených Haagskou úmluvou⁶⁷, a to buď přímo, nebo skrze prostředníka.⁶⁸ Hlavními úkoly ústředních orgánů je především učinit veškerá potřebná opatření, aby zjistily místo pobytu protiprávně přemístěného či zadržného dítěte a uchránily jeho a další osoby zúčastněné další újmy a poškození prostřednictvím jimi vydaných předběžných opatření, případně zařídí

---

⁶⁵ Spojené státy americké. *Abbott v. Abbott* [2010] 130 S. Ct. 1983.

⁶⁶ Dle článku 6 Haagské úmluvy může být více než jeden ústřední orgán zřízen ve federálním státě, státě s více právními systémy nebo ve státě, který má autonomní územní celek. Daný stát však musí označit územní rozsah pravomocí ústředních orgánů.

⁶⁷ KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 20. 4. 2006. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45> (dále citováno jako KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. I. díl).

⁶⁸ Haagská úmluva, článek 7.

přijetí těchto předběžných opatření. Dále mají usnadnit smírné řešení ve věci navrácení uneseného dítěte, a pokud možno zajistit jeho dobrovolné vrácení zpět do místa obvyklého bydliště, zajistit výměnu informací o sociálním postavení dítěte ústředními orgány navzájem, poskytnout obecné informace o právním řádu státu, ve kterém se ústřední orgán nachází, dále pak zahajují soudní nebo správní řízení ve věci navrácení dítěte nebo alespoň usnadňují zahájení takového řízení. V neposlední řadě mají, pokud to vyžadují okolnosti, poskytnout poškozeným právní pomoc a radu na jejich žádost a pokud možno zajistit bezpečný návrat dítěte prostřednictvím k tomu nutných a vhodných správních opatření.⁶⁹ Výčet ústředních orgánů jednotlivých smluvních států Haagské úmluvy se nachází na stránkách Haagské konference.⁷⁰

Dle Manuálu k provádění úmluvy⁷¹, který vydala Haagská konference v roce 2003, je spolupráce mezi ústředními orgány velmi zásadní s ohledem na správné fungování Úmluvy. Komunikace mezi ústředními orgány navzájem má být včasná a efektivní. Důležitá je také transparentnost administrativních procedur a kvalifikování zaměstnanci.⁷² Ústřední orgány mají vést statistiky o případech mezinárodních únosů dětí, rozšiřovat povědomí veřejnosti o důsledcích únosů dětí nebo umožňovat vzdělávání lidí, kteří působí v právní oblasti.⁷³

Nařízení Brusel II bis mluví o ústředních orgánech jako o orgánech navzájem spolupracujících, které poskytující informace o vnitrostátních předpisech, řízení a rozhodnutí ve věci mezinárodních únosů dětí, a to na žádost nositele rodičovské odpovědnosti nebo ústředního orgánu jiného členského státu a v zájmu dosažení cílů Nařízení.⁷⁴

---

⁶⁹ *Ibid.*, článek 7 písm. a) až i).

⁷⁰ Hague Conference on Private International Law. *Authorities (per state)* [online]. In: HCCH, 2014 [citováno 2017-02-20]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities>.

⁷¹ Hague Conference on Private International Law. *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part I – Central Authority Practice* [online]. In: HCCH, 2003 [citováno 2017-02-21]. Dostupné z https://assets.hcch.net/upload/abdguide_e.pdf (dále citováno jako Manuál, Part I).

⁷² Manuál, Part I, s. vii-viii.

⁷³ *Ibid.*, s. xvi.

⁷⁴ Nařízení Brusel II bis, článek 53 - 55.

Ústředním orgánem v České republice je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně⁷⁵ (dále jen „Úřad“), který byl zřízen zákonem o sociálně-právní ochraně dětí⁷⁶. Ve smyslu Haagské úmluvy je Úřad jediným ústředním orgánem pro území České republiky. Pravomoci a působnost Úřadu ve vztahu k cizině při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí, tedy i ve věci mezinárodních únosů dětí, jsou, mimo výše uvedené, definovány v § 35 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Mezi kompetence Úřadu patří např. výkon funkce přijímacího a odesílajícího orgánu a funkce ústředního orgánu při provádění mezinárodních smluv, výkon funkce opatrovníka dítěte, spolupráce ve věcech rodičovské odpovědnosti dle Nařízení Brusel II bis a mnoho dalších.⁷⁷

Webové stránky⁷⁸ Úřadu poskytují přehled činností, kterými se Úřad, kromě řešení případů mezinárodních únosů dětí, zabývá. Jedná se tak například o vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí, zajištění práva styku s dítětem, mezinárodní osvojení, mediaci a ve vztahu k cizině pak Úřad vykonává funkci opatrovníka dítěte. Sekce „Únosy dětí“⁷⁹ poskytuje informace o samotném významu pojmu „mezinárodní únos dítěte“ a také informace o tom, jak v této nelehké situaci postupovat a dosáhnout zdárného návratu uneseného dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště. V této sekci je také dostupný informativní leták „První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi“⁸⁰, kde jsou uvedeny informace co dělat, jak jednat a kam se obrátit v případě řešení krizových situací v rodinných vztazích, kde druhým z partnerů je cizinec. V sekci „Odkazy“⁸¹ jsou pro rodiče dostupné vybrané vnitrostátní, mezinárodní a unijní právní předpisy, související se sociálně-právní ochranou dětí a odkazy na webové stránky jednotlivých českých a mezinárodních institucí, zabývajících se touto problematikou. Celá webová

---

⁷⁵ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlí na adrese Šilingrovo náměstí 3/4, 602 00 Brno.

⁷⁶ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, § 3.

⁷⁷ *Ibid.*, § 35 odst. 2.

⁷⁸ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>.

⁷⁹ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.umpod.cz/unosy-deti/>.

⁸⁰ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/unosy/Mezinarodni_rodina_v_krizi.pdf.

⁸¹ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Odkazy* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.umpod.cz/odkazy/>.

stránka Úřadu je dostupná mimo českého jazyka také v jazyce anglickém a německém.

2.2.6. Styčný soudce a Zprostředkovatel Evropského parlamentu

Styčný soudce

Návrh na zřízení Institutu styčného soudce poprvé přednesl soudce Vrchního soudu v Londýně LJ Mathew Thorp na De Ruwenbergerově semináři v roce 1998, pořádaném pro soudce, kteří se zabývali mezinárodní ochranou dětí. Institut styčného soudce byl zřízen za účelem komunikace a usnadnění styku s vnitrostátními ústředními orgány Haagské úmluvy, vnitrostátními soudci a soudci smluvních států Haagské úmluvy v otázkách, kterými se tento právní instrument zabývá.⁸² V současné době je styčný soudce součástí Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci⁸³.

Stanovení oblasti kompetence styčného soudce je ponechána na jurisdikci smluvních států Haagské úmluvy, neboť jeho činnost není nikterak definována ani na mezinárodní či národní úrovni. Řada smluvních států však zavedla tento institut pro zrychlení komunikace a její větší efektivnost mezi smluvními státy navzájem. Na řadě činností styčného soudce se však jednotlivé jurisdikce smluvních států shodují. Styční soudcové mají zejména pomáhat ostatním styčným soudcům v aplikaci Haagské úmluvy, být schopni odpovědět ostatním soudcům a ústředním orgánům smluvních států Haagské úmluvy na otázky legislativy a kompetence ve věci mezinárodních únosů dětí, zastupovat soudní moci na konferencích mezinárodního rodinného práva, přijímat a postupovat mezinárodní soudní komunikaci a podporovat mezinárodní spolupráci v rodinném

---

⁸² PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí [online]. *Mezinárodní právo v rodinné praxi*. Praha: Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA, 2010 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n_nosy_d_t_.doc (dále citováno jako PTÁČEK).

⁸³ Na základě Rozhodnutím Rady 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

právu. Mezi další významné funkce patří například zasílání důležitých rozhodnutí do databáze INCADAT⁸⁴, přispívání do časopisu Judges' Newsletter.⁸⁵

Styčným soudcem v oblasti rodinného práva pro Českou republiku byl ministrem spravedlnosti v roce 2006 jmenován JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., v té době soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, nyní soudce Nejvyššího soudu České republiky.

Zprostředkovatel Evropského parlamentu

Institut zprostředkovatele Evropského parlamentu, se sídlem v Bruselu, (dále jen „Zprostředkovatel“) ve věci mezinárodních únosů dětí byl vytvořen na základě iniciativy Lorda Plumba v roce 1897. Jeho hlavním cílem je zejména pomoci dětem, jejichž rodiče jsou státními příslušníky cizích států, a to v případech, kdy se tyto děti stanou oběťmi únosu svých rodičů. Výhodou využití tohoto institutu je rychlost a menší nákladnost řízení⁸⁶, než jak je tomu v případě řešení sporu soudní cestou.⁸⁷

Obecně „zprostředkování“, neboli mediace je pojmem, který vyjadřuje alternativní řešení určitého sporu, s cílem pozitivního řešení. Za pomoci zprostředkovatele by strany sporu měly najít oboustranně uspokojivé a přijatelné řešení jejich konfliktu. Konkrétně v případech mezinárodních únosů dětí rodiči má Zprostředkovatel, vzhledem k citovému a psychickému napětí v důsledku soudních sporů, pomoci rodičům najít nejvhodnější řešení celé situace s důrazem kladeným na nejlepší zájem dítěte.⁸⁸

Prvotním krokem před uzavřením samotné dohody mezi stranami sporu je zjištění, zda existují zákonné překážky, které by znemožnily využití mediace

---

⁸⁴ Databáze mezinárodních únosů dětí INCADAT (International Child Abduction Database) [online]. Hague Conference on Private International Law [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.incadat.com/>.

⁸⁵ PTÁČEK.

⁸⁶ Služba mediace poskytovaná zprostředkovatelem Evropského parlamentu je zdarma a navíc je stranám sporu dána možnost využít právní pomoci Evropským parlamentem, kdy náklady na ni jsou hrazeny Úřadem zprostředkovatele.

⁸⁷ Zprostředkovatel Evropského parlamentu: *Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů* [online]. Evropský parlament [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/20150201PVL00040/Zprost%C5%99edkovatel-pro-p%C5%99%C3%ADpady-%C3%BAanos%C5%AF-d%C4%9Bt%C3%AD>.

⁸⁸ *Ibid.*

(např. spáchání trestného činu či podjatost Zprostředkovatele). Pokud Zprostředkovatel vyhodnotí neexistenci zákonných překážek, je přistoupeno k samotné proceduře mediace, kdy jsou zúčastněné strany vyzvány k podpisu souhlasu o zahájení mediace. Následně dochází k rozpravě mezi stranami sporu na základě konferenčních hovorů a poštovní či e-mailové komunikace, která je zaměřena na zjištění konkrétních problémů, které mají být v daném sporu řešeny. Pokud dojde ke shodě mezi stranami sporu, sepiše se návrh dohody a ten se poté diskutuje z důvodu konečné podoby znění této dohody. Samotné zprostředkování nejčastěji probíhá v budově Evropského parlamentu za přítomnosti zaměstnance institutu Zprostředkovatele, obou stran sporu a případně právních zástupců stran⁸⁹. Po vypracování konečné dohody ji obě strany sporu a Zprostředkovatel podepíší a dohoda tak získává oficiální status^{90, 91}.

Současnou zprostředkovatelkou Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí byla v roce 2014 jmenována Mairead McGuinness.⁹²

2.3. Příčiny vzniku mezinárodního únosu dítěte

Příčiny, které vedou rodiče k únosu svého dítěte za hranice státu jeho obvyklého, jsou různé. Vše je však propojeno s dříve tradičním uspořádáním mezilidských vztahů, které se v současné době 21. století, kdy dochází k vývoji jak v technologické oblasti, tak i v oblasti socio-ekonomické, velmi výrazně mění.⁹³ Jednou z příčin může být i rychlejší, jednodušší a také značně finančně dostupnější cestování za hranice území státu, než jak tomu bylo dříve.

---

⁸⁹ Možné je uskutečnit zprostředkování také pomocí videokonference nebo konference telefonní, které se konají v některé z institucí Evropské unie, např. na velvyslanectví či konzulátu.

⁹⁰ Dohoda je soukromoprávní smlouvou mezi stranami a její právní platnost vyplývá ze vzájemné dohody sporných stran. Pokud o to bude stranami sporu požádáno, může být předložena ke schválení soudům v zemích původu nebo pobytu každé ze stran a může sloužit jako základ pro případné rozvodové řízení.

⁹¹ Zprostředkovatel Evropského parlamentu: *Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů* [online]. Evropský parlament [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/20150201PVL00040/Zprost%C5%99edkovatel-pro-p%C5%99%C3%ADpady-%C3%BAnos%C5%AF-d%C4%9Bt%C3%AD>.

⁹² *Ibid.*

⁹³ BEAUMONT, Paul R.; McELEVY Peter E. *The Hague Convention on International Child Abduction*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 2 (dále citováno jako BEAUMONT a McELEVY).

Jak jsem již uvedla v úvodu své práce, do podvědomí veřejnosti se mezinárodní únosy dětí dostaly v souvislosti s pádem železné opony a následného otevření státních hranic po roce 1989. Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 a rozvoj Shengenského prostoru odstranil i poslední překážky volného pohybu osob. S ohledem na tento vývoj dochází ke vzniku množství partnerských či manželských svazků mezi příslušníky rozdílných státních příslušností.

Dle aktuálních údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že v roce 2015 bylo mezi celkovým množstvím uzavřených manželství v průměru 10,7% případů, kdy alespoň jedním ze snoubenců byl cizí státní příslušník. Častěji si ženy české státní příslušnosti braly cizince v 3 016 případech, muži české státní příslušnosti si vzali cizinku jen v 1 802 případech. Na okraj poznamenávám, že zbytek případů představují sňatky, kdy oba snoubenci byli cizími státními příslušníky. Nejčastěji byla nevěsta státní občankou Slovenska (v 48% případů), dále pak Ukrajiny a Ruska. Ženich nejčastěji pocházel také ze Slovenska (přibližně v 26% případů), a dále pak hlavně z Německa, Velké Británie a Spojených států.⁹⁴

Co se týče rozvodovosti, z údajů Českého statistického úřadu je patrné, že skoro polovina všech uzavřených manželství končí rozvodem. V roce 2015 došlo v České republice k rozvodu v 26 083 případech z celkového množství 48 191 uzavřených manželství. Přitom v 7,8% případech se jednalo o rozvod cizinců⁹⁵. Rozvody se samozřejmě také dotýkají v mnoha případech nezletilých dětí, konkrétně v 57,5% případů rozvodů⁹⁶.

Shora uvedené důvody, zejména tedy možnost zvýšené mobility osob, kdy následně může docházet ke vzniku partnerských a manželských svazků mezi osobami rozdílné státní příslušnosti, spolu s rostoucí rozvodovostí a rozvolněností

---

⁹⁴ Český statistický úřad. *R83 Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství - vývoj v letech 1995 – 2015* [online]. Aktualizováno dne 9. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti.

⁹⁵ Český statistický úřad. *R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995 – 2015* [online]. Aktualizováno dne 9. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti.

⁹⁶ Český statistický úřad. *5-6 Rozvody podle počtu nezletilých dětí v letech 1957-2015* [online]. Aktualizováno dne 24. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>.

partnerských vztahů obecně a vysokým počtem dětí narozených mimo manželství, tvoří prvotní příčiny případů mezinárodních únosů dětí.⁹⁷

Jedním z faktorů, který vede rodiče k únosu dítěte za hranice území jeho obvyklého bydliště, může být především touha jednoho z rodičů vrátit se zpět do země svého původu a najít také oporu u svých blízkých.⁹⁸ Dalšími motivy, které mohou vést rodiče k únosu svého dítěte, jsou například nevyřešené vztahy mezi rodiči dětí či naděje, že orgány v jejich zemi budou nakloněny na jejich stranu a přiznají jim právo péče o dítě – typický příklad islámských zemí, kde matky nemají žádná rozhodovací práva ohledně dětí. Dalším motivem, který v poslední době vychází často na povrch, je přítomnost domácího násilí v rodině (v 54% případů)⁹⁹, ať už páchaného na dítěti nebo ženě, či přítomnost sexuálního obtěžování dítěte. V tomto případě matka utíká spolu s dítětem ze země původu otce jejich dítěte ve snaze uchránit sebe a dítě před tímto násilím. Jedním z dalších motivů může být také to, že se rodič „únosce“, zpravidla otec, snaží únosem jakožto donucovacím prostředkem dosáhnout kompromisu a shody při řešení etnických odlišností obou rodičů a rozdílného životního stylu. Únos dítěte může také vyvolat zoufalství rodiče, který se ocitá pro něj v cizí zemi a ta se pro něj důsledkem neshod s partnerem stane nepřátelskou. V neposlední řadě může být motivem pro únos dítěte také snaha tímto jednáním dosáhnout toho, že v důsledku zdlouhavého procesu o navrácení dítěte zpět do země jeho obvyklého bydliště nebude již možné dítě navrátit zpět a dojde tak k úpravě práv dítěte ve prospěch rodiče, který dítě unesl.¹⁰⁰ Ve všech těchto případech, pokud tak rodič únosce učiní bez souhlasu druhého z rodičů dítěte, dopouští se tím, často i nevědomky, protiprávního jednání – mezinárodního únosu dítěte.¹⁰¹ Jak dítě, tak rodič totiž mají určitá práva, která nesmějí být druhým rodičem porušována, a to ani svévolným rozhodnutím o změně pobytu dítěte. Je proto důležité neopomínat, že dítě je dítětem obou rodičů a nelze s ním zacházet jako s věcí, která je vlastnictvím jen jednoho z rodičů.

⁹⁷ BEAUMONT a McELEVY, s. 2.

⁹⁸ BAKEŠ, Milan; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí. In: WINTEROVÁ, Alena; DVOŘÁK, Jan (eds.). *Pocta Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 27-28 (dále citováno jako BAKEŠ a VONDRÁČKOVÁ).

⁹⁹ VALACHOVÁ, Ingrid. Mezinárodní únosy dětí (1. část). *Justičná revue*, 2012, roč. 64, č. 6 - 7, s. 832.

¹⁰⁰ KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. I. díl.

¹⁰¹ *Ibid.*

2.4. *Základní zásady řízení ve věci mezinárodního únosu dítěte*

Součástí každého společenského systému, právního odvětví zejména, jsou určité základní principy a zásady. Výjimkou není ani oblast občanského a mezinárodního práva, která se oblastí mezinárodních únosů dětí zabývá. Pro Českou republiku jsou obecné právní principy a zásady důležité především z hlediska následné správné interpretace právních norem.

Tyto principy a zásady mohou být definovány jako jakési „*vůdčí ideje, jako politické postuláty, jako koncepční základy právního odvětví, jako výraz objektivních zákonitostí a tendencí vývoje společnosti z pohledu určité systémové části práva, případně jako nejobecnější normy, vyjadřující základ a smysl právní regulace příslušného odvětví*“.¹⁰² Citovaná definice však v žádném případě nepředstavuje jedinou možnou definici těchto pojmů.

Zásada priority nejlepšího zájmu dítěte

Jednou z hlavních zásad, jež je promítnuta v řízení o navrácení uneseného dítěte a kterou sama považuji za klíčovou, je zásada priority nejlepšího zájmu dítěte. Ačkoliv se nemusí zdát na první pohled jako obtížně vyložitelná, nebývá soudy často právě nejméně vykládána.

Klíčovým pojmem této zásady je bezesporu „zájem dítěte“ (respektive tedy „nejlepší zájem dítěte“). Tomuto pojmu ovšem předchází „blaho dítěte“, které představuje jakési obecnější vytváření vhodného prostředí pro dítě. V právních předpisech a jiných publikacích se však setkáváme, a je častěji užíván, právě pojem zájem dítěte, který je pojmem konkrétnějším - je jím vyjadřována realizace určitého práva dítěte v konkrétní záležitosti.¹⁰³

Stejně je mezi těmito dvěma pojmy rozlišováno i v Úmluvě o právech dítěte. Ta ve svém článku 3 zdůrazňuje zájem dítěte při každé činnosti, která se jí týká, ať je vykonávána veřejnými nebo soukromými institucemi sociální péče, správními, soudními nebo zákonodárnyými orgány. Zároveň musejí smluvní státy

---

¹⁰² HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 12.

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 18.

Úmluvy o právech dítěte prostřednictvím potřebných legislativních či správních opatření zajistit dětem ochranu a péči, která je pro jejich blaho nezbytná a přihlížet také na práva a povinnosti jejich rodičů, zákonných zástupců nebo jiných osob za děti právně odpovědných.¹⁰⁴ Co se považuje za zájem rodiče, však nemusí být považováno za zájem dítěte, a proto při tomto konfliktu je prvořadé blaho dítěte, které je jak zájmu dítěte, tak zájmu rodičů nadřazené.¹⁰⁵ Výsledkem tak může být zásah do zájmu rodičů dítěte, což je v této souvislosti v pořádku.

Také Haagská úmluva již ve své preambuli zdůrazňuje prvořadost zájmů dětí a tedy chránit děti před škodlivými následky protiprávního přemístěním je jejím hlavním účelem. Prioritu zájmu dítěte dále potvrzuje článek 13 Haagské úmluvy, který definuje dvě situace, ve kterých umožňuje soudnímu či správnímu orgánu, po zvážení všech hledisek, nenařídít navrácení uneseného dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště. Jedná se o případy, kdy se prokáže, že navrácení dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště by mu způsobilo fyzickou či psychickou újmu na zdraví nebo by se jiným způsobem mohlo dostat do nesnesitelné situace, a dále pak pokud dítě s návratem nesouhlasí a již dosáhlo věku a stupně vyspělosti, kdy je vhodné přihlížet k jeho názoru na celou situaci.¹⁰⁶

¹⁰⁷

Zásadu priority zájmu dítěte také preferuje Haagská úmluva v tom smyslu, aby otázku práva péče o dítě, respektive práva styku s dítětem, rozhodoval soud v místě obvyklého pobytu dítěte. Tento soud by totiž měl mít předpoklady pro nejlepší posouzení okolností případu a následně pak rozhodnout, co je v nejlepším zájmu dítěte. V souladu s touto prioritou je i chránění dítěte před vytržením z prostředí jeho obvyklého bydliště, tedy z místa, kde mělo své zázemí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Úmluva o právech dítěte, článek 3.

¹⁰⁵ KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 24. 1. 2007. [citováno 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127> (dále citováno jako KLOUB A VONDRÁČKOVÁ, III. díl).

¹⁰⁶ Haagská úmluva, preambule a článek 13.

¹⁰⁷ Respektování priority zájmu dítěte v případě odmítnutí navrácení dítěte příslušným orgánem se ztotožnil také Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 29. 1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 34/2003.

¹⁰⁸ KLOUB a VONDRÁČKOVÁ, III. díl.

Zásada minimalizace zásahů státu do soukromí rodiny

Právo na soukromí a rodinný život je v českém právním řádu zakotveno v Listině základních práv a svobod¹⁰⁹. Ta ve svém článku 10 odst. 2 garantuje právo každého domáhat se ochrany před neoprávněným zásahem do těchto práv. Také Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹¹⁰ zakotvuje v článku 8 odst. 1 právo na soukromý a rodinný život, kdy státní orgán do výkonu tohoto práva může zasáhnout jen v případech, pokud je to nezbytné a v souladu se zákonem.¹¹¹

Na základě výše uvedeného musíme tedy rozlišovat případy, kdy stát musí zasáhnout do rodinných vztahů, protože došlo k situaci nevhodné pro dítě (např. rozvod rodičů dítěte, sexuální zneužití) a případy, kdy stát má sice oprávnění do rodinného života zasáhnout, avšak musí být navrženo i jiné řešení (např. v řízení péče o dítě může být rodičům navrženo smírné řešení).¹¹²

V případě mezinárodních situací se tato zásada projevuje především tak, že lze řízení ve věci navrácení dítěte zahájit pouze na návrh.¹¹³ Stát v tomto případě není oprávněn zasáhnout do rodinného života účastníků sporu tak, aby zahájil řízení z úřední povinnosti (*ex offio*). Zasáhnout do rodinných vztahů může stát až v případě, kdy je řízení již zahájeno, a to snahou odstranit nastalý protiprávní stav, kdy mezinárodním únosem dítěte došlo k porušení práva péče o dítě.

Zásada rychlosti řízení

Zásada rychlosti řízení je velice důležitou zásadou v oblasti občanského práva procesního. Dle této zásady má řízení před příslušným soudem proběhnout

---

¹⁰⁹ Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina základních práv a svobod“).

¹¹⁰ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ze dne 4. listopadu 1950, vyhlášená sdělením Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 209/1992 Sb., ve znění protokolů a pozdějších změn (dále jen „Evropská úmluva o lidských právech“).

¹¹¹ Evropská úmluva o lidských právech, článek 8 odst. 2: „*Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.*“

¹¹² HRUŠÁKOVÁ Milana. *Dítě, rodina, stát. (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 106.

¹¹³ ZZŘS, §480.

co nejrychleji, v přiměřené lhůtě¹¹⁴, tzn. bez zbytečných průtahů. Tato zásada vyjadřuje spolu s dalšími principy dílčí zásadu práva na spravedlivý proces.¹¹⁵

Český právní řád upravuje zásadu rychlosti řízení v článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Tento článek říká: „*Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.*“ Zásada rychlosti řízení je také garantována v článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech, který říká, že každý (člověk) má právo, aby jeho záležitost byla projednána spravedlivě a v přiměřené lhůtě. Tato ústavně zaručená zásada tak nezanedbatelnou mírou posiluje stupeň právní jistoty.

Také Haagská úmluva vyžaduje, aby celé řízení o navrácení dítěte bylo prováděno v souladu se zásadou rychlosti řízení, a to především s ohledem na negativní dopady způsobené protiprávním přemístěním dítěte z místa jeho obvyklého bydliště. K nařízení navrácení dítěte zpět do státu jeho obvyklého bydliště by tedy dle Haagské úmluvy mělo dojít dříve, než si dítě zvykne na prostředí ve státě, kam bylo protiprávně přemístěno, neboť by mohlo dojít k traumatizaci dítěte následkem vytržení z tohoto prostředí, na které si již zvyklo. Na základě toho je dle článku 11 Haagské úmluvy příslušný orgán povinen rozhodnout o navrácení dítěte do šesti týdnů od zahájení tohoto řízení. Pokud k tomu v této lhůtě nedojde, může navrhovatel řízení či ústřední orgán dožádaného státu požádat o odůvodnění, proč k rozhodnutí o navrácení dítěte nedošlo.¹¹⁶

Rozhodnout o navrácení dítěte bez zbytečných průtahů v tomto řízení však není vždy snadnou záležitostí, neboť je prováděno složité dokazování a soud je povinen zkoumat veškeré aspekty konkrétního případu. Může proto nastat situace, kdy soud vydá rozhodnutí o navrácení dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště až v době, kdy se dítě v novém prostředí asimiluje nebo například

---

¹¹⁴ Přiměřená lhůta řízení se posuzuje z hlediska spravedlnosti řízení jako celku, dle okolností konkrétního případu.

¹¹⁵ Podstata spravedlivého procesu spočívá v právu subjektu domoci se oprávnění nebo povinnosti v procesním řízení, jež splňuje zákonná a ústavní hlediska spravedlnosti. Nejde tu o spravedlnost zákona, ale o spravedlnost aplikace příslušného zákona v konkrétním případě. Principy práva na spravedlivý proces jsou vyjádřeny především v hlavě páté Listiny základních práv a svobod a v článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech.

¹¹⁶ KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. I. díl.

naprosto ztratí schopnost dorozumět se jazykem státu svého obvyklého bydliště. V souladu s článkem 13 Haagské úmluvy je v tomto případě často rodičem „únoscem“ namítáno, že v důsledku asociace dítěte ve státě odlišném od státu jeho obvyklého bydliště je navrácení dítěte zpět, do pro něj v tuto chvíli již cizího státu, nevhodné, neboť by v důsledku navrácení mohla dítěti vzniknout újma.¹¹⁷

S ohledem na výše uvedené považují za důležité zdůraznit, že soudy nejsou povinny v řízení o navrácení dítěte zkoumat rodičovské předpoklady k péči o dítě. Zabývají se ale otázkou vazby dítěte na rodiče „únosce“, kdy si ke konečnému rozhodnutí o této otázce mohou obstarat znalecký posudek z různých oborů (např. z oboru psychologie). Jak jsem již uvedla v kapitole 2.3.2 diplomové práce, je prioritní sledovat nejlepší zájem dítěte, který ovšem nemusí být totožný se zájmy rodičů.¹¹⁸

Zásada rovnosti subjektů

Zásada rovnosti subjektů byla vyjádřena již v 19. století v rámci tzv. subordinační teorie, neboli teorie nadřazenosti a podřazenosti subjektů práva, která rozlišovala právo na veřejné a soukromé. Veřejné právo se vyznačovalo vzájemnou nerovností subjektů právních vztahů, soukromé právo pak rovností práv a povinností subjektů v právních vztazích.¹¹⁹ V moderní demokratické společnosti je zásada rovnosti subjektů jedním ze základních stavebních kamenů.

Soukromoprávní metoda právní regulace se vyznačuje rovným postavením subjektů právních vztahů, a to již od vzniku soukromoprávního vztahu, který zpravidla nemůže vzniknout bez konsenzu, po celou dobu jeho trvání. Tato rovnost je vyjádřena především tím, že ve sporu o existenci a obsah práv a povinností subjektů právních vztahů nemohou zásadně tento spor rozhodovat sami účastníci vztahu, ale rozhoduje za ně mimo tento vztah stojící orgán veřejné moci (např. soud). V zásadě také nemohou být ukládány povinnosti druhému subjektu právního vztahu proti jeho vůli.¹²⁰ Důležitost této zásady v řízení před

---

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 116.

¹²⁰ *Ibid.*, s. 117.

vnitrostátním soudem zakotvuje sama Listina základních práv a svobod v článku 37 odst. 3.

Zásada rovnosti subjektů je obsažena také v právu rodinném jako jedné z oblastí práva soukromého. Přesto je však zásada rovnosti subjektů v této oblasti částečně modifikována s ohledem na rozdílné postavení subjektů. Dítě zaujímá ve společnosti zvláštní postavení a jeho právní postavení ve vztahu k rodičům, v souvislosti se zásadou rovnosti subjektů, není právní teorií jednoznačně vyřešeno. Obecně panuje názor, že vztah rodičů a dětí se nepochybně vztahuje k nadřízenosti a podřízenosti ve správním právu, zároveň se ovšem nejedná o typický vztah rovnosti, jako např. v právu občanském nebo ve vztahu mezi manželi.¹²¹

Dítě ve vztazích s rodiči vystupuje jako subjekt se slabším postavením, kdy rodiče mohou na dítě působit, ovlivňovat jeho chování, rozhodovat o něm. Zároveň je ale dítěti garantována ochrana v rámci rodičovské odpovědnosti (blíže k pojmu rodičovské odpovědnosti kapitola 2.2.4.), jako odpovědnosti rodičů za výchovu dítěte, jeho zastupování a správu majetku. Ochrana dítěte je garantována také možností intervence státu do vztahů mezi rodiči a dětmi v zákonem stanovených situacích (např. v případě střetu zájmů dítěte a rodičů má stát možnost stanovit dítěti kolizního opatrovníka jako zástupce pro určitý právní úkon).¹²²

Z hlediska unijních předpisů poskytuje Úmluva o právech dítěte dítěti částečné vyrovnání jeho nerovného postavení ve vztahu k rodičům. V článku 12 je dítěti dána možnost výslechu v každém soudním či správním řízení, které se ho týká, pokud je schopno formulovat svoje názory. Dítě může být vyslyšeno přímo či prostřednictvím svého zástupce či příslušného orgánu. Těmto názorům musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Vnitrostátní právní řád v § 867 odst. 1 občanského zákoníku stanovuje povinnost soudu poskytnout dítěti informace o všech věcech, které se ho dotýkají, a to ještě před vydáním samotného rozhodnutí v konkrétní věci. Tím je dána šance dítěti vytvořit si vlastní

---

¹²¹ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Princip rovnosti a ochrana dítěte ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *Právní fórum*. 2005, č. 3, s. 117.

¹²² *Ibid.*

názor na věc a k dané věci se vyjádřit. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dává dítěti v § 8 odst. 1 možnost požádat orgán sociálně-právní ochrany dětí či jinou pověřenou osobu o pomoc při ochraně svého života a zdraví. Tyto orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Požádat o pomoc může dítě i bez vědomí svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Při projednávání záležitostí týkajících se dítěte dává zákon o sociálně-právní ochraně dítěti stejnou možnost jako občanský zákoník.¹²³

---

¹²³ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, § 8 odst. 2, 3.

3. Mezinárodněprávní úprava únosu

Na mezinárodněprávní úrovni jsou přeshraniční únosy dětí upraveny převážně mezinárodními smlouvami, které představuje ujednání mezi dvěma či více subjekty mezinárodního práva veřejného.

Součástí vnitrostátního právního řádu se mezinárodní smlouvy stávají na základě článku 10 Ústavy České republiky. Tento článek říká, že součástí vnitrostátního právního řádu jsou všechny vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament České republiky a jimiž je Česká republika vázána. Je zde zakotvena také aplikační přednost těchto mezinárodních smluv před zákonem, a to v případě, kdy mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než sám zákon.

Důležitou zásadou v mezinárodněprávní oblasti je zásada *pacta sunt servanda* (v překladu „smlouvy se musejí dodržovat“), pocházející z pera římského právníka Ulpiana. Zakotvena je v článku 26 Vídeňské úmluvy o smluvním právu¹²⁴: „Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře“.¹²⁵

Stěžejními dokumenty na mezinárodní úrovni, které upravují problematiku mezinárodních únosů dětí, jsou zejména Úmluva o právech dítěte, Haagská úmluva a Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí.

3.1. Úmluva o právech dítěte

Mezinárodním instrumentem, který se jako první věnoval pouze dětem a obsahuje katalog dětských práv, je Úmluva o právech dítěte. Tato úmluva byla přijata dne 20. listopadu 1989 Valným shromážděním Organizace spojených národů. Podepsána byla v New Yorku 30. září 1990 a Federálním shromážděním České a Slovenské federativní republiky byla ratifikována dne 7. ledna 1991.¹²⁶

---

¹²⁴ Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969, vyhlášená Ministrem zahraničních věcí pod č. 15/1988 Sb.

¹²⁵ Tato zásada je výslovně obsažena i § 3 odst. 2 občanského zákoníku.

¹²⁶ VANÍČKOVÁ.

V platnost vstoupila na území České a Slovenské federativní republiky dne 6. února 1991¹²⁷ jako Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. Do dnešního dne ji podepsalo 140 zemí a ratifikovalo celkem 196 zemí,¹²⁸ kromě Spojených států amerických a Somálska¹²⁹. Jedná se tak o mezinárodní smlouvu s největším počtem smluvních států.

K Úmluvě o právech dítěte byly připojeny tři opční protokoly – protokol o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii a protokol zavádějící postup k předkládání oznámení, který Česká republika dosud neratifikovala.

Úmluva o právech dítěte vychází z respektu Charty Spojených národů, tedy uznává přirozené důstojnosti a rovná a nezcizitelná práva dětí. Vznikla především z důvodu nutnosti lépe prosazovat zájmy dětí a respektovat jejich základní práva.¹³⁰ Všechny její články jsou výsledkem komplikovaného vyjednávání a kompromisů zástupců smluvních států z hlediska kulturních, etnických a náboženských otázek. Vzhledem k tomu, že Úmluva o právech dítěte uznává dítě jako lidskou bytost, které náleží všechna lidská práva, mají děti touto úmluvou zaručena práva občanská a politická, hospodářská, sociální i kulturní.¹³¹ Zároveň dětem náleží zvláštní záruky, péče a odpovídající právní ochrana před narozením i po něm, které potřebují pro jejich tělesnou a duševní nezralost, a které jim zaručují nárok na zdravý všestranný rozvoj.¹³²

Rodinu považuje Úmluva o právech dítěte za základní jednotku společnosti, ve které mají všichni členové, a zejména pak právě děti, nárok na ochranu a pomoc, aby byla rodina schopna plnit svou úlohu ve společnosti. Dítě musejí vyrůstat v zájmu jejich rozvoje „*v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí*

---

¹²⁷ Úmluva o právech dítěte, článek 49 odst. 2).

¹²⁸ Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky bylo depozitářům Úmluvy o právech dítěte sděleno, že se naše země cítí být jejím obsahem vázána. Česká republika se proto smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte stala k 1. lednu 1993, tedy ke dni vzniku samostatné České republiky.

¹²⁹ United Nations Treaty Collection. *11. Conventin on the Rights of the Child* [online]. In: United Nations Treaty Collection, 2017 [citováno 2017-02-25]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en.

¹³⁰ VANÍČKOVÁ.

¹³¹ HRUŠÁKOVÁ, s. 20.

¹³² Úmluva o právech dítěte, preambule.

*lásky a porozumění*¹³³, a zároveň má být připraveno žít vlastním životem a vychováváno v souladu s ideály prohlášených v Chartě Spojených národů.¹³⁴

Za dítě považuje Úmluva o právech dítěte každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle vnitrostátního právního řádu, který se na dítě vztahuje, nemůže být zletilosti dosaženo dříve.¹³⁵ Článkem 2 Úmluvy o právech dítěte je zakázána jakákoli diskriminace ve vztahu k povinnosti smluvních států respektovat a zabezpečit práva dětí stanovená touto úmluvou, které se nachází pod jeho jurisdikcí. Zároveň jsou smluvní státy povinny učinit všechna nutná opatření k ochraně dítěte před diskriminací nebo trestáním, které vyplývají z přesvědčení, postavení, činností nebo vyjádřených názorů rodičů nebo jiných členů rodiny či zákonných zástupců dítěte. Opět je zde, jako v jiných právních instrumentech, zakotven prvořadý zájem dítěte při uskutečňování jakékoli činnosti týkající se dítěte, která je vykonávána veřejnoprávními či soukromoprávními institucemi.¹³⁶

Úmluva o právech dítěte je významná zejména z toho hlediska, že obsahuje katalog základních práv dětí. Mezi tato práva patří právo na život, na jméno, státní příslušnost, právo znát své rodiče a s tím související právo na péči.¹³⁷ Souhrnně se dětská práva obsažená v Úmluvě o právech dítěte označují jako „čtyři P“ – *prevention, protection, provision and participation*¹³⁸ neboli *prevence, ochrana, zaopatření a účast*¹³⁹.

Prevence v sobě zahrnuje povinnost států činit opatření potřebná ke snížení případů nezákonného přemístování dětí mimo místo jejich obvyklého bydliště a jejich navrácení zpět. Za tímto účelem mají smluvní státy Úmluvy o právech dítěte usilovat o uzavírání mezinárodních smluv či k takovým mezinárodním smlouvám přistupovat.¹⁴⁰ Do pojmu prevence řadím i princip zákazu

---

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ Úmluva o právech dítěte, článek 1.

¹³⁶ *Ibid.*, článek 3.

¹³⁷ *Ibid.*, článek 6, 7.

¹³⁸ BAINHAM, Andrew. *Children: the modern law*. 2. vyd. Bristol: Jordan, 1998, s. 59 (dále citováno jako BAINHAM)

¹³⁹ Někteří autoři vycházejí z původní anglické verze Úmluvy o právech dětí a používají označení „tři P“ – *protection, provision and participation*. (viz. VANÍČKOVÁ). Já osobně považuji právo prevence za důležité, proto jsem čerpala z materiálů Andrewa Bainhama.

¹⁴⁰ Úmluva o právech dítěte, článek 11.

diskriminace spolu s principem nejlepšího zájmu dítěte (více k těmto zásadám výše).

Ochrana dítěte je obecně zakotvena v článku 36 Úmluvy o právech dítěte, které chrání děti před krutostí, která by škodila blahu dítěte, před mučením a jiným krutým, nelidským a ponižujícím zacházením nebo trestáním. Zatčení či zadržení dítěte má být dle této úmluvy používáno až jako krajní opatření na nezbytně nutnou dobu. Zakázán je také trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění u osob mladších osmnácti let. Přesto pokud k uvěznění dítěte dojde, musí být, s výjimkami, odděleno od dospělých a musí mu být poskytnuto právo pomoci, jakož i právo odvolat se k soudu nebo jinému příslušnému orgánu.¹⁴¹ V rámci práva na ochranu je také dítě chráněno před odloučením od rodičů proti jeho vůli, ledaže by odloučení od rodičů bylo v zájmu dítěte.¹⁴² Přesto má dítě právo i nadále udržovat kontakt s odloučeným rodičem. Ve věci mezinárodních únosů je zejména podstatné právo zakotvené v článku 10 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, které řeší problematiku rodičů dítěte, kteří žijí ve dvou různých státech. V této situaci má dítě právo osobního a pravidelného kontaktu a přímého styku s oběma rodiči.

Významným právem v případě práva na zaopatření je právo zakotvené v článku 16 Úmluvy o právech dítěte, dle kterého nesmí být dítě vystaveno svévolnému zasahování do soukromého života, rodiny, domova, korespondence a také nesmí dojít k protizákonným útokům na čest a pověst dítěte. Dále právo na zaopatření zahrnuje například právo na vzdělání¹⁴³ nebo právo na odpočinek a volný čas¹⁴⁴.

Konečně právo participace neboli účasti je vyjádřeno v článku 12 Úmluvy o právech dítěte, dle kterého má dítě právo svobodně se vyjádřit ke všem záležitostem v řízení před soudním či správním orgánem, které se ho týkají a těmto názorům musejí příslušné orgány věnovat dostatečnou pozornost odpovídající věku a úrovni dítěte. Dítě může být vyslyšeno přímo či

---

¹⁴¹ *Ibid.*, článek 37.

¹⁴² *Ibid.*, článek 9.

¹⁴³ *Ibid.*, článek 28.

¹⁴⁴ *Ibid.*, článek 31.

prostřednictvím svého zástupce či příslušného orgánu. Způsob výslechu musí být v souladu s procedurálními vnitrostátními pravidly.

Z hlediska mezinárodních únosů je v neposlední řadě významný také článek 35, který ukládá státům přijímat potřebná vnitrostátní a mezinárodní opatření „k zabránění únosů dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě“.

3.2. Haagská úmluva

3.2.1. Historie vzniku Haagské úmluvy

Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byla přijata dne 24. října 1980 jednomyslným souhlasem zúčastněných států na Čtrnáctém zasedání Haagské konference. Podepsána byla delegáty zúčastněných států o den později v rámci Závěrečného aktu.¹⁴⁵ Přijetí Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí předcházelo mnoho let vyjednávání mezi zástupci jednotlivých států. Problémem, který v konečném důsledku vedl k přijetí Haagské úmluvy, byla stále větší četnost příhraničních únosů dětí na počátku 70. let 20. století. Toho si byla vědoma i Stálá kancelář¹⁴⁶ Haagské konference.

Prvním, kdo navrhl řešit problematiku mezinárodních únosů dětí, byl Bradbrooke Smith. Svůj návrh přednesl na jednom ze zasedání Haagské konference v lednu roku 1976. Georges Droz provedl v tom samém roce rešerši oblasti úpravy mezinárodních únosů dětí, v důsledku které došel k závěru, že současná legislativa pro tuto oblast není dostatečná. Drozův průzkum byl následně v říjnu roku 1976 předložen na Třináctém zasedání Haagské konference a Stálá kancelář se tímto problémem začala zabývat následující rok. Smluvní státy Haagské konference prostřednictvím dotazníku předložily svá stanoviska s řešením této problematiky. Ukázalo se, že státy nepožadují ustavení speciálního mezinárodního tribunálu, který by řešil případy mezinárodních únosů dětí.

---

¹⁴⁵ BEAUMONT, s. 14.

¹⁴⁶ Stálá kancelář připravuje a organizuje jednání Haagské konference a Zvláštních komisí.

Podpora však byla vyjádřena hlubší mezinárodní spoluprací mezi vnitrostátními orgány jednotlivých států či možnosti uznávání cizích soudních rozhodnutí.¹⁴⁷

Teprve v roce 1979 byla ustavena Zvláštní komise pro nalezení možného řešení problematiky mezinárodních únosů dětí. Po předložení možných cest postupu zvolily zúčastněné státy cestu administrativní spolupráce prostřednictvím nově zřízených zvláštních ústředních orgánů a mechanismus bezodkladného navrácení dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště.¹⁴⁸ V listopadu téhož roku byl Zvláštní komisí přijat předběžný návrh Haagské úmluvy¹⁴⁹, ke kterému Elisa Pérez-Vera vytvořila Důvodovou zprávu. Následně byla dne 24. října 1980 Haagská úmluva přijata.

Do dnešního dne, tedy k 25. únoru 2017, podepsalo Haagskou úmluvu celkem 96 zemí.¹⁵⁰ Nejnověji k Haagské úmluvě přistoupila Filipínská republika (16. března 2016), Zambijská republika (26. srpna 2014) a Japonsko (24. ledna 2014). Česká a Slovenská federativní republika podepsala Haagskou úmluvu dne 28. prosince 1992. Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky bylo, stejně jako v případě Úmluvy o právech dítěte, deponitáři Haagské úmluvy – Nizozemskému království dne 28. ledna 1992 oznámeno, že se Česká republika jako nástupnický stát České a Slovenské federativní republiky cítí být Haagskou úmluvou vázána. Ratifikována ovšem byla na našem území až o čtyři roky později dne 15. prosince 1997, a to s výhradou podle v článku 42, že nebude hradit výdaje uvedené v článku 26 odst. 2 Haagské úmluvy. V souladu s článkem 43 se Haagská úmluva pro Českou republiku stala platnou až dne 1. března 1998.

---

¹⁴⁷ BEAUMONT, s. 16 - 18.

¹⁴⁸ Mechanismus bezodkladného návratu dítěte do jeho obvyklého bydliště se zprvu nezamlouval některým zúčastněným státům, které požadovaly možnost zkoumání meritů věci. Nakonec se však zástupci států na tomto mechanismu dohodli. Následovala ovšem debata o případných výjimkách, která je v konečném znění Haagské úmluvy uvedena v článku 20: „*Návrat dítěte podle ustanovení článku 12 může být odmítnut, kdyby to nedovolovalo základní zásady dožadáného státu o ochraně lidských práv a základních svobod.*“ (BEAUMONT, s. 18 - 23).

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ Hague Conference on Private International. 28: *Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction* [online]. The Hague: HCCH, 2017 [citováno 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

3.2.2. Charakteristika Haagské úmluvy, její cíle a působnost

Haagskou úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí tvoří preambule, šest kapitol a 45 článků. Již samotné slovní spojení „občanskoprávní aspekty“ obsažené v názvu Haagské úmluvy nám napovídá, že se tato mezinárodní úmluva zabývá pouze soukromoprávními aspekty mezinárodních únosů dětí, nikoli těmi trestněprávními. Zároveň si nelze nevšimnout, že Haagská úmluva užívá pojem mezinárodní únos pouze ve svém názvu a v samotném textu se toto slovní spojení dále nevyskytuje. Z uvedeného lze dovést, že trestněprávní rovina mezinárodních únosů dětí má být řešena vnitrostátním právem jednotlivých smluvních států.

Hlavní cíle Haagské úmluvy lze vyčíst z preambule, článku 1 a Důvodové zprávy. V preambuli si Haagská úmluva klade za cíl ochránit děti před škodlivými účinky protiprávního přemístění nebo zadržování a zajistit bezodkladný návrat dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště. Tyto cíle jsou dále rozvedeny v článku 1 Haagské úmluvy, který se zaměřuje na respektování práv péče o dítě a právo na styk s dítětem, kdy tato dvě práva podle právního řádu jednoho smluvního státu mají být respektována ostatními smluvními státy úmluvy. K dosažení tohoto cíle mají státy povinnost činit všechna potřebná opatření a postupovat nejrychlejším možným způsobem¹⁵¹. Celým textem Haagské úmluvy je pak prostoupen koncept „nejlepšího zájmu dítěte“.

Jak uvádí Beaumont, mimo výše uvedené hlavní cíle Haagské úmluvy jsou některými autory uváděny další, tzv. podpůrné cíle. Mezi ně řadí např. právo dítěte být vyslechnuto v záležitostech, které se ho dotýkají nebo právo dítěte udržovat vztah s oběma rodiči. Tyto cíle však ze samotného textu Haagské úmluvy vyplývají pouze implicitně a jsou respektovány především v Úmluvě o právech dítěte.¹⁵²

Věcná působnost Haagské úmluvy je omezena na otázku rozhodnutí o navrácení dítěte. Rozhodnutí v otázce práva péče o dítě je svěřeno vnitrostátním institucím smluvních států, ale pouze v případě, kdy bude rozhodnuto o navrácení dítěte zpět do státu jeho obvyklého bydliště. Pokud bude rozhodnuto o

---

¹⁵¹ Haagská úmluva, článek 2.

¹⁵² BEAUMONT, s. 33 - 35.

nenavrácení dítěte, bude v oblasti práva péče o dítě rozhodovat příslušný orgán státu, do kterého bylo dítě přemístěno nebo v němž je zadrženo. V rámci osobní a místní působnosti se Haagská úmluva vztahuje pouze na děti mladší šestnácti let s obvyklým bydlištěm v jednom ze smluvních států Haagské úmluvy, které byly protiprávně přemístěny či zadrženy v jiném smluvním státě.¹⁵³

Vzhledem k tomu, že Haagská úmluva v žádném ze svých článků neřeší uznání a výkon rozhodnutí ve věci mezinárodních únosů dětí, bývá některými autory označována jako „bezzubý“ právní nástroj.¹⁵⁴

3.2.3. Povinnost navrácení dítěte a výjimky z této povinnosti

Haagská úmluva o povinnosti navrátit dítě v případě mezinárodního únosu mluví v článku 12. Ten říká, že: „*Jestliže dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo podle článku 3 a v den zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem smluvního státu, v němž dítě je, uplynulo období kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění nebo zadržetí, nařídí příslušný orgán bezodkladné navrácení dítěte.*“. Z uvedeného je zřejmé, že v případě protiprávního přemístění či zadržetí dítěte je příslušný orgán povinen navrácení tohoto dítěte nařídít. Co však z článku 12 Haagské úmluvy nevyplývá, je kam a ke komu má být dítě navraceno.

Jak jsem již uvedla výše, preambule Haagské úmluvy mluví o navrácení dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště. Tato formulace se ovšem v textu Haagské úmluvy nikde dále neobjevuje, a to záměrně z důvodu rigidity, pokud by tomu tak bylo.¹⁵⁵ Představme si to na situaci, kdy by se rodič dítěte, který žádá jeho navrácení, odstěhoval do jiného státu odlišného od místa obvyklého bydliště dítěte. Vzhledem k tomu, že ani rodič „únosce“, ani rodič žádající o navrácení dítěte ve státě obvyklého bydliště dítěte nepobývali, a je tak nemyslitelné navrátit dítě zpět právě do této země. Jiní autoři si článek 12 Haagské úmluvy vykládají tak, že dítě má být navraceno osobě, které bylo vyhověno v žádosti o jeho

---

¹⁵³ MATYSOVÁ, s. 23.

¹⁵⁴ BAINHAM, s. 598.

¹⁵⁵ Důvodová zpráva, s. 459, § 110.

navrácení.¹⁵⁶ To však odmítá Beaumont a svůj názor podložil argumenty, že by v tomto případě o životě dítěte rozhodoval stát, ve kterém a ke kterému nemá dítě vytvořené jakékoli vazby. Jako východisko Beaumont navrhuje určitý kompromis. Dítě by mělo být navrženo do státu jeho obvyklého bydliště, jen pokud se v něm nachází i žadatel o jeho navrácení. V případě, kdy se žadatel o navrácení dítěte již v místě obvyklého bydliště dítěte nenachází, může být dítě do státu pobytu žadatele přemístěno jen v případě, kdy by k tomuto státu mělo určité vazby.¹⁵⁷

Stejně tak Haagská úmluva neodpovídá na otázku, komu má být unesené dítě navrženo. V mnoha případech je dítě navrženo žadateli, ovšem není to pravidlem. Příslušné orgány rozhodující o navrácení dítěte mohou přemístěné či zadržené dítě navrátit zpět do místa jeho obvyklého bydliště, kde může zůstat v péči rodiče „únosce“, pokud tento bude ochoten se do místa obvyklého bydliště dítěte navrátit spolu s ním. Tato situace pak potrvá do vydání meritorního rozhodnutí ve věci péče o dítě¹⁵⁸.¹⁵⁹

Z povinnosti soudu nařídít navrácení dítěte však existují Haagskou úmluvou taxativně stanovené výjimky, které obsahují články 12, 13 a 20 Haagské úmluvy. I přesto je však nutné níže uvedené výjimky vykládat restriktivně. Soud totiž může v rámci své diskreční pravomoci v zájmu dítěte rozhodnout o jeho navrácení i v případě, kdy konkrétní případ mezinárodního únosu vykazuje znaky pro výjimku z povinnosti navrácení dítěte.¹⁶⁰ Důkazní břemeno leží v případě výjimek z navrácení dítěte na osobě, instituce či jiném orgánu, které s navrácením dítěte nesouhlasí a zároveň prokážou, že k naplnění výjimky skutečně došlo.

Článek 12 – lhůta jednoho roku a sžití se s novým prostředím

Článek 12 věta první Haagské úmluvy obecně stanovuje, že příslušný orgán má bezodkladně nařídít navrácení dítěte v případě, kdy takové dítě bylo

---

¹⁵⁶ LOWE, s. 288 - 289.

¹⁵⁷ BEAUMONT, s. 32.

¹⁵⁸ Rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče vydává příslušný orgán dožadující státu, tedy orgán, který o navrácení dítěte žádá.

¹⁵⁹ BEAUMONT, 32 - 33.

¹⁶⁰ Haagská úmluva, článek 18: „*Ustanovení této kapitoly [Článek 8-20 Haagské úmluvy] neomezují pravomoc soudního nebo správního orgánu nařídít návrat dítěte kdykoliv.*“.

protiprávně přemístěno či zadrženo dle článku 3 Haagské úmluvy a v den zahájení řízení o navrácení dítěte neuplynulo období delší než jeden rok ode dne protiprávního přemístění či zadržení.

Hned věta druhá článku 12 Haagské úmluvy však lhůtu jednoho roku nepovažuje za striktní, když lze podle této věty nařídít navrácení dítěte i po uplynutí lhůty jednoho roku, a to v případě neprokázání skutečnosti, že se dítě s novým prostředím sžilo, nebo v případě neexistence jiného důvodu pro nenavrácení. Toto ustanovení jasně poukazuje na prioritu zájmu dítěte při rozhodování o navrácení dítěte.

Otázkou zůstává, kdy je dítě sžito s novým prostředím a jak má být tento pojem interpretován. Kdy se dítě sžilo s novým prostředím, závisí na okolnostech každého jednotlivého případu. Obecně lze říci, že ke sžití se s novým prostředím dochází v okamžiku plné integrace dítěte do nového prostředí. Soud by měl proto zkoumat vztahy dítěte s novými přáteli, jeho koníčky, lékaře, školu a další aktivity v nové zemi. Mělo by se tedy jednat o fyzický a emocionální vztah dítěte k danému prostředí a ne o pouhé přizpůsobení se okolnímu prostředí.¹⁶¹

I v případě sžití se s novým prostředím má však soud na základě článku 18 Haagské úmluvy možnost v rámci své diskreční pravomoci rozhodnout po uplynutí lhůty jednoho roku od protiprávního přemístění či zadržení dítěte o jeho navrácení. Dle mého názoru by však tato možnost měla přicházet v úvahu jen zřídka, a to především s ohledem na zásadu nejlepšího zájmu dítěte.

Článek 13 odst. 1 písm. a) – souhlas nebo smíření se se situací

Další výjimku, respektive tři výjimky, z povinnosti bezodkladného navrácení dítěte dle článku 12 odst. 1 obsahuje článek 13 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy. V případě této výjimky není příslušný orgán dožádaného státu povinen nařídít navrácení dítěte v případě, kdy osoba, instituce či orgán nevykonává právo péče o dítě, i když mu toto právo náleží, souhlasí s přemístěním či zadržením

---

¹⁶¹ HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí a mezinárodní právo soukromé*. Praha, 2014 [citováno 2017-02-27]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120162736> (dále citováno jako HRUBÁ, Diplomová práce).

dítěte nebo se smířil s touto skutečností. Dle Důvodové zprávy je článek 13 odst. 1 písm. a) aplikovatelný v případě pochybností, zda k protiprávnímu přemístění nebo zadržení dítěte skutečně došlo.¹⁶²

Skutečnost nevykonávání práva péče o dítě osobou, které toto právo bezprostředně před přemístěním či zadržením dítěte náleželo, není jednoduché prokázat. Představme si například situaci, kdy rodič, kterému náleží právo péče o dítě, byl hospitalizován v nemocnici a o dítě se starali jeho příbuzní. V této situaci není možné dovodit, že rodič dítěte toto právo nevykonával. Český právní řád také umožňuje v § 881 občanského zákoníku svěřit péči o dítě jiné osobě bez následku v trvání a rozsahu rodičovské odpovědnosti.

Co se týče souhlasu s přemístěním či zadržením dítěte osobou, které náleží právo péče o dítě, Haagská úmluva nepředepisuje formu udělení souhlasu, ani k čemu konkrétně má tento souhlas směřovat, aby mohl být považován za souhlas dle článku 13 odst. 1 písm. a). Lowe říká, že tento souhlas by měl být dán k přemístění dítěte trvalého charakteru. S tím ovšem nesouhlasí judikatura soudů,¹⁶³ dle které se mají soudy zabývat pouze otázkou, zda bylo udělení souhlasu opravdu prokázáno, nikoli zda byl udělen k trvalému přemístění dítěte. Nikdo však do dnešního dne nedospěl k jednoznačnému závěru, k čemu konkrétně má udělený souhlas směřovat. V žádném případě se však nelze odvolávat na souhlas, který byl vynucen nátlakem či dosažen lstí.¹⁶⁴ Že lze udělit souhlas současně s okamžikem přemístění dítěte za hranice státu, je více než jasné. Souhlasit s přemístěním dítěte však můžeme i do budoucna.¹⁶⁵

Jak jsem již uvedla výše, formální stránka souhlasu není doposud pevně stanovena. Z počátku byl soudem požadován jedině souhlas písemný. Od tohoto požadavku však bylo záhy ustoupeno. Nelze totiž očekávat, že v případě, kdy dochází k rozpadu vztahu rodičů, by byly sepisovány dohody o dětech.¹⁶⁶ Stejně

---

¹⁶² Důvodová zpráva, s. 460 - 461, § 115.

¹⁶³ Např. nizozemský soud ve svém rozhodnutí ve věci *De Directie Preventie, optredend voor haarzelf en namens F. (father) en H. (mother)* (14. juli 2000, ELRO-nummer: AA6532, Zaaknr.R99/167HR) nesouhlasí s teorií, že souhlas má být udělen k trvalému pobytu.

¹⁶⁴ LOWE, s. 309 - 310.

¹⁶⁵ Na takto udělený souhlas se ovšem nelze odvolávat, pokud by se podstatným způsobem změnila okolnosti, za nichž byl souhlas udělen. (LOWE, s. 311 - 312).

¹⁶⁶ Velká Británie. *Re C (Abduction: Consent)* [1996] 1 FLR 414.

tak není požadován výslovný souhlas s přemístěním dítěte. Postačí tedy, pokud lze tento souhlas dovodit z jednání příslušné osoby.¹⁶⁷

Co se týče smíření se s přemístěním či zadržením dítěte, můžeme ho od souhlasu s přemístěním odlišit časově. Obecně můžeme říci, že ke smíření se s touto situací dochází až po samotném přemístění nebo zadržení dítěte. Ovšem dokázat smíření se rodiče se situací, že mu bylo uneseno dítě, je velmi těžké. Z tohoto důvodu je také známo velmi málo případů, kdy soud rozhodl o navrácení dítěte z důvodu smíření se s nastalou situací.¹⁶⁸ V žádném případě však nelze považovat za smíření se s přemístěním dítěte situace, kdy například poškozený rodič usiluje o obnovení partnerského vztahu s rodičem, který dítě protiprávně přemístil či zadržel. Důkazní břemeno pak nese rodič, který dítě za hranice státu přemístil.

Článek 13 odst. 1 písm. b) – vážné nebezpečí fyzické nebo duševní újmy a jinak nesnesitelná situace

Výjimka v článku 13 odst. 1 písm. b) definuje tři případy, kdy soud není povinen nařídit navrácení protiprávně přemístěného či zadrženého dítěte. Jedná se o situace, kdy by navrácení znamenalo pro dítě vážné nebezpečí vystavení „fyzické nebo duševní újmy nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace“¹⁶⁹. Zde je opět do popředí postaven především nejlepší zájem dítěte.

Dle rozhodnutí amerického soudu¹⁷⁰ v případě „*Friedrich v. Friedrich*“¹⁷¹ může dojít k vážnému nebezpečí fyzické či psychické újmy pouze ve dvou situacích. První z nich nastane, pokud by dítěti hrozilo nebezpečí bezprostředně (např. v případě války) v zemi jeho obvyklého bydliště, a to ještě před začátkem samotného řízení o právu péče o dítě. Za druhé se jedná o případ, kdy bude dítěti hrozit vážné nebezpečí zneužívání či zanedbávání a stát jeho obvyklého bydliště není dítě ochoten či schopen ochránit.

---

¹⁶⁷ LOWE, s. 310 - 311.

¹⁶⁸ K dnešnímu dni jsou známy pouze čtyři případy, kdy soud nenařídil navrácení dítěte z důvodu smíření se rodiče žadatele s nastalou situací.

¹⁶⁹ Haagská úmluva, článek 13 odst. 1 písm. b).

¹⁷⁰ United States Court of Appeals for the Sixth Circuit.

¹⁷¹ Spojené státy Americké. *Friedrich v. Friedrich* 78 F. 3d 1060 (6th Cir).

Co se týče hrozby vážného nebezpečí vzniku fyzické či psychické újmy, je nutné, aby dítěti takto vážné nebezpečí skutečně hrozilo v okamžiku, kdy probíhá řízení o navrácení dítěte a v příčinné souvislosti s navrácením dítěte.¹⁷² Soud je pak oprávněn posoudit, zda je tomu tak v jednotlivém konkrétním případě.

Hrozbou vzniku duševní újmy se často snaží argumentovat rodič „únosce“ v případě, kdy by se dítě vrátilo do místa jeho obvyklého bydliště právě bez něj (nejčastěji se jedná o matku dítěte). Česká jurisdikce¹⁷³ v této otázce dala za pravdu výkladu britských soudů. Ty se k této situaci staví tak, že není možné, aby se rodič „únosce“ odvolával na hrozbu vzniku újmy, když tuto situaci sám způsobil. Je proto nutné zaměřit se pouze na újmu, kterou je dítě ohroženo v případě jeho navrácení.¹⁷⁴

Jinak nesnesitelná situace představuje situace, které jsou natolik závažné, že by mělo být v zájmu dítěte rozhodnut o jeho nenavrácení. Jak uvedl Beaumont v jedné ze svých publikací, může se jednat o situace, kdy by mělo dojít k rozdělení vlastních plnorodých sourozenců či v případě domácího násilí mezi rodiči dítěte.¹⁷⁵

S ohledem na výše uvedené by ve všech těchto situacích měly soudy vydat rozhodnutí o navrácení dítěte pouze v případě, kdy jsou si jisty, že bude dítěti po návratu poskytnuta dostatečná ochrana, která je uchrání před potencionálně hrozící újmu.

Článek 13 odst. 2 – dítě nesouhlasí s navrácením

Další a poslední výjimkou v případě navrácení dítěte obsažené v článku 13 je nesouhlasný postoj dítěte k jeho navrácení, a to v případě, jestliže dítě dosáhlo

---

¹⁷² LOWE, s. 329.

¹⁷³ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 30 Cdo 34/2003. Nebo v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. Června 2007, sp. zn. 30 Cdo 474/2007.

¹⁷⁴ Velká Británie. *C v. C (Minor: Abduction: Rights of Custody)* [1989] 1 WLR 654.

¹⁷⁵ BEAUMONT, s. 152 - 153.

takového věku a stupně vyspělosti, kdy je vhodné přihlédnout¹⁷⁶ k jeho názorům na celou situaci.¹⁷⁷

Lowe uvádí, že tato výjimka byla v minulosti některými soudy, především pak těmi kontinentálními, nadměrně využívána. Je zde totiž na místě obava, že by děti v podstatě rozhodovaly o meritů věci, pokud by si mohly samy určovat, zda bude žádosti o jejich navrácení vyhověno či nikoli. Aby k těmto situacím nedocházelo, je soudcům udělena diskreční pravomoc i v případech, kdy dítě své navrácení odmítá.¹⁷⁸

Otázkou zůstává, zda musí dítě výslovně nesouhlasit s návratem do místa jeho obvyklého bydliště nebo postačí, aby nesouhlasilo s navrácením k druhému z rodičů, jež se ve státě obvyklého bydliště dítěte nachází. Beaumont říká, že postačí, pokud dítě projevilo nesouhlas s navrácením do země jeho obvyklého bydliště. Zároveň však musí vyjádřený nesouhlas znamenat víc, než jen výraz preference jednoho z rodičů. Soud přitom není povinen vyslechnout dítě přímo, nýbrž může tak učinit nepřímo například prostřednictvím znaleckého posudku odborníků z oboru dětské psychologie.¹⁷⁹

Také české soudy se zabývaly otázkou, zda a kdy je nutné zjišťovat názor samotného dítěte v řízení o jeho navrácení. Za nejvýznamnější je v tomto ohledu považován náleží Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III ÚS 440/2000. V tomto případě se jednalo o nezletilou Karolínu, kterou její matka odvezla z Izraele do České republiky. Krajský soud v Hradci Králové, jako soud odvolací, nařídil navrácení nezletilé zpět do Izraele. Matka však proti tomuto rozhodnutí podala ústavní stížnost, kde argumentovala, že rozhodnutí obecných soudů bylo protiústavní, neboť ji tyto soudy nutí, aby opustila Českou republiku, pokud trvá na zachování práva na výchovu nezletilé Karolíny. Dále také uvedla, že skutková zjištění obecných soudů byla neúplná, neboť soudy nepřistoupily k výslechu dcery a nezabývaly se ani znaleckým posudkem z oboru psychologie, který matka předložila.

---

¹⁷⁶ Pro upřesnění uvádím, že Haagská úmluva nikde ve svém textu nemluví o požadavku zjištění stanoviska dítěte na situaci jeho navrácení.

¹⁷⁷ Haagská úmluva, článek 13 odst. 2.

¹⁷⁸ LOWE, s. 353.

¹⁷⁹ BEAUMONT, s. 188 - 189.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí shledal důvodnou pouze část o neprovedení některých důkazů obecnými soudy, které navrhovali rodiče nezletilé. Jednalo se především o dopisy, které zaslal Karolínin otec matce, výslech nezletilé Karoliny a také uvedený znalecký posudek. Tímto rozhodnutím tedy dal Ústavní soud za pravdu matce, která tvrdila, že zjištěná skutková tvrzení obecných soudů byla neúplná. Zároveň soud dospěl k přesvědčení, že závěry odvolacího soudu byly předčasné. Konkrétně uvedl: *„jestliže je dítětem obecně zaručena ochrana nejen zákonná (§ 32 a násl. zák. č. 94/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), ale nadto také ochrana ústavní (čl. 32 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod), je nutno tyto zákonné a ústavní garance při jejich aplikaci v konkrétní věci podložit co nejpečlivěji zjištěným skutkovým stavem a stejně pečlivě z něj odvozeným právním posouzením; z hlediska aplikace Úmluvy (jejího čl. 13) to znamená, že jak eliminující důvody návratu dítěte do místa bydliště otce (čl. 3 Úmluvy) musí být zjištěny a objasněny natolik dostatečně, aby hrozba vážného nebezpečí fyzické nebo duševní újmy, příp. nesnesitelná situace z přikázaného návratu byly s co nejvyšší mírou pravděpodobnosti vyloučeny a obdobně, aby co nejúplněji byly ozřejměny také všechny okolnosti, z nichž by bylo lze usuzovat na skutečný postoj otce nezletilé k jejímu současnému pobytu v České republice“.* Ústavní soud tedy v tomto konkrétním případě rozhodnutí obecných soudů zrušil a nařídil jim, aby provedly důkazy, které rodiče nezletilé Karoliny navrhovali. Jedná se o velmi významné rozhodnutí Ústavního soudu, neboť je v něm zdůrazněna důležitost pečlivého zjištění skutkového stavu obecnými soudy při rozhodování týkající se nezletilých dětí, zejména pak zjištění názoru samotného dítěte na otázku jeho navrácení.

Pokud je tedy vyvozeno, že by měl soud pečlivě zkoumat názor dítěte a tomuto názoru také věnovat patřičnou pozornost, je nutné stanovit, od jakého věku by měla být stanoviskům dítěte ve věci jeho navrácení přikládána taková váha. V textu Haagské úmluvy totiž není jediné zmínky o stanovení konkrétního minimálního věkového limitu dítěte, od kterého je povinné brát jeho názor v potaz. Obecně lze ze soudní praxe vypožorovat, že pozornost je věnována

názorům dítěte staršího jedenácti¹⁸⁰ let.¹⁸¹ V otázce stupně vyspělosti dítěte pomáhají soudům opět experti z oblasti dětské klinické psychologie.

Článek 20 – problém v základních zásadách dožádaného státu

Poslední výjimkou z návratu dítěte, kterou Haagská úmluva obsahuje, je možnost rozhodujícího orgánu odmítnout navrácení dítěte, pokud to nedovolují „základní zásady dožádaného státu o ochraně lidských práv a základních svobod“.¹⁸² Je však důležité, aby toto bylo prokázáno, nepostačí pouhý nesoulad se zásadami dožádaného státu.

Tato výjimka je ze všech výjimek uvedených v Haagské úmluvě nejstriktnější. Přesto, v současné době, kdy je svět zmítán uprchlickou krizí, najde široké uplatnění. Jedná se totiž o výjimku, která je použitelná i v případě, kdy bude dítěti v dožádaném státě přiznán statut uprchlíka. Další možností využití této výjimky je případ, kdy by zákony či praktiky dožadujícího státu byly západními demokratickými státy považovány za nepřijatelné, například v případě provádění obřízky u dívek, jak uvádí Beaumont.¹⁸³

České soudy se ustanovením článku 20 Haagské úmluvy zabývaly v případě návratu nezletilého chlapce k otci do Spojených států amerických.¹⁸⁴ U chlapce byl na základě odborných vyšetření zjištěn autismus, přičemž vzhledem k této poruše byl chlapec intenzivně fixován na svou matku. Navrácení by pro něj tedy, s ohledem na narušení vztahu s matkou, bylo značně traumatizující a mohlo by mu způsobit vážnou psychickou újmu, která by se projevila především v oblasti emocí a mohlo by tak dojít k úpadku psychického vývoje chlapce, případně až ke stagnaci rozvoje řeči. S odkazem na článek 13 odst. 2 písm. b) byl návrat chlapce zpět k otci zamítnut. V tom rozhodnutí však také Nejvyšší soud České republiky konstatoval, že navrácení dítěte by bylo, s ohledem na článek 20 Haagské úmluvy, v rozporu se základními zásadami dožádaného státu o ochraně

---

¹⁸⁰ Pro zajímavost uvádím, že nejmladšími dětmi, jejichž nesouhlas vedl k nenavrácení, jsou sourozenci ve věku sedm a osm let v případě z Velké Británie. (případ *B v. K (Child Abduction)* [1993] 1 FCR 382).

¹⁸¹ LOWE, s. 362.

¹⁸² Haagská úmluva, článek 20.

¹⁸³ BEAUMONT, s. 176.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 30 Cdo 3425/2006.

lidských práv, konkrétně pak s Deklarací práv duševně postižených lidí, přijatou Valným shromážděním OSN¹⁸⁵.

3.3. Nesmluvní státy Haagské úmluvy ve vztahu k mezinárodním únosům dětí

Haagská úmluva je mezinárodní smlouvou, která se zabývá mezinárodními únosy dětí, a jako taková zavazuje pouze státy, které k této smlouvě přistoupily, respektive ji podepsaly. Problém v případě mezinárodního únosu dítěte nastává tehdy, pokud mělo dítě obvyklé bydliště ve smluvním státě a bylo uneseno do státu, který smluvním státem Haagské úmluvy není. Řešení této nelehké situace můžeme nalézt v případě, kdy je mezi dotčenými státy uzavřena dvoustranná nebo vícestranná mezinárodní smlouva o právní pomoci či spolupráci. Pokud však není možné přistoupit ani k tomuto řešení, musejí instituce a orgány státu, ve kterém se dítě v době řízení o navrácení dítěte nachází, postupovat dle vnitrostátního právního řádu, tedy dle úpravy mezinárodního práva soukromého. Dalším a posledním možným řešením celé situace je cesta diplomatického vyjednávání mezi dotčenými státy prostřednictvím jednotlivých konzulárních úřadů.¹⁸⁶ Je však vysoce pravděpodobné, že dotčené státy, které mezi sebou neuzavřely mezinárodní smlouvu o vzájemné právní pomoci či spolupráci, nebudou ochotny spolupracovat při řešení konkrétního případu. Tato neochota orgánů jednat a případná libovůle při rozhodování o navrácení dítěte může způsobit značné průtahy v samotném jednání o navrácení, což je jevem jistě nežádoucím.

Haagskou úmluvu k dnešnímu dni podepsalo 96 zemí,¹⁸⁷ přičemž většina z nich se nachází na evropském kontinentu. Co se týče oblasti Předního východu a

---

¹⁸⁵ Článek 4 Deklarace práv duševně postižených říká že: „*Tam, kde je to možné, měl by duševně postižený žít se svojí vlastní nebo opatrovnickou rodinou a s ní společně sdílet život. Rodina, ve které žije, by měla ke společnému životu obdržet podporu.*“.

¹⁸⁶ SCHNITZER-REESE, Ericka A. International Child Abduction to non-Hague Convention Countries: The need for an International Family Court. *Northwestern Journal of International Human Rights*, 2004, vol. 2, issue 1, art. 7, s. 4. Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=njihr> (dále citováno jako SCHNITZER-REESE).

¹⁸⁷ Hague Conference on Private International. 28: *Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction* [online]. In: HCCH, 2017 [citováno 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

severních zemí afrického kontinentu, většina zemí z těchto oblastí k Haagské úmluvě dosud nepřistoupila¹⁸⁸. Hlavními důvody, proč země z těchto oblastí světa nechtějí přistoupit a připojit se tím k mechanismu Haagské úmluvy, jsou odlišnosti v právním, kulturním, sociálním a mnohdy hlavně v náboženském prostředí.¹⁸⁹

Jsou to především muslimské státy, které k Haagské úmluvě odmítají přistoupit. Důvodem je islámské právo šaría, které obyvatelé muslimských zemí vyznávají a jež je jimi považováno za jakési „božské právo“. Typickým znakem tohoto práva je nerovné společenské postavení muže a ženy, jež se projevuje, mimo jiné, také ve vztahu k dítěti, které má být vychovááno dle muslimského práva. Být vychováván jako muslim se dle práva šaría považuje za nejlepší zájem dítěte a výchova dítěte je svěřena otci.¹⁹⁰ I přes evidentní rozpor práva muslimských zemí s principy obsaženými v Haagské úmluvě, se však Haagská konference snaží posilovat spolupráci s těmito zeměmi.¹⁹¹

V souvislosti s řešením případů mezinárodních únosů dětí rodiči v situaci, kdy tuto oblast neupravuje žádná mezinárodní smlouva mezi zúčastněnými zeměmi a na jejímž základě by bylo možné úspěšně žádat o navrácení uneseného dítěte do místa jeho obvyklého bydliště rodiči, vznikl v Libyi zajímavý projekt *Libya Family Reunion Project*. Tento projekt, vytvořený britskou charitativní organizací ISS UK a libyjskou charitativní organizací Waatasimo, dává nejen britským matkám možnost jedenkrát za rok navštívit svoje děti na dobu čtrnácti dnů. Během těchto dvou týdnů se mohou matky setkat se svými dětmi, případně i navázat kontakt s bývalými manželi a dohodnout se s nimi na budoucnosti svých dětí. Prostřednictvím zastupitelského úřadu v Tripolisu se České republice podařilo navázat spolupráci s oběma organizacemi, na základě čehož byla do

---

¹⁸⁸ Výjimkou je Izrael, Irák a Maroko.

¹⁸⁹ SCHNITZER-REESE, s. 3.

¹⁹⁰ *Ibid.*, s. 7 - 9.

¹⁹¹ Dalšími oblastmi, kde se Haagská konference mezinárodního práva soukromého snaží o navázání spolupráce, je oblast východní a jižní Afriky, Latinské Ameriky, střední a západní Afriky a v regionu Asijsko-Pacifickém (Hague Conference on Private International Law. *List of Judicial and other conferences 1998-2016* [online]. In: HCCH [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=5214#latam>. Hague Conference on Private International Law. *Report on Judicial Communications in Relation to the International Child Protection*. [online]. In: HCCH, April 2011 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/a5e242f2-6ead-4ab2-9d43-8014de92c848.pdf>).

libyjského projektu zapojena také matka z České republiky, jejíž děti byly uneseny v roce 2007.¹⁹²

Na základě zjištěných údajů, jež mi byly poskytnuty Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí na základě žádosti o poskytnutí informací, bylo za období 2010 až 2016¹⁹³ uneseno celkem 20 dětí do zemí, jež nejsou smluvními státy Haagské úmluvy, přičemž nejčastěji se jednalo o Dominikánskou republiku, Tunisko a Libanon. Naopak z nesmluvních států Haagské úmluvy byly do České republiky uneseny pouze 2 děti, obě z Dominikánské republiky.¹⁹⁴

Abychom předešli výše uvedeným situacím v případě řešení mezinárodních únosů dětí, je zapotřebí posilovat spolupráci se zeměmi, které nejsou smluvními státy Haagské úmluvy, což by v ideálním případě vedlo ke zvyšování počtů smluvních států. Další možností je uzavírání mezinárodních smluv, jež se budou zabývat především ochranou práv dětí.

3.4. Haagská úmluva a její vztah k Úmluvě o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je v současné době lidsko-právní úmluvou s největším počtem smluvních států na světě. Jak jsem již uvedla, přijata byla dne 20. listopadu 1989 Valným shromážděním Organizace spojených národů. Význam Úmluvy o právech dítěte tkví zejména v její komplexnosti, neboť obsahuje katalog práv dětí, jež zahrnuje práva občanská, politická, ekonomická, sociální a také kulturní.¹⁹⁵

Haagská úmluva v sobě zahrnuje v mnohých ustanoveních principy zakotvené Úmluvou o právech dítěte, a to i přesto, že Úmluva o právech dítěte vznikla o devět let později. S ohledem na míru abstrakce právních norem obsažených v Úmluvě o právech dítěte je Haagská úmluva považována za *lex*

---

¹⁹² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Informace pro rodiny unesených dětí* [online]. In: Velvyslanectví České republiky v Tripolisu [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/tripoli/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_rodiny_unesenych_deti/index.html.

¹⁹³ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí shromažďuje údaje o počtu unesených dětí teprve od roku 2010. Dřívější data nejsou k dispozici.

¹⁹⁴ Uvedené údaje lze vyčíst z Přílohy 1 této diplomové práce.

¹⁹⁵ HRUBÁ, Diplomová práce.

specialis, přičemž však nemění principy zakotvené právě v Úmluvě o právech dítěte.¹⁹⁶

Společným hlediskem těchto dvou právních instrumentů je zájem dítěte. Úmluva o právech dítěte hovoří v článku 3 o principu „nejlepšího zájmu dítěte“, který má být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, jež je uskutečňována veřejnými či soukromými institucemi a orgány správními nebo zákonodárny. Haagská úmluva v preambuli mluví o principu prvořadě důležitosti zájmů dětí ve věci péče o ně. Pokud se podíváme pozorněji na oba vyjádřené principy, je patrné, že v případě Haagské úmluvy je použit plurál pojmu dítě.¹⁹⁷ Poukazuje to na fakt, že v případě Úmluvy o právech dítěte je přikládán význam zájmu konkrétního dítěte v řízení o jeho navrácení, kdežto v případě Haagské úmluvy je význam kladen obecně na zájmy všech dětí. Navíc je článkem 16 Haagské úmluvy orgánům státu, do kterého bylo dítě přemístěno či v němž je zadrženo, výslovně zakázáno rozhodovat o právu péče o dítě, dokud se nerozhodne o nenavrácení dítěte.¹⁹⁸

Přesto však, dle názoru Lowe, Haagská úmluva výjimkami z bezodkladného navrácení unesených dětí umožňuje hledět na zájmy konkrétního dítěte v konkrétním řízení o jeho navrácení.¹⁹⁹

Na základě výše uvedeného jsou tedy oba principy navzájem slučitelné. Obecně je tento názor o vzájemném vztahu Haagské úmluvy a Úmluvy o právech dítěte přijímán jako jediný možný, i když jsou vedeny rozsáhlé debaty o jeho správnosti.²⁰⁰ Jako jediné možné je toto pojetí vzájemného vztahu považováno zejména z důvodu, že pokud by měl soud dožadujícího státu rozhodovat v řízení o navrácení dítěte také o nejlepších zájmech tohoto dítěte, rozhodl by tím o právu péče o dítě, tedy o merituu věci, což je článkem 16 Haagské úmluvy výslovně zakázáno.²⁰¹

---

¹⁹⁶ KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. III. díl.

¹⁹⁷ Tento rozdíl mezi principy obou právních instrumentů vyjádřil ve svém rozhodnutí kanadský Nejvyšší soud ve věci *Thomson v. Thomson*. (1995) 119 DLR (4th) 253.

¹⁹⁸ LOWE., s. 199.

¹⁹⁹ *Ibid.*, s. 200.

²⁰⁰ *Ibid.*, s. 199.

²⁰¹ *Ibid.*

3.5. Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí

Domáhat se navrácení protiprávně přemístěného či zadržného dítěte, mimo řízení o navrácení dle Haagské úmluvy, lze také cestou řízení o uznání a následném výkonu již existujícího rozhodnutí soudu ve věci práva péče o dítě či práva styku s ním, které bylo mezinárodním únosem dítěte porušeno. Netřeba zdůrazňovat, že tato cesta navrácení dítěte je mnohdy efektivnější než cesta specifického řízení dle Haagské úmluvy.²⁰² Právním instrumentem, který usnadňuje navrácení protiprávně přemístěných či zadržných dětí na úrovni mezinárodního práva je právě Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí.

Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí byla přijata dne 18. října 1996 na plenárním zasedání Haagské konference. K dnešnímu dni (1. 3. 2017) ji podepsalo celkem 46 států, posledními byly v roce 2016 Turecko a Norsko.²⁰³ Česká republika podepsala Haagskou úmluvu o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí dne 4. března 1999. Ratifikována byla v březnu roku 2000 a v platnost vstoupila téměř o dva roky později počínaje datem 1. ledna 2002²⁰⁴.

Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí se vztahuje na děti od okamžiku jejich narození do okamžiku dosažení osmnácti let věku.²⁰⁵ Na rozdíl od Haagské úmluvy neupravuje Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí pouze mezinárodněprávní stránku únosů dětí. Jak je uvedeno v preambuli této úmluvy, klade si za cíl zlepšit ochranu dětí v situacích mezinárodní povahy a předejít rozporům mezi právními řády smluvních států týkající se příslušnosti orgánů, rozhodného práva, uznávání a výkonu opatření ve věci ochrany dětí. Přesto, stejně jako v Haagské úmluvě, je i zde prvořadý nejlepší zájem dítěte.

---

²⁰² KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 23. 8. 2006. [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44> (dále citováno jako KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. II. díl).

²⁰³ Hague Conference on Private International Law. 34: *Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children* [online]. In: HCCH, February 2017 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>.

²⁰⁴ *Ibid.*

²⁰⁵ Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí, článek 2.

Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí obsahuje zejména kolizní normy, tedy takové právní normy, jež určují, který z dotčených právních řádů se použije pro soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem. Dále obsahuje rovněž úpravu pravomoci soudů a správních orgánů a postupu při navrácení dětí v případě mezinárodního únosu, pokud je takové přemístění či zadržení dítěte v rozporu s vydaným opatřením k ochraně osoby a majetku dítěte.²⁰⁶ Pod pojem „opatření k ochraně osoby a majetku dítěte“ řadíme ta rozhodnutí soudního či správního orgánu, jež se týkají rodičovské zodpovědnosti, práv péče o dítě, poručnictví, pěstounské či jiné péče, práva styku s dítětem, zastupování dítěte apod.²⁰⁷

Článek 5 odst. 1 Úmluvy o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí říká, že k rozhodování o věcech ochrany dětí a jejich majetku je příslušný soudní či správní orgán v místě obvyklého bydliště dítěte. Zároveň však úmluva v druhém odstavci tohoto článku připouští, s výhradou v případě protiprávního přemístění či zadržení dítěte, změnu pravomoci v případě změny obvyklého bydliště dítěte. V tomto případě jsou oprávněny rozhodovat orgány státu nového obvyklého bydliště dítěte. Na základě článku 11 je však připuštěno, aby soudní či správní orgány státu, ve kterém se nachází dítě nebo jeho majetek, přijaly v naléhavých případech usnesení potřebná k ochraně dětí či jeho majetku, přičemž tato usnesení pozbudou účinnosti, jakmile orgány příslušné dle místa obvyklého bydliště dítěte přijmou potřebná opatření.

V souvislosti s probíhající uprchlickou krizí je významný zejména článek 6 Úmluvy o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí, který říká, že: „*Vůči dětem uprchlíků a dětí, v jejichž zemi došlo k nepokojům, v důsledku čehož tyto děti byly přemístěny do různých zemí, vykonávají pravomoci podle čl. 5 odst. 1 orgány smluvního státu, na jehož území se děti v důsledku tohoto přemístění nacházejí.*“ To samé platí pro děti, jejichž bydliště nelze zjistit.

V případě mezinárodního únosu dítěte může o uznání a výkon rozhodnutí orgánů smluvních států žádat osoba, instituce nebo jiný orgán, ať společně nebo

---

²⁰⁶ KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. II. díl.

²⁰⁷ Úřad pro publikace Evropské unie. *Rodičovská zodpovědnost a ochrana dětí (Haagská úmluva)* [online]. Luxembourg: EUR-Lex, July 2016 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=uriserv:jl0046>.

samostatně, jejichž práva k dítěti byla protiprávním přemístěním či zadržením dítěte porušena.²⁰⁸ Žádat o uznání a výkon rozhodnutí může tato osoba ve státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před protiprávním přemístěním či zadržením, a to až do doby, než získá dítě obvyklého bydliště v jiném státě. Zároveň musí být splněna alespoň jedna ze dvou podmínek, aby byla zachována pravomoc orgánů smluvního státu. První z nich je, aby osoba, instituce či jiný orgán mající právo péče o dítě souhlasily s přemístěním či zadržením dítěte. Druhá podmínka stanovuje, aby dítě bydlelo v novém státě nejméně po dobu jednoho roku poté, co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče o toto dítě, nevznesly požadavek na navrácení během tohoto období a zároveň se již dítě sžilo s novým prostředím.²⁰⁹ Ráda bych na tomto místě zdůraznila, že uvedená právní úprava se od úpravy obsažené v Haagské úmluvě liší jen minimálně.

Odmítnout uznání rozhodnutí jednoho smluvního státu mohou příslušné orgány druhého smluvního státu pouze v případech, které jsou taxativně vymezeny v článku 23 Úmluvy o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí. Těmito důvody jsou nedostatek pravomoci orgánu pro vydání opatření, dále pochybení v procesním řízení, kdy bylo, s výjimkou naléhavého případu, porušeno právo dítěte či právo osoby, která namítá, že přijaté opatření narušuje její rodičovskou odpovědnost, na vyslyšení – jedna ze základních zásad řízení dožádaného státu. Mezi další důvody pro odmítnutí uznání opatření patří situace, kdy je uznání tohoto opatření ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem dožádaného státu, a to s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte, nebo v případě, kdy je opatření neslučitelné s pozdějším opatřením přijatým v nesmluvním státě obvyklého bydliště dítěte, pokud toto naposledy uvedené opatření splňuje požadavky pro uznání v dožádaném státě. Posledním důvodem pro neuznání rozhodnutí, jež Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí obsahuje, je případ, kdy nebyl dodržen postup dle článku 33²¹⁰ této úmluvy.

---

²⁰⁸ Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí, článek 7 odst. 2 písm. a).

²⁰⁹ *Ibid.*, článek 7 odst. 1.

²¹⁰ *Ibid.*, článek 33: „*Jestliže orgán příslušný podle článků 5 až 10 uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce a jestliže takové umístění nebo zajištění péče se má uskutečnit v jiném smluvním státě, musí to nejdříve projednat s ústředním orgánem anebo s jiným příslušným*

Na základě článku 28 Úmluvy o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí budou vykonatelná nebo registrovaná rozhodnutí jednoho smluvního státu vykonávána v jiném smluvním státě tak, jako kdyby byla přijata orgány tohoto státu. Výkon rozhodnutí se s ohledem na nejlepší zájmy dítěte řídí právem dožádaného státu, v rozsahu stanoveném tímto právem.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému je zřejmé, že ustanovení Haagské úmluvy o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí mohou v případě, kdy je v místě obvyklého bydliště dítěte již rozhodnuto o právu péče o dítě nebo o právu styku s ním, značně urychlit navrácení tohoto dítěte. Je však důležité poukázat na nevýhodu této úmluvy, která znesnadňuje její užití na konkrétní příklady. Touto nevýhodou je nízký počet smluvních států, v nichž je úmluva aplikovatelná. Stěžejním dokumentem proto v současné době v případě mezinárodních únosů dětí zůstává Haagská úmluva.

---

orgánem naposledy jmenovaného státu. Za tím účelem zašle zprávu o dítěti spolu s důvody pro navrhované umístění nebo zajištění péče. Rozhodnutí o umístění nebo o zajištění péče může být učiněno v dožadujícím státě pouze tehdy, jestliže ústřední nebo jiný příslušný orgán dožádaného státu souhlasil s umístěním nebo zajištěním péče, přičemž je třeba zohlednit nejlepší zájmy dítěte.“

4. Mezinárodní únos dítěte v rámci Evropské unie

Vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 se pramenem civilně-procesního práva stal i právní řád Evropského společenství a Evropské unie.²¹¹ Přijetím Lisabonské smlouvy v prosinci roku 2007 byla Evropské unii připsána právní subjektivita a Evropské společenství splynulo s Evropskou unií, čímž přestalo být Evropské společenství samostatnou entitou a bylo Evropskou unií plně nahrazeno. Právo komunitární je od té doby nazýváno právem unijním.²¹²

Unijní právo je možné nalézt v řadě dokumentů, rozhodnutí i zásadách. Prameny unijního práva lze rozdělit do dvou kategorií – primární a sekundární právo Evropské unie. Do oblasti práva primárního, někdy označovaného jako „ústavní právo EU“, řadíme mezinárodní smlouvy, které uzavírají členské státy mezi sebou a jimiž se stanovují základní pravidla fungování Evropské unie.²¹³ Sekundární právo Evropské unie je na základě článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie tvořeno Evropským parlamentem společně s Radou Evropské unie na návrh Komise. Na základě tohoto článku jsou vydávána nařízení a směrnice²¹⁴, přijímána rozhodnutí a vydávána doporučení či zaujímána stanoviska. Nařízení mají přitom obecnou působnost, jsou závazná v celém svém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech Evropské unie. Směrnice jsou závazné pro každý členský stát, kterému jsou určena, co se týče výsledku, kterého má být dosaženo, přičemž forma a prostředky, jichž bude užito k dosažení výsledku, je ponechána na vnitrostátních orgánech. Rozhodnutí jsou závazná v celém svém rozsahu, ale pouze pro ty, jimž jsou určena. Jedinými nezávaznými typy pramenů jsou doporučení a stanoviska. Jak právo primární, tak právo sekundární má

---

²¹¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 34. (Dále citováno jako ZAHRADNÍKOVÁ).

²¹² Informační kancelář Evropského parlamentu. *Po stopách Evropské unie* [online]. Praha: Evropský parlament - Informační kancelář v České republice, 2012, s. 19 [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.evropsky-parlament.cz/resource/static/files/postopach2012_sazba66.pdf (dále citováno jako *Po stopách Evropské unie*).

²¹³ Za primární prameny v rámci Evropské unie považujeme Smlouvu o EU a veškeré její pozdější novelizace, nikoliv však primární prameny datované před rokem 1993. (*Po stopách Evropské unie*, s. 40).

²¹⁴ Směrnice, která se dotýká oblasti mezinárodních únosů dětí, je například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. 5. 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, která byla implementována do našeho právního řádu zákonem č. 202/2012 Sb., o mediaci.

aplikační přednost před vnitrostátním právem²¹⁵, což znamená, že je vnitrostátním právním řádům jednotlivých členských států nadřazeno.²¹⁶

V oblasti evropského práva civilního procesu, tedy i v případech mezinárodních únosů dětí, jsou vydávána především nařízení, jež představují jeden z nejefektivnějších nástrojů sjednocování práva Evropské unie vůbec. Je tomu tak vzhledem k jeho vlastnostem, mezi něž řadíme bezprostřední aplikovatelnost²¹⁷ a přímý účinek²¹⁸.

Oblast unijního civilního práva zahrnuje tři okruhy právních norem. Jsou jimi normy upravující mezinárodní příslušnost (pravomoc) civilních soudů členských států Evropského unie v případech přeshraničních sporů, a stejně tak normy, jež upravují uznání a výkon cizích soudních a jiných rozhodnutí ve věcech soukromoprávního charakteru. Do této skupiny řadíme např. Nařízení Brusel II bis. Další dva okruhy představují normy, které upravují civilní řízení ve zvláštních případech, kde se vyskytuje přeshraniční prvek, a normy, jež upravují otázky spolupráce mezi soudy jednotlivých členských států Evropské unie. Do této poslední skupiny řadíme například Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech (dále jen „Nařízení o dokazování“).²¹⁹

Stěžejními dokumenty, jež se zabývají problematikou mezinárodních únosů dětí v rámci unijního práva, jsou především Nařízení Brusel II bis, dále pak

---

²¹⁵ Ve zřizovacích smlouvách Evropských společenství není jediné ustanovení, které by výslovně zakotvovalo tento princip. Tento princip byl dovozen Evropským soudním dvorem v rozsudku ze dne 15. července 1964 ve věci *Costa v. ENEL* (6/64). Na tento rozsudek navázal opět ve svém dalším rozhodnutí ze dne 9. března 1978 ve věci *Simmmenthal II.* (106/77), když stanovil, že pokud je vnitrostátní právní norma v rozporu s právem komunitárním, je národní soudce povinen tuto normu neaplikovat a věc rozhodnout dle práva komunitárního. Nečeká přitom na zrušení této neaplikovatelné vnitrostátní normy. Tato vnitrostátní právní norma je i přesto nadále aplikovatelná, ačkoli je dotčena její platnost.

²¹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, s. 34.

²¹⁷ Bezprostřední aplikovatelnost znamená, že nařízení je přímo použitelné ve všech členských státech Evropské unie a není tedy potřebná žádná speciální transformační procedura nařízení do vnitrostátních právních řádů. Tato zásada byla upevněna v rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 9. března 1978 ve věci *Simmmenthal II.* (106/77). (Po stopách Evropské unie, s. 38).

²¹⁸ Princip přímého účinku evropského práva zakotvil Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 5. února 1963 ve věci *Van Gend en Loos* (26/62). V tomto rozsudku Soudní dvůr uvádí, že z evropského práva vyplývají nejen povinnosti pro země EU, ale také práva pro jednotlivce. Jednotlivci tedy mohou využít těchto práv a dovolávat se evropských aktů u národních a evropských soudů. Není však nutné, aby země EU přijímala příslušný evropský akt do vlastního vnitrostátního právního systému.

²¹⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, s. 34 - 35.

Evropská úmluva o lidských právech, Listina základních práv Evropské unie a v neposlední řadě také Evropská úmluva o výchově dětí.

4.1. Evropská úmluva o lidských právech a Listina základních práv Evropské unie

Evropská úmluva o lidských právech

Evropská úmluva o lidských právech, oficiálně publikovaná jako Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, byla sjednána dne 4. listopadu 1990 v italském Římě. Jedná se o nejdůležitější lidsko-právní úmluvu sjednanou v rámci Rady Evropy. Vzhledem k tomu, že se stala platnou pro všech čtyřicet sedm členů Rady Evropy,²²⁰ představuje základ regionální mezinárodněprávní ochrany lidských práv v Evropě. Jménem České a Slovenské federativní republiky byla podepsána dne 21. února 1991 a ratifikována téměř o měsíc později. V platnost vstoupila na našem území dne 18. března 1992, čímž se Česká a Slovenská federativní republika stala vůbec prvním státem střední a východní Evropy, který se stal stranou této úmluvy.

Na základě článku 19 Evropské úmluvy o lidských právech byl k zajištění plnění závazků dle této úmluvy smluvními státy jako stálý orgán zřízen Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku (dále jen „ESLP“). Evropský soud pro lidská práva je oprávněn rozhodovat o stížnostech jednotlivců (fyzických či soukromých právnických osob), výjimečně i států, na porušování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Soud tvoří stejný počet soudců jako je smluvních stran Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Řízení probíhají v drtivé většině případů písemně.²²¹

---

²²⁰ Členství v Radě Evropy je otevřené všem evropským státům, které se snaží o evropskou integraci, přijmou zásady právního státu a jsou schopny a ochotny zajistit demokracii a dodržování základních lidských práv a svobod (RadaEvropy.cz. *Členové Rady Evropy* [online]. Aktualizováno dne 4. 6. 2013. [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/clenske-staty-rady-evropy.html>).

²²¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Rada Evropy* [online]. Praha: MZV ČR, leden 2012 [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/podpora_lp_a_demokracie/hlavni_instiuce_a_fora/zakladni_informace.html.

Z hlediska mezinárodních únosů dětí jsou stěžejními především článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech, který garantuje každému právo na respektování soukromého a rodinného života a dále také článek 6, který zaručuje právo na spravedlivý proces, jehož porušení se projevuje zejména v případných průtazích v soudním řízení.

Stížnost po porušení těchto práv ve vztahu k mezinárodním únosům dětí zaručených Evropskou úmluvou pro lidská práva může na základě článku 34 této úmluvy podat každá fyzická osoba, a to až po vyčerpání všech opravných prostředků, jež jí jsou poskytovány vnitrostátním právním řádem²²² (článek 35 odst. 1). Lhůta pro podání stížnosti je od roku 2013 na základě článku 4 15. dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o lidských právech²²³ stanovena z původních šesti měsíců na měsíce čtyři od přijetí konečného rozhodnutí. Odstavec druhý článku 35 této úmluvy dále stanovuje, že stížnost nesmí být anonymní a stejná, jako stížnost již předtím ESLP projednávaná či jinému mezinárodnímu orgánu předložená. Projednána nebude ani stížnost, která neobsahuje nové důležité informace. Za nepřijatelnou bude, dle třetího odstavce stejného článku, považována každá individuální stížnost, pokud bude považována za neslučitelnou s ustanoveními či protokoly Evropské úmluvy o lidských právech, a také stížnost zjevně nepodložená nebo zneužívající právo na stížnost.

Také ESLP se v řadě svých rozhodnutí zabýval otázkou mezinárodního únosu dítěte. Nejčastěji si žadatelé dožadující se navrácení uneseného dítěte stěžovali na již zmíněné průtahy v řízení. Rodič „únosce“ si zase nejčastěji stěžoval na nerespektování práva na soukromý a rodinný život v případě, kdy by bylo rozhodnuto o navrácení jím uneseného dítěte. Často byla u ESLP podána stížnost také na nesprávnou aplikaci Haagské úmluvy, což dle žadatelů představuje zásah do jejich práva na spravedlivé řízení.²²⁴

---

²²² V případě České republiky je posledním možným opravným prostředkem stížnost k Ústavnímu soudu České republiky.

²²³ Council of Europe. *Protocol No. 15 amending the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* [online]. In: EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf.

²²⁴ MATIS, Nina. *Mezinárodní únos dětí a v kontexte judikatury ESLP. Dny práva 2011: Deklarace, Charty, Listiny a Lidskoprávní úmluvy a jejich význam pro proměny rodinné práva* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2012 [citováno 2017-03-02]. Dostupné z:

Není sporu o tom, že průtahy v řízení o navrácení dítěte jsou nežádoucím jevem. Také smluvní státy Haagské úmluvy a členské státy Nařízení Brusel II bis požadují ve svých člancích po soudních či správních orgánech států rychlé rozhodování.²²⁵ S ohledem na článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech však pro členské státy, ve vztahu k mezinárodním únosům dětí, plynou jakési pozitivní závazky, jež byly dovozeny judikaturou řady soudů. Řadíme mezi ně například prvořadou povinnost státu přijmout opatření k respektování práv rodiny²²⁶ a tomu odpovídající opatření k zajištění návratu dítěte v případě mezinárodního únosu dítěte²²⁷ či povinnost státu zavést ve vztahu k průtahům v řízení preventivní a kompenzační prostředky²²⁸ apod.

Listina základních práv Evropské unie

O vypracování Listiny základních práv Evropské unie rozhodla Evropská rada v Kolíně nad Rýnem již 4. června 1999. Během roku 2000 byl v rámci ustanoveného Konventu vypracován návrh, jehož obsahem byl katalog základních lidských práv Evropské unie. Ještě tentýž rok v říjnu byl Evropským parlamentem vypracovaný návrh schválen. Na summitu v Nice, který se uskutečnil v prosinci téhož roku, byla Evropská úmluva o lidských právech zařazena do evropského smluvního rámce připojením ke Smlouvě z Nice, nicméně pouze jako nezávazná politická deklarace. Součástí primárního práva Evropské unie se Listina základních práv Evropské unie stala prostřednictvím Lisabonské smlouvy, formálně však není její součástí. Listina základních práv Evropské unie nerozšiřuje pravomoci Evropské unie zakotvené ve Smlouvách, nýbrž jsou v ní obsaženy zejména principy zakotvené judikaturou Soudního dvora Evropské unie.²²⁹

---

https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/05%20Rodina/09%20NINA%20MATIS.pdf.

²²⁵ Haagská úmluva, článek 11. Nařízení Brusel II bis, článek 11.

²²⁶ Rozsudek ESLP ze dne 3. června 2014, věc *López Guió v. Slovensko* (stížnost č. 10280/12).

²²⁷ Rozsudek ESLP ze dne 25. ledna 2000, věc *Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko* (stížnost č. 31679/96).

²²⁸ Rozsudek ESLP ze dne 22. dubna 2010, věc *Macready v. Česká republika* (stížnost č. 4824/06 a 15512/08).

²²⁹ FOREJTOVÁ, Monika. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR?. *Právní prostor* [online]. Červen 2014 [citováno 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr> (dále citováno jako FOREJTOVÁ).

Česká republika si v říjnu 2009 vyjednala svoji výjimku z Listiny základních práv Evropské unie jako tzv. opt-out výjimku, tedy spíše jako politickou dohodu, a to formou připojení se k Protokolu č. 30 o uplatňování Listiny základních práv EU v Polsku a ve Spojeném království²³⁰. Hlavním smyslem tohoto protokolu je zpřesnění interpretace Listiny základních práv Evropské unie ve vztahu k vnitrostátním soudům a právním řádům jednotlivých členských států.²³¹

V oblasti úpravy práva na rodinný a soukromý život obsahuje Listina základních práv Evropské unie prakticky totožné znění, jako je zaručeno článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech²³². Sami tvůrci zakotvili do Listiny základních práv a svobod pravidlo, které říká, že: „*Pokud tato Charta obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, je smysl a rozsah těchto práv stejný jako smysl a rozsah práv stanovených touto úmluvou.*“²³³ Z tohoto ustanovení lze vyvodit, že Soudní dvůr Evropské unie při své rozhodovací činnosti vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

Z hlediska mezinárodních únosů dětí je důležitý článek 24 Listiny základních práv Evropské unie, který garantuje jejich práva. Dle první odstavce tohoto článku mají děti právo na ochranu a nezbytnou péči pro zdravý vývoj. Zároveň je tímto článkem dětem zaručeno právo svobodně vyjádřit jejich názor v otázkách, které se jich týkají, přičemž je k těmto názorům přihlíženo s ohledem na jejich věk a zralost. Druhý odstavec stanovuje za prvořadý vyšší zájem dítěte při všech jednání, jež se dítěte týkají, ze strany veřejné či soukromé instituce. Odstavec 3 tohoto článku pak zaručuje dětem právo udržování pravidelného osobního vztahu a přímého kontaktu s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

---

²³⁰ Znění tohoto protokolu ve vztahu k ČR bylo připojeno jako Příloha I. k Závěrům předsednictví Evropské Rady roku 2009 (FOREJTOVÁ).

²³¹ *Ibid.*

²³² Listina základních práv Evropské unie, článek 7: „*Každý člověk má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence či jiných druhů komunikace.*“

²³³ Listina základních práv Evropské unie, článek 52 odst. 3.

4.2. *Nařízení Brusel II bis*

Hlavním právním instrumentem, který reguluje problematiku mezinárodních únosů dětí mezi členskými státy Evropské unie je bezesporu Nařízení Brusel II bis, oficiálně publikované jako Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000. Nařízení vzniklo za účelem poskytnutí ochrany občanům v jiných oblastech života, než jen v oblasti ekonomické, jež byla dříve primární oblastí Evropského společenství.

4.2.1. **Působnost Nařízení**

Nařízení Brusel II bis je závazné a přímo použitelné ve všech členských státech Evropské unie, s výjimkou Dánska, které se na základě článku 1 a článku 2 Protokolu o postavení Dánska neúčastní spolupráce dle článku 81 Smlouvy o fungování Evropské unie a Nařízení pro něj tedy není právně závazné²³⁴, a to na řízení zahájená po 1. březnu 2005.²³⁵ K vnitrostátním právním řádům členských států je pak ve vztahu aplikační přednosti.

Věcná působnost Nařízení je zakotvena v článku 1 odst. 1. Nařízení je aplikovatelné v občanskoprávních věcech týkajících se „rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné“²³⁶ a „přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti“²³⁷. V případě rodičovské zodpovědnosti se jedná zejména o právo péče o dítě a právo na styk s dítětem, poručenství, opatrovnictví a podobné instituty, určení osoby, orgánu nebo jiného subjektu odpovědných za dítě nebo jeho jmění či pověřených zastupováním dítěte nebo napomáháním dítěti a stanovení dalších úkolů. Dále se může jednat o rozhodnutí o umístění dítěte do pěstounské či ústavní péče nebo o opatření

---

²³⁴ Nařízení Brusel II bis, preambule bod 31.

²³⁵ *Ibid.*, článek 72.

²³⁶ *Ibid.*, článek 1 odst. 1 písm. a).

²³⁷ *Ibid.*, článek 1 odst. 1 písm. b).

k ochraně dítěte spojených se jměním dítěte.²³⁸ Pro případy mezinárodních únosů dětí je stěžejní právě právo péče o dítě a právo na styk s dítětem.

Na rozdíl od Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem, jež je předchůdcem Nařízení Brusel II bis, upravuje rodičovskou zodpovědnost rodičů dětí, již nejsou manžely. Původní nařízení upravovalo rodičovskou zodpovědnost rodičů dětí pouze v případě, kdy tito rodiče byli manžely.

Naopak jsou z věcné působnosti Nařízení na základě článku 1 odst. 3 vyloučeny věci týkající se určování a popírání rodičovství, příjmení a jména dítěte, jeho dosažení zletilosti, vyživovací povinnosti k dítěti, správy jmění a dědictví. Dále se Nařízení nevztahuje na rozhodnutí o osvojení, jeho neplatnost či zrušení a na předadopční opatření či opatření přijatá v důsledku trestných činů dětí.

Vztah Nařízení k mezinárodním dohodám a úmluvám je řešen v člancích 59 odst. 1, 60 a 61 Nařízení. Co se týče vzájemného vztahu Nařízení a Haagské úmluvy, je tento definován v článku 60 písm. e) Nařízení, kde je řečeno, že Nařízení má, ve vztazích k věcem upravených Nařízením, mezi členskými státy aplikační přednost před Haagskou úmluvou. Ve věcech neupravených Nařízením je pak nadále účinná Haagská úmluva,²³⁹ ovšem za podmínky prioritního postavení Nařízení mezi členskými státy, které jsou smluvními stranami Haagské úmluvy, v souladu s článkem 60 Nařízení.²⁴⁰ Přesto však můžeme vzájemný vztah těchto dvou právních instrumentů považovat za vztah komplementarity, když Evropská rada přímo doporučuje členským státům používání Haagské úmluvy v případech mezinárodních únosů dětí, přičemž má ale být Haagská úmluva doplněna o ustanovení Nařízení Brusel II bis, zejména o článku 11 Nařízení.²⁴¹ O vzájemném vztahu Nařízení a Haagské úmluvy, mimo jiné, také pojednává

---

²³⁸ *Ibid.*, článek 1 odst. 2 písm. a) - e).

²³⁹ *Ibid.*, článek 62 odst. 1.

²⁴⁰ *Ibid.*, článek 62 odst. 2.

²⁴¹ *Ibid.*, preambule bod 17.

Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa²⁴², který byl vydán Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci.

4.2.2. Řízení o navrácení dítěte dle Nařízení a jeho specifika

Pro účely řízení o navrácení dítěte v případě mezinárodního únosu dle Nařízení Brusel II bis je nejprve důležité specifikovat, jak Nařízení vymezuje pojem „mezinárodní únos dítěte“. V českém překladu Nařízení je používán pojem „*neoprávněné odebrání nebo zadržení dítěte*“ ve smyslu mezinárodního únosu dítěte²⁴³.²⁴⁴ Tímto pojmem je rozuměno odebrání či zadržení dítěte, kterým je porušováno právo péče o dítě, jež vyplývá ze soudního rozhodnutí, zákona nebo dohody podle právních předpisů členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před jeho odebráním či zadržením,²⁴⁵ přičemž v době odebrání či zadržení dítěte bylo právo péče o dítě skutečně vykonáváno, ať společně²⁴⁶ nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání či zadržení dítěte nedošlo.²⁴⁷

Pro případy mezinárodních únosů dětí je na základě článku 10 příslušný soud členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před jeho neoprávněným odebráním či zadržením (v Nařízení označovaný jako „*členský stát původu*“²⁴⁸), ovšem pouze do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě („*dožádaný členský stát*“²⁴⁹). Zároveň však pro svěřeni příslušnosti soudu v jiném členském státě, ve kterém dítě získalo nově obvyklé bydliště, musí být splněna alespoň jedna ze dvou podmínek. První podmínkou je udělení souhlasu k odebrání nebo zadržení dítěte osobou, orgánem či jiným

---

²⁴² Evropská soudní sít' pro občanské a obchodní věci. *Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa* [online]. Evropská unie, 2015 [citováno 2017-03-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf (dále citováno jako Praktický průvodce).

²⁴³ Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 11.

²⁴⁴ Pro zajímavost uvádím, že v anglické verzi Nařízení je užit pojem „*wrongful removal and retention*“. Stejného pojmu je užito také v Haagské úmluvě.

²⁴⁵ Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 11 písm. a).

²⁴⁶ Pro účely Nařízení je dle článku 2 odst. 11 písm. b) za společný výkon péče o dítě považována situace, kdy na základě rozhodnutí či ze zákona nebude moci jeden z nositelů rodičovské odpovědnosti rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.

²⁴⁷ Nařízení Brusel II bis, článek 2 odst. 11 písm. b).

²⁴⁸ *Ibid.*, článek 2 odst. 5.

²⁴⁹ *Ibid.*, článek 2 odst. 6.

subjektem, jimž náleží právo péče o dítě.²⁵⁰ Na základě druhé podmínky musí mít dítě v novém členském státě obvyklé bydliště po dobu alespoň jednoho roku poté, co se osoba, orgán či jiný subjekt, jemuž náleží právo péče o dítě, dozvěděl či se měl dozvědět místo, kde se dítě nachází,²⁵¹ avšak zároveň si dítě muselo na prostředí jiného členského státu zvyknout a byla splněna alespoň jedna z podmínek uvedených pod body i) až iv) článku 10 písm. b). Těmito podmínkami jsou: skutečnost, že nositel práva péče o dítě nepodal u příslušného orgánu jiného členského státu žádost o navrácení dítěte, a to do jednoho roku poté, co se dozvěděl nebo se měl dozvědět místo pobytu dítěte;²⁵² žádost o navrácení dítěte byla nositelem práva péče o dítě podána, ovšem následně byla vzata zpět a ve lhůtě uvedené v předchozí větě nebyla nová žádost o navrácení dítěte podána;²⁵³ řízení ve věci práva péče o dítě projednávané soudem v členském státě původu bylo ukončeno dle článku 11 odst. 7 Nařízení, tedy strany tohoto řízení nedoručily do tří měsíců ode dne oznámení soudu svá podání, na základě kterých by mohl příslušný soud prošetřit otázku práva péče o dítě;²⁵⁴ soudy členského státu původu sice vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, ale toto rozhodnutí neobsahuje výrok o navrácení dítěte.²⁵⁵ K poslední uvedené podmínce Praktický průvodce uvádí, že Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozhodnutí ze dne 1. července 2010, ve věci *Povse vs. Alpaço*, sp. zn. C-211/10 PPU uvedl, že tuto podmínku je nutno vykládat striktně a uvedené rozhodnutí proto musí být pravomocné. V této souvislosti pak předběžné a zajišťovací opatření nemůže být považováno za rozhodnutí ve smyslu tohoto ustanovení a nemůže vést k postoupení příslušnosti soudům členského státu, do kterého bylo dítě protiprávně přemístěno.²⁵⁶

Nejvýznamnějším článkem Nařízení, který přímo pojednává o návratovém řízení v případě mezinárodních únosů dětí, je článek 11.

Samotné řízení o navrácení dítěte bude probíhat v dožádaném členském státě. Poté, co tento stát obdrží žádost podanou osobou, orgánem, či jiným subjektem majícím právo péče o dítě z důvodu neoprávněného odebrání či

---

²⁵⁰ *Ibid.*, článek 10, písm. a).

²⁵¹ *Ibid.*, článek 10, písm. b).

²⁵² *Ibid.*, článek 10 písm. b) bod i).

²⁵³ *Ibid.*, článek 10 písm. b) bod ii).

²⁵⁴ *Ibid.*, článek 10 písm. b) bod iii).

²⁵⁵ *Ibid.*, článek 10 písm. b) bod iv).

²⁵⁶ Praktický průvodce, s. 51.

zadržení dítěte v jiném členském státě než je členský stát původu, bude postupováno dle ustanovení Haagské úmluvy, jež bude doplněna o ustanovení Nařízení, konkrétně o odstavce 2 až 8 článku 11.²⁵⁷

Článku 11 odst. 2 Nařízení stanovuje povinnost soudu zajistit dítěti možnost výslechu, pokud budou v řízení o navrácení aplikovány články 12 a 13 Haagské úmluvy.²⁵⁸ Toto právo pak může být omezeno pouze tehdy, pokud se výslech nejeví jako vhodný prostředek s ohledem na věk a stupeň vyspělosti tohoto dítěte. Takto zvolená formulace omezení ještě upevňuje právo dítěte na vyslechnutí jeho názoru.

Na článek 11 odst. 2 pak navazuje odstavec pátý tohoto článku, který stanoví, že žádost o navrácení dítěte nemůže být soudem zamítnuta, pokud žadateli o navrácení dítěte nebyla poskytnuta příležitost být vyslechnut. To ovšem neznamená, že bude žadatel o navrácení dítěte nucen z důvodu poskytnutí výslechu cestovat do jiného členského státu, který v řízení o navrácení rozhoduje. S ohledem na rychlost a efektivnost řízení o navrácení je v případě dokazování možné využít ujednání obsažená v Nařízení o dokazování²⁵⁹. Na základě článku 10 odst. 1 Nařízení o dokazování může soud dožadujícího státu požádat příslušný soud dalšího členského státu o provedení dokazování, popřípadě může soud sám provést dokazování přímo v jiném členském státě. Vzhledem k tomu, že dožádaný členský stát je nucen rozhodnout v řízení o navrácení dítěte ve lhůtě šesti týdnů, žádost o provedení dokazování musí být vyřízena bez prodlení a nejpozději do devadesáti dnů. V případě mezinárodních únosů dětí se při dokazování v řízení o navrácení dítěte jeví jako vhodné a užitečné, mimo uvedené, využití videokonference či telefonní konference, jak navrhuje článek 10 odst. 4 Nařízení o dokazování.²⁶⁰

Dalším zásadním ustanovením s ohledem na mezinárodní únosy dětí je článek 1 odst. 3 Nařízení. Věta první tohoto odstavce stanovuje soudu povinnost jednat v případě žádosti o navrácení dítěte rychle a využít „nejrychlejší postupy,

---

²⁵⁷ Nařízení Brusel II bis., článek 11 odst. 1.

²⁵⁸ K článkům 12 a 13 Haagské úmluvy více v kapitole 3.2.3. této diplomové práce.

²⁵⁹ Nařízení o dokazování usnadňuje spolupráci mezi soudy různých členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech, včetně rodinně-právních věcí.

²⁶⁰ Praktický průvodce, s. 55.

keré mu vnitrostátní právo umožňuje“. Hned druhá věta tohoto odstavce stanovuje lhůtu pro vydání rozhodnutí ve věci navrácení dítěte do šesti týdnů ode dne podání žádosti s výjimkou případů, kdy tuto lhůtu není možné dodržet, vzhledem k existenci mimořádných okolností. Pokud se podrobněji zamyslíme nad tímto odstavcem, dospějeme k závěru, že trpí jistými nedostatky. V případě, kdy členský stát nemá vnitrostátním právním řádem stanovenou lhůtu pro rozhodnutí ve věci navrácení uneseného dítěte, může dojít k nedodržení stanoveného šestitýdenního časového limitu, a to i přes, již zmíněné, využití nejrychlejších postupů, které toto vnitrostátní právo umožňuje.

V textu Nařízení pak není bohužel vyjasněno, zda se rozhodnutí ve věci navrácení uneseného dítěte stane v této lhůtě také vykonatelným. Dle Praktického průvodce je možné toto ustanovení interpretovat tak, že se šestitýdenní lhůta vztahuje i na vykonatelnost rozhodnutí. Jedná se totiž o jediný možný výklad, jenž zaručí dosažení cíle Nařízení i Haagské úmluvy, kterým je zajištění bezodkladného navrácení dítěte ve stanovené lhůtě. K narušení tohoto cíle by mohlo dojít v případě podání opravného prostředku proti rozhodnutí o navrácení dítěte dle vnitrostátního práva členského státu, čímž by došlo k odložení výkonu tohoto rozhodnutí. Je tedy na členských státech, aby zajistily vykonatelnost rozhodnutí o navrácení dítěte ve stanovené šestitýdenní lhůtě, přičemž volba prostředků k dosažení tohoto cíle je ponechána na členských státech samotných.²⁶¹ Praktický průvodce za tímto účelem předkládá postupy, které lze uplatnit. Jedním z nich je i možnost vnitrostátními právními předpisy vyloučit podání opravného prostředku proti rozhodnutí o navrácení dítěte. S tím si ovšem dovolím nesouhlasit, neboť by tím mohlo dojít k narušení principu právní jistoty, jež přispívá k naplnění principu zákonnosti a je nezbytným předpokladem obecné důvěry občanů v právo, kdy každý má právo se spolehnout na to, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivních nároků a nebude mu v jejich uplatnění bránit^{262 263}.

---

²⁶¹ Praktický průvodce, s. 56.

²⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09.

²⁶³ Mezi další postupy, které by bylo možné zvolit pro dodržení stanovené šestitýdenní lhůty, Praktický průvodce řadí:

„b. vnitrostátní právní předpisy mohou umožňovat podání opravných prostředků, avšak stanoví, že rozhodnutí nařizující navrácení dítěte je vykonatelné během řízení o opravném prostředku;

Co se týče samotného rozhodnutí o navrácení dítěte, soud nemůže navrácení odmítnout dle článku 13 písm. b) Haagské úmluvy, pokud bude prokázáno, že ve státě původu byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení, přičemž soud je povinen tuto skutečnost přezkoumat na základě skutkového stavu každého jednotlivého případu. Pro úplnost uvádím, že soud není povinen na základě článku 13 písm. b) Haagské úmluvy nařídít navrácení dítěte, jestliže „*je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace*“²⁶⁴. Jak uvádí Praktický průvodce, Nařízení tímto posiluje zásadu nařízení bezodkladného navrácení dítěte, a to omezením výjimek stanovených v článku 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy na naprosté minimum.²⁶⁵ Opatření přijatá k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení však musejí být konkrétní ve vztahu k dotyčnému dítěti. Z uvedeného vyplývá, že nepostačí, pokud se soud dožádaného státu bude pouze spoléhat na existující postupy ve státě původu dítěte. Pro posouzení, zda byla konkrétní ochranná opatření ve státě původu přijata či nikoliv a zda tato opatření zajistí náležitou ochranu dítěte po jeho navrácení, bude nutná úzká spolupráce soudu s ústředním orgánem každého jednotlivého státu.²⁶⁶

V případě, kdy soud dožádaného členského státu rozhodne o nenavrácení dítěte na základě článku 13 Haagské úmluvy, je povinen ihned a přímo zaslat opis rozhodnutí o nenavrácení a veškeré další písemnosti, především pak přepis výslechů osob či dítěte, členskému státu původu, případně tak učinit prostřednictvím ústředních orgánů těchto dvou států. Všechny písemnosti musejí být soudu členského státu původu doručeny do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí o nenavrácení dítěte.

Co se týče jazyka, ve kterém mají být příslušené písemnosti odeslány, není tento požadavek v textu Nařízení nikterak definován. Je tedy na soudci, aby našel praktické řešení, které odpovídá potřebám a okolnostem jednotlivého případu. Překlad není nutný v případech, kdy soudce ovládá jazyk dané věci. Pokud se

---

c. v případě, že vnitrostátní právní předpisy umožňují podání opravného prostředku a odkládají výkon rozhodnutí, měly by členské státy zavést postupy za účelem prohlášení rozhodnutí za vykonatelné, pokud to vyžadují okolnosti jednotlivého případu, a zajištění zrychleného řízení o opravném prostředku v zájmu dodržení šestitýdenní lhůty“. (Praktický průvodce, s. 56).

²⁶⁴ Haagská úmluva, článek 13 písm. b).

²⁶⁵ Praktický průvodce, s. 54.

²⁶⁶ *Ibid.*, s. 55.

ukáže, že překlad nutný je, může být omezen pouze na nejdůležitější písemnosti. Pro přípravu neoficiálních případů mohou být nápomocny například ústřední orgány zúčastněných členských států.²⁶⁷

Pokud v členském státě původu nebylo jednou ze stran zahájeno řízení o právo péče o dítě, je členský stát původu po doručení opisu rozhodnutí o nenavrácení dítěte povinen oznámit získané informace stranám sporu a vyzvat je, aby do tří měsíců ode dne tohoto oznámení doručily svá podání ve věci práva péče o dítě soudu, aby tento mohl prošetřit otázku práva péče o dítě. V případě, kdy nedojde k doručení podání stranami ve stanovené lhůtě, ztrácí soud členského státu původu příslušnost rozhodnout ve věci práva péče o dítě a věc je uzavřena. Na základě článku 10 písm. b) bodu iii) je poté ve věci příslušný dožádaný členský stát, má-li dítě v tomto státě trvalé bydliště.

V případě, kdy jsou vydána dvě rozhodnutí, jež si navzájem odporují, tedy soud dožádaného státu rozhodne o nenavrácení dítěte a soud členského státu původu rozhodne o navrácení dítěte, je za účelem zajištění navrácení dítěte, bez ohledu na rozhodnutí o nenavrácení dítěte, dle článku 13 Haagské úmluvy vykonatelné každé další rozhodnutí nařizující navrácení dítěte, tzv. „*trumping order*“²⁶⁸, které vydal soud příslušný dle Nařízení – tedy soud členského státu původu dítěte.²⁶⁹

Pokud je výše uvedené vykonatelné rozhodnutí o navrácení dítěte vydané v jednom členském státě opatřeno osvědčením v souladu s článkem 42 odst. 2 Nařízení, uznává se takové rozhodnutí a je vykonatelné ve všech členských státech Evropské unie bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námítky proti prohlášení vykonatelnosti a uznání rozhodnutí.²⁷⁰ Jedná se o tzv. zrychlenou proceduru uznání a výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte.

---

²⁶⁷ *Ibid.*, s. 59.

²⁶⁸ The International Family Law Group LLP. *Brussels II child abduction: Trumping orders* [online]. London: International Family Law Group LLP [citováno 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.iflg.uk.com/article/brussels-ii-child-abduction-trumping-orders>.

²⁶⁹ Nařízení Brusel II bis, článek 11 odst. 8.

²⁷⁰ *Ibid.*, článek 42 odst. 1.

Osvědčení je vydáváno soudcem, který rozhodl o navrácení dítěte, a to v jazyce rozhodnutí na jednotném formuláři²⁷¹. Osvědčení však může být vydáno pouze za kumulativního splnění tří podmínek: dítě (pokud to nebylo považováno za nevhodné vzhledem k věku a stupni vyspělosti dítěte) a strany řízení dostaly příležitost být vyslechnuty a soud zároveň při svém rozhodování o navrácení dítěte přihlédl k důvodům a důkazům, na jejichž základě následně vydal rozhodnutí podle článku 13 Haagské úmluvy.²⁷² V souladu s článkem 43 Nařízení nelze proti vydání osvědčení podat opravný prostředek.

4.3. Evropská úmluva o výchově dětí

Mezi další mezinárodněprávní instrumenty, díky nimž se lze domáhat navrácení uneseného dítěte cestou řízení o uznání a výkon již existujícího rozhodnutí soudu, patří také Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980.

Evropská úmluva o výchově dětí byla uzavřena v době, kdy byl zaznamenán vzrůstající počet případů neoprávněného přemístění dětí za hranice států, přičemž bylo značně obtížné zajistit odpovídající řešení těchto případů. Uzavřením této úmluvy tedy měla být přijata vhodná úprava umožňující obnovení výchovy dětí, jež byla v důsledku protiprávního přemístění dítěte za hranice státu svévolně porušena. Samotné obnovení výchovy dětí má být zajištěno uznáváním a vykonáváním rozhodnutí o výchově dítěte v širším rozsahu a tím tak přispět k lepší ochraně blaha dětí, jež hraje prvořadou roli v rozhodnutí o výchově dítěte.²⁷³

Evropská úmluva o výchově dětí byla Radou Evropy přijata dne 20. května 1980 v Lucemburku a v platnost vstoupila na základě svého článku 22 odst. 1 dne 1. září 1983. Jménem České republiky byla tato úmluva podepsána dne 16. dubna 1999 ve Štrasburku. V průběhu procesu ratifikace bylo učiněno

---

²⁷¹ Formulář je přílohou IV Nařízení.

²⁷² Nařízení Brusel II bis, článek 42 odst. 2 písm. a) – b).

²⁷³ Evropská úmluva o výchově dětí, preambule.

prohlášení, kdy si Česká republika v souladu s článkem 17 odst. 1²⁷⁴ vyhradila možnost odmítnout uznání a výkon rozhodnutí o výchově dětí a o obnovení výchovy dětí v případech uvedených v člancích 8 a 9 Evropské úmluvy o výchově dětí, a to z důvodu specifikovaných v článku 10 odst. 1²⁷⁵ této úmluvy. Ratifikační listina České republiky byla uložena u generálního tajemníka Rady Evropy, deponitáře této úmluvy, dne 22. března 2000. V platnost vstoupila Evropská úmluva o výchově dětí na území České republiky dne 1. července 2000. Ústředním orgánem, jenž má plnit úkoly uložené touto úmluvou, byl prohlášen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně^{276, 277}.

Je zřejmé, že rozhodnutí o výchově dětí je klíčovým pojmem celé Evropské úmluvy o výchově dětí. Jeho definici obsahuje článek 1 písm. c) této úmluvy, který říká, že se jedná o každé rozhodnutí orgánu týkající se péče o osobu dítěte, včetně práva rozhodovat o místě bydliště dítěte, či právu styku s ním. Pro účely Evropské úmluvy o výchově dětí je pak za dítě považována osoba jakéhokoli státního občanství, pokud tato dosáhla věku šestnácti let a zároveň nemá právo rozhodovat o místě svého bydliště dle práva státu, v němž má obvyklé bydliště, či dle práva státu, jehož je příslušníkem, nebo dle mezinárodního práva dožádaného státu.²⁷⁸ Neoprávněným přemístěním je pro účely této úmluvy míněno přemístění dítěte za hranice státu v rozporu s rozhodnutím o výchově dětí, jež bylo vydáno v některém ze smluvních států Evropské úmluvy o výchově dětí a které je v tomto smluvním státě taktéž vykonatelné.²⁷⁹ Rovněž se za protiprávní přemístění dítěte považují případy, kdy je dítě přemístěné za hranice státu, v němž je vykonáváno právo výchovy dítěte, vráceno po skončení období výkonu práva styku s dítětem či po skončení jiného přechodného pobytu na území jiného

---

²⁷⁴ *Ibid.*, Článek 17 odst. 1: „Každý smluvní stát může učinit výhradu, že v případech uvedených v člancích 8 a 9 nebo v jednom z těchto článků, uznání a výkon rozhodnutí o výchově mohou být odmítnuty z důvodů, jež jsou uvedeny v článku 10 a které mohou být specifikovány ve výhradě.“.

²⁷⁵ Význam těchto článků je specifikován v dalších odstavcích této kapitoly.

²⁷⁶ V období, kdy vstoupila Evropská úmluva o výchově dětí na území České republiky v platnost, měl Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlo v Brně na adrese Benešova 22.

²⁷⁷ Evropská úmluva o výchově dětí, preambule.

²⁷⁸ *Ibid.*, článek 1 písm. a).

²⁷⁹ *Ibid.*, článek 1 písm. d).

státu,²⁸⁰ a obdobně také přemístění dítěte, jež bylo dodatečně prohlášeno za nezákonné ve smyslu článku 12 Evropské úmluvy o výchově dětí.²⁸¹

S ohledem na výše uvedené jsou evidentní podobnosti obsažené v textu Evropské úmluvy o výchově dětí s úpravou obsaženou v Haagské úmluvě. Přesto je však potřeba pamatovat na rozdíly mezi těmito dvěma právními instrumenty v případě, kdy je rozhodováno o volbě, kterého mezinárodního dokumentu bude použito při aplikaci v případech mezinárodních únosů dětí.

Haagská úmluva může být, na rozdíl od Evropské úmluvy o výchově dětí, aplikována v případech, kdy došlo v souvislosti s přemístěním dítěte za hranice státu k porušení práv plynoucích ze zákona. Domáhat se navrácení dítěte dle Evropské úmluvy o výchově dětí je ale možné pouze v případech, kdy bylo v důsledku mezinárodního přemístění dítěte porušeno existující rozhodnutí o výchově dítěte, a to prostřednictvím uznání a následného výkonu takového rozhodnutí ve smluvním státě Evropské úmluvy o výchově dětí, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno.²⁸² Na základě článku 7 Evropské úmluvy o výchově dětí je totiž rozhodnutí o výchově dítěte vydané v jednom smluvním státě této úmluvy, a pokud je v tomto státě také vykonatelné, automaticky uznáno a prohlášeno za vykonatelné také ve všech ostatních smluvních státech úmluvy.

Osoba dotčená protiprávním přemístěním dítěte za hranice státu ve smyslu této úmluvy, kdy je takové přemístění v rozporu s vydaným rozhodnutím o výchově dítěte, může podat žádost²⁸³ o uznání a výkon tohoto rozhodnutí, pro účely jeho použití v dožádaném státě, prostřednictvím ústředního orgánu kteréhokoliv smluvního státu.²⁸⁴ Zpravidla bude žadatel adresovat žádost o uznání a výkon rozhodnutí o výchově dítěte ústřednímu orgánu v jeho domovském

---

²⁸⁰ *Ibid.*, článek 1 písm. d) bod. i).

²⁸¹ *Ibid.*, článek 1 písm. d) bod. ii).

²⁸² KLOUB a VONDRÁČKOVÁ. II. díl.

²⁸³ K žádosti o uznání nebo výkon rozhodnutí o výchově v jiném smluvním státě je třeba přiložit následující dokumenty: plnou moc pro ústřední orgán dožádaného státu, aby jednal jménem navrhovatele nebo aby určil jiného zástupce pro tento účel; opis rozhodnutí splňující nezbytné podmínky pravosti; v případě rozhodnutí vydaného v nepřítomnosti odpůrce nebo jeho právního zástupce doklad osvědčující, že odpůrci byla řádně doručena písemnost, na jejímž základě bylo zahájeno řízení, nebo obdobná písemnost; případně listinu potvrzující, že rozhodnutí je vykonatelné podle právního řádu státu původu; pokud možno prohlášení o pobytu nebo pravděpodobném pobytu dítěte v dožádaném státě; návrhy, jak má být obnovena výchova dítěte (Evropská úmluva o výchově dětí, článek 13).

²⁸⁴ *Ibid.*, článek 4 odst. 1.

státě.²⁸⁵ Domovský stát je následně povinen žádost zaslat přímo a bez prodlení ústřednímu orgánu dožádaného státu, tedy státu, na jehož území se dítě nachází²⁸⁶. Přijímající ústřední orgán pak žadatele bez prodlení informuje o stavu vyřizování jeho žádost.²⁸⁷

Možnost uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dítěte vydaného v jednom smluvním státě v ostatním smluvních státech Evropské úmluvy o výchově dětí je vázána na splnění určitých podmínek, stanovených v článcích 8 až 10 této úmluvy.

Článek 8 stanovuje podmínky pro případy mezinárodních únosů dětí, při jejichž splnění nelze žádost o obnovení výchovy odmítnout. První podmínkou je, že rodiče dítěte i dítě samo měli v okamžiku zahájení řízení ve státě, kde bylo vydáno rozhodnutí o výchově, či v době protiprávního přemístění dítěte, pokud k němu došlo dříve než k vydání rozhodnutí o výchově, jedinou státní příslušnost - příslušnost k tomuto státu a dítě mělo obvyklé bydliště na území tohoto státu,²⁸⁸ a zároveň (druhá podmínka) byla žádost o obnovení výchovy podána k ústřednímu orgánu ve lhůtě šesti měsíců ode dne neoprávněného přemístění dítěte²⁸⁹.²⁹⁰ Dalším případem, kdy není možné odmítnout obnovení výchovy dítěte, je existence úředně schválené dohody mezi osobou, které náleží právo péče o dítě, a jinou osobou které náleží pouze právo na styk s dítětem. Pokud bylo dítě na základě této dohody přemístěno za hranice státu osobu náležející právo na styk s dítětem, avšak nebylo před koncem dohodnutého období navráceno osobě, jež má právo výchovy, bude výchova tohoto dítěte obnovena dle článku 8 odstavce 1 písm. b) a odst. 2 tohoto článku.

Článek 9 Evropské úmluvy o výchově dětí definuje jiné případy neoprávněného přemístění dítěte, na základě kterých dojde k odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dítěte, a to i přesto, že byla žádost o obnovení výchovy dítěte podána ústřednímu orgánu ve lhůtě šesti měsíců ode dne

---

²⁸⁵ KLOUB A VONDRÁČKOVÁ. II. díl.

²⁸⁶ Evropská úmluva o výchově dětí, článek 4 odst. 3.

²⁸⁷ *Ibid.*, článek 4 odst. 5.

²⁸⁸ *Ibid.*, článek 8 odst. 1 písm. a).

²⁸⁹ *Ibid.*, článek 8 odst. 1 písm. b).

²⁹⁰ Pokud však podle práva dožádaného státu nemohou být tyto podmínky splněny bez soudního řízení, nebude pro toto soudního řízení použit žádný z důvodů pro odmítnutí uvedený v úmluvě. (*Ibid.*, článek 8 odst. 2).

neoprávněného přemístění dítěte. Jedná se o porušení procesních podmínek v řízení o výchově dítěte, mezi něž řadíme: vydání rozhodnutí v nepřítomnosti odpůrce či jeho právního zástupce; písemnost, na jejímž základě bylo zahájeno řízení, či jiná obdobná písemnost nebyla odpůrci řádně a včas doručena a odpůrci tím bylo odepřeno zákonné právo na obhajobu²⁹¹;²⁹² rozhodnutí bylo vydáno v nepřítomnosti odpůrce či jeho právního zástupce a pravomoc orgánu k vydání rozhodnutí nebyla založena obvyklým bydlištěm odpůrce, či posledním společným obvyklým bydlištěm rodičů dítěte a alespoň jeden z rodičů měl stále obvyklého bydliště na tomto místě, či obvyklým bydlištěm dítěte,²⁹³ neslučitelnost rozhodnutí s rozhodnutím o výchově, jež se stalo vykonatelným v dožádaném státě před přemístěním dítěte za hranice státu, s výjimkou, kdy dítě mělo obvyklého bydliště v dožadujícím státě po dobu jednoho roku před svým přemístěním.²⁹⁴ V žádném případě však nesmí být cizí rozhodnutí o výchově dítěte přezkoumáváno z věcného hlediska.²⁹⁵

Článek 10 pak zakotvuje jiné důvody, než které jsou uvedeny v člancích 8 a 9 Evropské úmluvy o výchově dětí, pro které budou uznání a výkon rozhodnutí zamítnuty.²⁹⁶ Prvním z těchto důvodů je neslučitelnost účinků rozhodnutí se základními zásadami práva o rodině a dětech v dožádaném státě.²⁹⁷ Dalším důvodem je, pokud účinky původního rozhodnutí již evidentně nejsou v souladu se zájmem dítěte, a to z důvodu změny poměrů včetně plynutí času, nikoli však pouhé změny bydliště po neoprávněném přemístění dítěte²⁹⁸.²⁹⁹ Třetím důvodem je situace, kdy dítě bylo v době zahájení řízení ve státě původu státním příslušníkem dožádaného státu nebo tam mělo obvyklého bydliště a takový vztah zároveň neexistoval ke státu původu, či bylo dítě státním občanem jak státu

---

²⁹¹ Jestliže se však doručení neuskutečnilo z důvodu, kdy odpůrce tajil svůj pobyt před osobou, která vyvolala důvod k zahájení řízení ve státě původu, není tento nedostatek doručení důvodem pro odmítnutí uznání či výkon rozhodnutí o výchově.

²⁹² Evropská úmluva o výchově dětí, článek 9 odst. 1 písm. a).

²⁹³ *Ibid.*, článek 9 odst. 1 písm. b).

²⁹⁴ *Ibid.*, článek 9 odst. 1 písm. c).

²⁹⁵ *Ibid.*, článek 9 odst. 3.

²⁹⁶ Použité výrazy „odmítnutí“ (viz předchozí dva odstavce) a „zamítnutí“ jsou v českém překladu Evropské úmluvy o výchově dětí považovány za synonyma. V anglické verzi Evropské úmluvy o výchově dětí je použit termín „*refused*“, což v doslovném překladu znamená „*odmítnutí*“.

²⁹⁷ Evropská úmluva o výchově dětí, článek 10 odst. 1 písm. a).

²⁹⁸ *Ibid.*, článek 10 odst. 1 písm. b).

²⁹⁹ Před samotným vydáním rozhodnutí má příslušný orgán v dožádaném státě zjistit názory dítěte, ledaže by to s ohledem na jeho věk a chápání bylo neproveditelné či může požádat o provedení vhodných šetření. (*Ibid.*, článek 15).

původu, tak státu dožádaného a obvyklé bydliště mělo ve státě dožádaném.³⁰⁰ Posledním důvodem, kdy budou uznání a výkon rozhodnutí zamítnuty, je neslučitelnost rozhodnutí s rozhodnutím vydaným či vykonatelným v dožádaném státě poté, co bylo vydáno rozhodnutí ve třetím státě na základě řízení, jež bylo započato před podáním žádosti uznání či výkon rozhodnutí, a pokud takové odmítnutí je v zájmu dítěte.³⁰¹

Článek 10 Evropské úmluvy o výchově dětí obsahuje rovněž důvody, na základě nichž může být, v případech uvedených výše, řízení o uznání či výkon rozhodnutí přerušeno. Jedná se o tyto důvody: bylo zahájeno řízení o řádném opravném prostředku proti původnímu rozhodnutí,³⁰² v dožádaném státě probíhá řízení o výchově dítěte, jež bylo započato dříve, než bylo zahájeno řízení ve státě původu;³⁰³ a pokud jiné rozhodnutí o výchově dítěte je předmětem řízení o výkon nebo uznání rozhodnutí.³⁰⁴

Před samotným vydáním rozhodnutí dle článku 10 odst. 1 písm. b) má příslušný orgán zjistit názory dítěte, ledaže by to s ohledem na jeho věk a chápání bylo neproveditelné, či může požádat o provedení vhodných šetření.³⁰⁵

Řízení o uznání a výkon rozhodnutí o výchově dítěte by mělo být dle Evropské úmluvy o výchově dětí jednoduché a rychlé. Smluvní stát za tímto účelem zajistí, aby žádost o výkon rozhodnutí mohla být podána prostým návrhem.³⁰⁶

---

³⁰⁰ *Ibid.*, článek 10 odst. 1 písm. c).

³⁰¹ *Ibid.*, článek 10 odst. 1 písm. d).

³⁰² *Ibid.*, článek 10 odst. 2 písm. a).

³⁰³ *Ibid.*, článek 10 odst. 2 písm. b).

³⁰⁴ *Ibid.*, článek 10 odst. 2 písm. c).

³⁰⁵ *Ibid.*, článek 15.

³⁰⁶ *Ibid.*, článek 14.

5. Mezinárodní únos dítěte ve světle české procesně-právní úpravy

5.1. Historický vývoj české procesně-právní úpravy

Specifika rodinně-právních vztahů v procesně-právní regulaci, mezi něž řadíme i případy mezinárodních únosů dětí, byla v historii promítána již v císařském patentu č. 208/1854 ř. z., ze dne 9. srpna 1854, kterým byl zaveden nový zákon o soudním řízení v nesporných právních věcech. Mimo tento zákon existoval také dvorský dekret č. 1595/1819 Sb. z. s., ze dne 23. srpna 1819, jenž obsahoval právní úpravu řízení ve sporných věcech manželských, zejména řízení při rozvodu od stolu a lože a řízení ve sporech o neplatnost a rozlukou manželství.³⁰⁷

V rámci společensko-politických změn v období po druhé světové válce v roce 1948 byly oba výše uvedené právní instrumenty zrušeny novou právní úpravou, a to zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád. Tento zákon byl založen na zcela odlišných principech, než jak tomu bylo v případě předchozí právní úpravy. Bez odezvy proto nezůstala ani oblast rodinně-právních vztahů v procesně-právní oblasti. Tento občanský soudní řád z roku 1950 ve své druhé části – Zvláštní ustanovení nejprve odrážel specifika řízení ve věcech manželských a následně upravoval, mimo jiné, oblast ve věcech dětí v rodičovské moci.³⁰⁸

Počátek 60. let 20. století přinesl, v souvislosti s prosazováním myšlenky jednotného a vnitřně nediferenciovaného civilního procesu, právní předpis, který dosavadní přístup vyčlenit řízení ve věcech rodinně-právních do zvláštního právního pramene či alespoň věnovat rodinně-právním vztahů zvláštní část základního pramene tohoto odvětví opustil. Touto právní úpravou byl nově přijatý zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Občanský soudní řád z roku 1963 nevěnoval v tomto období procesně-právní oblasti rodinně-právních vztahů ve

---

³⁰⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 17 - 18.

³⁰⁸ *Ibid.*, s. 18.

svém textu žádnou zvláštní část. Specifika těchto vztahů se projevila pouze v úpravě výjimek z obecně platných pravidel této oblasti a v úpravě zvláštních, nesporných řízeních v hlavě páté části třetí občanského soudního řádu, kam byla řízení ve věcech rodinně-právních zařazena.³⁰⁹

Uzákoněná procesně-právní regulace rodinně-právních vztahů z roku 1963 se nikterak výrazně nezměnila ani po roce 1989 a následných událostech. Žádná speciální právní úprava, která by se věnovala rodinně-právnímu řízení, neexistovala a stejně tak nebyla těmto vztahům vyčleněna žádná zvláštní část stávajícího základního civilně-procesního pramene, jímž byl stále občanský soudní řád z roku 1963, v té době již nesčetněkrát novelizovaný.³¹⁰

Do roku 2008 byly případy mezinárodních únosů dětí řešeny soudy v rámci řízení ve věcech péče o nezletilé, a to dle ustanovení § 176 a následující občanského soudního řádu. Samostatný druh řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí byl do občanského soudního řádu zařazen jednou z jeho novelizací, a to přijetím zákona č. 295/2008, Sb., tedy téměř po deseti letech platnosti Haagské úmluvy. Tato nová právní úprava včleněná do občanského soudního řádu měla především zrychlit soudní řízení ve věci mezinárodních únosů dětí, neboť zakotvovala požadavek vyplývající z Haagské úmluvy a Nařízení Brusel II bis, aby soud vydal rozhodnutí o navrácení dítěte ve lhůtě šesti týdnů. Řízení o navrácení nezletilého dítěte v případě mezinárodního únosu dítěte bylo zařazeno do hlavy páté části třetí občanského soudního řádu mezi řízení nesporná v prvním stupni, a to i přesto, že obsahuje prvky řízení sporného. Důvodová zpráva³¹¹ k občanskému soudnímu řádu se k této problematice vyjádřila tak, že se v případě řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věci mezinárodních únosů dětí jedná o nový zvláštní typ řízení, který vykazuje jak prvky řízení nesporného, tak sporného, a nakonec jej zařadila pod řízení sporné.³¹²

---

³⁰⁹ *Ibid.*

³¹⁰ *Ibid.*

³¹¹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk č. 390/0, část 1/2 Novela občanského soudního řádu [online]. Parlament České republiky [citováno 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0> (dále jen „Důvodová zpráva k OSŘ“).

³¹² Důvodová zpráva k OSŘ, k bodu 11, s. 17.

S tímto názorem však nesouhlasila řada autorů odborných právních publikací, mimo jiné například JUDr. Renáta Šínová, Ph.D.³¹³

Doktorka Šínová jako hlavní důvod, proč považuje řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věci mezinárodních únosů dětí za nesporné, uvádí skutečnost, že je toto řízení novelou občanského soudního řádu zařazeno mezi řízení nesporná. Zároveň je vyloučeno považovat řízení o navrácení dítěte za sporné i s ohledem na označení účastníků v tomto soudním řízení, kterými jsou žalobce, žalovaný a dítě, jež není v případě sporného řízení považováno za jednu ze stran sporu. Dále je názor autorky podpořen faktem, že nesporná řízení se vyznačují zásadou vyšetřovací. Pokud by se tedy mělo jednat o řízení sporné, uplatnila by se při zjišťování skutečností významných pro rozhodnutí ve věci navrácení dítěte zásada projednací, kdy soud by se aktivně nepodílel na vyhledávání těchto skutečností, což by vedlo k rozporu se samotným účelem Haagské úmluvy a Nařízení Brusel II bis.

Naopak s názorem vysloveným v Důvodové zprávě, že řízení o navrácení nezletilých dětí v případě mezinárodních únosů je řízením sporným, souhlasí v jedné ze svých publikací³¹⁴ prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. Profesorka Winterová se domnívá, že dle povahy by mělo být řízení navrácení nezletilých dětí v případě mezinárodních únosů spíše opatřením, neboť rozhodnutí v něm vydané rozhoduje pouze o prozatímní úpravě poměrů dítěte, jež předpokládá, že meritorně, tedy o výchově dítěte a souvisejících otázkách, rozhodnuto bylo anebo bude v cizím státě. Svůj názor dále upevňuje faktem, že zákonodárce při tvorbě občanského soudního řádu vybavil řízení o navrácení dítěte v případech mezinárodních únosů dětí řadou prvků, které jsou charakteristické pro řízení sporné. Jedná se například o rozhodnutí ve formě rozsudku nebo označení jedné ze stran sporu jako „žalovaný“. Dále je prof. Winterovou poukazováno na skutečnost, že zákonodárce byl při tvorbě příslušných ustanovení zřejmě ovlivněn koncepcí mezinárodních únosů dětí dle Haagské úmluvy, neboť tato pojímá řízení

---

³¹³ ŠÍNOVÁ, Renáta. Několik úvah k řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: WINTEROVÁ, Alena; DVOŘÁK, Jan (eds.). *Pocta Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, s. 519 - 528.

³¹⁴ WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 39 - 40.

jako spor mezi rodiči dítěte a v souvislosti s tím je dítě považováno za objekt, nikoliv subjekt řízení, což neodpovídá naší právní úpravě ve věci práva péče o dítě. Zákon také nevytváří prostor pro vyslechnutí dítěte za účelem zjištění jeho názoru ve věci jeho navrácení a stejně tak není dítěti poskytnut prostor pro výkon jeho účastenských práv skrze opatrovníka a to i přesto, že zákon dítě označuje jako účastníka řízení.

S ohledem na výše uvedené je proto nutné konstatovat, že úprava návratového řízení pro případy mezinárodních únosů dětí obsažená v občanském soudním řádu, která byla na našem území platná do 1. ledna 2014, přinesla velkou řadu problémů a vyvolávala mnohé otázky. I přesto, že cílem této úpravy mělo být, mimo jiné, zefektivnění celého procesu navrácení dítěte, bylo tomu přesně naopak.

Zákonem, který vyčlenil řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věci mezinárodních únosů dětí z úpravy obsažené v občanském soudním řádu, je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Na území České republiky byla roku 2014, téměř po deseti letech, dokončena rekodifikace soukromého práva,³¹⁵ s cílem vytvořit ucelenou právní úpravu soukromoprávních vztahů. Tato rekodifikace si vyžádala také nezbytnou harmonizaci základního pramene civilně-procesní úpravy upravující řízení před civilními soudy v soukromoprávních věcech, kterým do té doby byl, již výše uvedený, občanský soudní řád z roku 1963, do současnosti nesčetněkrát novelizovaný. Bylo tomu tak především proto, že nový občanský zákoník zavedl zcela nové hmotněprávní instituty, případně ty zavedené určitým způsobem modifikoval. Jednotlivé kodexy soukromého práva a občanský soudní řád jsou ve vztahu komplementarity, což znamená, že se vzájemně doplňují, a nemůže proto být připouštěno, aby docházelo k věcné nebo terminologické neshodě, respektive

---

³¹⁵ Na základě rektifikace soukromého práva byl dne 22. března 2012 ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

aby procesní úprava nebyla schopna poskytnout ochranu těch subjektivních práv, která by mohla na základě nové soukromoprávní úpravy vzniknout.³¹⁶

Mezi další úskalí dřívější civilně-procesní úpravy patřila také skutečnost, že občanské soudní řízení bylo nadále, i přes početné novely, poznamenáno koncepcí jednotného procesu, založeného na socialistické ideologii, na základě které mohl prostřednictvím procesu před civilními soudy zasahovat do soukromoprávních vztahů.³¹⁷

Jak uvádí Důvodová zpráva k ZZŘS, v souvislosti s potřebou harmonizace civilně-procesního práva s nově přijatou úpravou práva soukromého byly zákonodárcem při vyhodnocování nejuvhodnější varianty legislativního řešení zvažovány tři varianty.³¹⁸

První variantou bylo vytvoření zcela nového kodexu civilního práva procesního, který by odstranil množství chyb, nepřehlednost a nesystematičnost, které vznikly v průběhu dílčích novelizací občanského soudního řádu z roku 1963, a zároveň tak přispět k dokončení rekodifikace soukromého práva jako celku. Potřeba vytvořit nový kodex civilně-procesního práva se jevila jako vhodná také s ohledem na dobu a společenské podmínky, ve kterých občanský soudní řád z roku 1963 vznikal, a jimiž byl poznamenán. Tato varianta však byla zákonodárcem posléze zamítnuta, vzhledem k tomu, že vytvoření nového kodexu není možné uspěchat a učinit tak bez široké diskuze se všemi dotčenými subjekty a orgány. Z pohledu praxe bylo také namítáno, že s ohledem na uzpůsobování a uvádění nové hmotněprávní úpravy do praxe by nová právní úprava civilně-procesního předpisu přispěla k větší nestabilitě a nepředvídatelnosti.³¹⁹

Další variantou byla rozsáhlá novelizace doposud platného a účinného občanského soudního řádu z roku 1963. Tato možnost by ovšem znamenala, s ohledem na řadu nových změn, které přineslo soukromé právo, nutnost rozšíření občanského soudního řádu o mnoho paragrafů, přičemž nejvýraznějších změn by

---

³¹⁶ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk č. 931/0, část 1/5 Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních [online]. Parlament České republiky, s. 105 [citováno 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0> (dále jen „Důvodová zpráva k ZZŘS“).

³¹⁷ Důvodová zpráva k ZZŘS, s. 105 - 106.

³¹⁸ *Ibid.*, s. 106.

³¹⁹ *Ibid.*

bylo provedeno právě v hlavě páté části třetí, která upravovala řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. K tomuto navrhovanému řešení nakonec nebylo přistoupeno z důvodu, že by rozsáhlá novelizace, s největší pravděpodobností, vedla k ještě většímu zneřehlednění stávající úpravy.³²⁰

Poslední variantou, jež také s ohledem na vše výše uvedené byla zákonodárcem nakonec zvolena jako nejvhodnějším legislativním řešením v rámci harmonizace, bylo rozdělit stávající civilní procesní kodex na dva samostatné předpisy. Občanský soudní řád z roku 1963 tedy nově upravuje výlučně řízení sporné a nově přijatý zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních řízení nesporná a jiná zvláštní řízení., přičemž mezi oběma těmito kodexy existuje vztah speciality a subsidiarity³²¹, kdy *lex specialis* představuje nově vzniklý zákon o zvláštních řízeních soudních.³²²

5.2. *Řízení o navrácení dítěte*

Řízení o navrácení nezletilého dítěte v případech mezinárodních únosů dětí je od 1. ledna roku 2014 zakotveno v zákoně o zvláštních řízeních soudních v části druhé (Zvláštní řízení), hlavě páté (Řízení ve věcech rodinněprávních), v oddíle pátém (Péče soudu o nezletilé), v § 478 až § 491 ZZŘS jako *Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí*. Důvodová zpráva k ZZŘS uvádí, že řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí se již nadále nepovažuje za řízení sporné, jak tomu bylo v dřívější právní úpravě, nýbrž za řízení zvláštní s převažujícími prvky řízení nesporného.³²³ Změnou prošlo například také označení účastníků řízení, kdy namísto žalovaného a žalobce jsou účastníci řízení pojmenováni jako navrhovatel a odpůrce.

---

³²⁰ *Ibid.*

³²¹ ZZŘS, § 1: „(1) Podle tohoto zákona projednávají a rozhodují soudy právní věci stanovené v tomto zákoně. (2) Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád. (3) Nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu.“

³²² Důvodová zpráva k ZZŘS, s. 106 - 107.

³²³ *Ibid.*, s. 185.

Místní příslušnost soudu

Na základě § 3 ve spojení s § 479 ZZŘS je pro řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí příslušný okresní soud, v jehož obvodu má sídlo ústřední orgán určený k výkonu povinností uložených v otázkách mezinárodních únosů dětí, tedy Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Vzhledem k tomu, že Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlí od roku 2000 v Brně, je k rozhodování těchto případů příslušný Městský soud v Brně, potažmo Krajský soud v Brně v řízení o odvolání jak v nalézacím, tak ve vykonávacím řízení.³²⁴ K výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte v případě mezinárodního únosu je na základě § 500 odst. 2 ZZŘS příslušný soud, jež takové rozhodnutí vydal.

Vzhledem ke specifickým podmínkám návratového řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí, které obsahuje mnoho zvláštností oproti běžným řízením, a také s ohledem na požadavek rychlosti jednání a rozhodnutí, je místní příslušnost v této věci koncentrována pouze u jednoho soudu. Podobně je tomu tak také v mnoha smluvních státech Haagské úmluvy. Jedná se o místní příslušnost výlučnou, přičemž se zde uplatní i pravidlo o delegaci nutné dle § 12 odst. 1 občanského soudního řádu. Delegace vhodná je s ohledem na specifické požadavky řízení o navrácení dítěte téměř vyloučena.³²⁵

Účastníci řízení

Účastníky řízení jsou obecně ve smyslu § 6 odst. 2 ZZŘS navrhovatel a další osoby, které zákon za účastníky označuje. V případě řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí jsou tedy účastníky tohoto řízení navrhovatel, odpůrce a dítě.

Na základě ustanovení § 481 odst. 1 je za navrhovatele považován „*ten, kdo tvrdí, že jeho právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno*“. S ohledem na uvedenou definici navrhovatele je

---

³²⁴ HROMADA, Miroslav. Pododíl 3. Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: SVOBODA/TLÁŠKOVÁ/VLÁČIL/LEVÝ/HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 965 (dále citováno jako HROMADA).

³²⁵ *Ibid.*

vysoce pravděpodobné, že jím bude v první řadě rodič protiprávně přemístěného či zadržného dítěte. Ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy jím však může být nejen člověk, nýbrž i instituce či orgán, pokud jim náleží právo péče o dítě. Dle vnitrostátního práva může být návrhatelem dále také ten, kdo má obdobnou pozici jako pěstoun, poručník, ústav, osoba, již bylo dítě svěřeno do péče a nakonec také zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. V případě, kdy by ze samotných tvrzení návrhatele bylo zřejmé, že protiprávním přemístěním či zadržáním dítěte bylo porušeno právo třetí osoby, vznikl by tím důvod pro zastavení řízení z důvodu nedostatku podmínky řízení.³²⁶

Odpůrcem je člověk, o němž návrhatel tvrdí, že výše uvedené právo péče o dítě porušuje.³²⁷ Z tohoto důvodu je také návrhatel ve svém návrhu na zahájení řízení povinen uvést, že je to právě odpůrce, kdo porušuje návrhatelovo právo péče o dítě.³²⁸

V případě, kdy se řízení o navrácení dítěte ve věci mezinárodního únosu jako návrhatel či odpůrce zúčastní nezletilý rodič dítěte, který není plně svéprávný, ale zároveň již dosáhl věku šestnácti let, přiznává mu zákon o zvláštních řízeních soudních plnou procesní způsobilost.³²⁹ Pokud však takový rodič není plně svéprávný a nedosáhl věkové hranice šestnácti let, musí být v tomto řízení zastoupen zákonným zástupcem, pokud soud usnesením rozhodne, že jeho rozumová a volní vyspělost mu neumožňuje jednat v řízení samostatně.³³⁰ Pro úplnost uvádím, že proti takovému usnesení není přípustné odvolání.

Účastníkem řízení je pochopitelně také samo protiprávně přemístěné či zadržné dítě. Dítě je přitom nutno chápat dle výkladu tohoto pojmu v Haagské úmluvě, neboť zákon o zvláštních řízeních soudních pojem dítěte nedefinuje. Bude se tedy jednat o děti, které nedosáhly věkové hranice šestnácti let.³³¹ Pokud by dítě dosáhlo této věkové hranice v průběhu řízení o jeho navrácení, bude takové řízení zastaveno pro nedostatek podmínky řízení. Avšak i v případě, kdy dítě dosáhlo šestnáctého roku věku, je možnost, aby řízení o navrácení nezletilého

---

³²⁶ *Ibid.*, s. 967 - 968.

³²⁷ ZZŘS, § 481 odst. 1 písm. b).

³²⁸ HROMADA, s. 968.

³²⁹ ZZŘS, § 481 odst. 2.

³³⁰ *Ibid.*, § 481 odst. 3.

³³¹ Haagská úmluva, článek 4.

dítěte v případě mezinárodního únosu probíhalo, a to ve státě původu dítěte za stejných podmínek jako řízení péče soudu o nezletilé.³³² Na základě § 482 odst. 1 ZZŘS musí být dítě v řízení o jeho navrácení zastoupeno opatrovníkem, kterým soud zpravidla určí orgán sociálně-právní ochrany dětí, mezi nějž patří i Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.³³³ Pokud však orgán sociálně-právní ochrany dětí podá podnět či návrh na zahájení řízení sám, je soud povinen na návrh jmenovat dítěti opatrovníka jiného.³³⁴ Proti usnesení o jmenování opatrovníka není přípustné odvolání,³³⁵ což souvisí s požadavkem rychlosti navrácení dítěte. Usnesení o jmenování opatrovníka bude zpravidla doručeno spolu s návrhem na zahájení řízení a předvoláním k samotnému jednání v této věci. Ode dne doručení je rovněž toto usnesení vykonatelné.³³⁶

Zahájení řízení

Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí lze zahájit pouze na návrh.³³⁷ Nepostačí tedy, pokud orgán sociálně-právní ochrany dětí podá podnět s tím, že by toto řízení mělo být zahájeno soudem *ex offo*.

Obecně návrh na zahájení řízení o navrácení dítěte v případě mezinárodního únosu podává navrhovatel přímo sám u příslušného soudu, do něhož bylo dítě uneseno, či tak může učinit prostřednictvím dožádaného ústředního orgánu. Městský soud v Brně je pro podání takového návrhu v příslušný v případě, kdy má navrhovatel zato, že dítě bylo přemístěno na území České republiky. Pokud je návrh na zahájení řízení podán telefaxem či elektronicky bez uznávaného elektronického podpisu, je povinností navrhovatele doplnit tento návrh do tří dnů příslušným originálem návrhu na zahájení řízení,

---

³³² HROMADA, s. 968.

³³³ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí by nebyl jmenován v případě, kdy by mohlo dojít ke kolizi zájmů, a to zejména v případech, kdy by tento úřad již zastupoval jiného účastníka řízení, nebo pokud by jiný orgán sociálně-právní ochrany dětí měl pro výkon funkce zastupování dítěte lepší předpoklady. (HROMADA, s. 969).

³³⁴ ZZŘS, § 482 odst. 2.

³³⁵ *Ibid.*, § 482 odst. 3.

³³⁶ HROMADA, s. 970.

³³⁷ ZZŘS, § 480.

případně listinným podáním shodného znění.³³⁸ V žádném případě však nelze podat návrh ústně do protokolu.³³⁹

Návrh na zahájení řízení může být navrhovatelem podán v jeho mateřském jazyce.³⁴⁰ V případě, kdy se navrhovatel obrátí s žádostí o pomoc nejdříve na ústřední orgán dožádaného státu, tedy státu, do něhož bylo dítě přemístěno či ve kterém je zadrženo, musí být žádost podána jak v mateřštině navrhovatele, tak v úředním jazyce dožádaného státu.³⁴¹

Kromě obecných náležitostí uvedených v § 48 odst. 2 občanského soudního řádu³⁴² musí návrh na zahájení řízení obsahovat označení všech účastníků řízení, tedy navrhovatele, odpůrce a dítěte,³⁴³ dále také data narození těchto účastníků a údaje o jejich pobytu, pokud je navrhovateli tato informace známa. Součástí návrhu na zahájení řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí musí být také zdůvodnění práva péče o dítě, popsání skutečností svědčících o obvyklém bydlišti dítěte bezprostředně před porušením tohoto práva a v neposlední řadě také vylíčení jednání, jímž bylo právo péče o dítě porušeno. Pokud o právu péče o dítě rozhodoval příslušný orgán, je třeba k návrhu přiložit také stejnopis či ověřenou kopii rozhodnutí tohoto orgánu. V neposlední řadě, pokud právo péče o dítě vyplývá ze zákona, je nezbytné k návrhu přiložit potvrzení ústředního orgánu nebo jiného příslušného orgánu daného smluvního státu o právních předpisech, které se v této věci použily.³⁴⁴

Co se týče poplatkové povinnosti, je řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí osvobozeno od soudního poplatku.³⁴⁵

---

³³⁸ HROMADA, s. 965-966.

³³⁹ ZZŘS, § 14.

³⁴⁰ OSŘ, § 18 odst. 1.

³⁴¹ HROMADA, s. 966.

³⁴² OSŘ, § 42 odst. 4: „Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě.“

³⁴³ ZZŘS, § 481.

³⁴⁴ HROMADA, s. 967.

³⁴⁵ *Ibid.*, s. 966.

Jednání ve věci

Aby mohlo být rozhodnuto ve věci navrácení nezletilého dítěte v případě mezinárodní únosu, je zapotřebí, aby soud nařídil jednání. Obecná pravidla pro nařízení jednání i jeho samotný průběh jsou stanovena jak v zákoně o zvláštních řízeních soudních,³⁴⁶ tak subsidiárně také v občanském soudním řádu.³⁴⁷ Vzhledem ke specifičnosti tohoto řízení jsou zde také speciální pravidla, která si kladou za cíl především urychlit a usnadnit vydání samotného rozhodnutí ve věci navrácení dítěte tak, aby bylo rozhodnuto v nejlepším zájmu dítěte.³⁴⁸

První jednání ve věci je soud povinen nařídít tak, aby se konalo do tří týdnů ode dne podání návrhu.³⁴⁹ Dodržení takto stanovené pořádkové lhůty může ohrozit skutečnost, kdy bude soud muset vyzývat navrhovatele k odstranění vad jeho návrhu.³⁵⁰ V první řadě je soud povinen předvolat k samotnému jednání všechny účastníky řízení a další osoby, jichž je pro jednání třeba. Navrhovatele a odpůrce je soud povinen předvolat vždy, a to i v případě, mají-li své zástupce. Je totiž nezbytné, aby byli tito účastníci řízení vyslechnuti.³⁵¹

Doručuje-li se předvolání do jiného členského státu Evropské unie, je v tomto případě postupování dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („doručování písemností“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000. Pokud je předvolání doručováno do jiného státu, který není členským státem Evropské unie, je postupováno dle Úmluvy o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, vyhlášené Ministerstvem zahraničních věcí pod č. 85/1982 Sb. V těchto případech je však možné očekávat značné zdržení v doručení předvolání k jednání, které může vést až k překročení stanovené

---

³⁴⁶ ZZŘS, § 19.

³⁴⁷ OSŘ, § 115 a násl.

³⁴⁸ HROMADA, s. 973.

³⁴⁹ ZZŘS, § 487 odst. 1.

³⁵⁰ OSŘ, § 43 odst. 1.

³⁵¹ HROMADA, s. 974.

třítýdenní lhůty pro konání prvního jednání. S ohledem na zájmy navrhovatele, který se nachází v zahraničí, je proto vhodné si zvolit zástupce pro doručování.³⁵²

Pokud je v průběhu doručování předvolání soudem zjištěno, že bylo dítě již přemístěno do jiného státu, postupuje v souladu s článkem 12 Haagské úmluvy a řízení o navrácení dítěte zastaví bez nařízení jednání. Pokud v tomto případě dosud nedošlo k doručení návrhu na zahájení řízení odpůrci a zároveň usnesením o zastavení řízení není odpůrci stanovena žádná povinnost, není mu toto usnesení o zastavení řízení vůbec doručeno.³⁵³

Lhůta pro přípravu k soudnímu jednání je samotným účastníkům řízení stanovena ustanovením § 115 odst. 2 občanského soudního řádu v délce deseti dnů. Může však nastat situace, kdy, i přes veškerou snahu soudu předvolat účastníky jednání co nejrychlejším možným způsobem, nedojde k realizaci doručení předvolání tak, aby zůstala tato zákonná lhůta deseti dnů pro přípravu k jednání zachována. Přesto, jak uvádí Hromada, protože je tato lhůta lhůtou pořádkovou a spolu s ohledem na požadavek rychlého konání jednání, by však zpoždění doručení předvolání účastníkům jednání mělo být soudy v jistém ohledu tolerováno. Zároveň by ovšem pochopitelně nemělo být tolerováno takové nedodržení lhůty, které by mělo za následek úplné vyloučení možnosti přípravy na jednání.³⁵⁴

Co se týče samotného průběhu jednání, je soud projednávající návrh na navrácení dítěte nejprve povinen posoudit, zda vůbec k neoprávněnému přemístění či zadržení dítěte došlo.³⁵⁵ S ohledem na aplikaci článku 12 Haagské úmluvy také zjišťuje, jak dlouhá doba uplynula od únosu tohoto dítěte do zahájení řízení o jeho návratu. Pokud uplynula doba delší jednoho roku, je soud povinen posoudit, zda se dítě s novým prostředním sžilo, či nikoliv. Dále je soud povinen se zabývat odpůrcem tvrzenými a prokazovanými skutečnostmi, jež by mohly vést k rozhodnutí o nenavrácení dítěte.³⁵⁶

---

³⁵² *Ibid.*

³⁵³ *Ibid.*

³⁵⁴ *Ibid.*, s. 974 – 975.

³⁵⁵ ZZŘS, § 478 odst. 4.

³⁵⁶ Tyto skutečnosti spočívají zejména v situacích uvedených v článku 13 Haagské úmluvy.

Jak jsem již uvedla výše, je dále nutné přistoupit také k výslechu účastníků řízení, konkrétně tedy navrhovatele a odpůrce. Existuje však výjimka, kdy k výslechu odpůrce nemusí dojít, a to v situaci, kdy se odpůrce k nařízenému jednání nedostaví bez včasné a důvodné úmluvy a zároveň jsou splněny podmínky pro vyvratitelnou domněnku, že nemá proti návrhu o navrácení dítěte námitek. O takovém následku však musí být odpůrce soudem náležitě poučen.³⁵⁷ V případě navrhovatele pak nemůže být návrh na navrácení dítěte zamítnut, pokud tento nedostal příležitost být vyslechnut.³⁵⁸ Pokud se navrhovatel nachází v jiném členském státě Evropské unie a soud tak nemá možnost vyslechnout navrhovatele osobně, je zde možnost výslechu postupem dle Nařízení o dokazování.³⁵⁹

Je důležité neopomenout také požadavek na zjištění názoru dítěte. Ten je zásadní tehdy, pokud dítě dosáhlo takového stupně věku a vyspělosti, že se jeho výslech jeví vhodný a je tedy potřeba k jeho vysloveným názorům přihlížet při samotném rozhodování o jeho navrácení. Platí totiž, že pokud dítě vysloví nesouhlas se svým navrácením, je soud v důsledku oprávněný nařízení navrácení tohoto dítěte odmítnout. Otázku vyspělosti je pak potřeba posuzovat s ohledem na osobnost konkrétního dítěte, nikoliv na jeho věk.³⁶⁰

Pokud v průběhu konání jednání, ale i jindy v průběhu řízení o navrácení dítěte, dojde mezi navrhovatelem a odpůrcem (zejména tedy rodiči dítěte) k dohodě o péči o dítě nebo styku s ním, ukládá zákon soudu, aby zohlednil i bez návrhu dohodnutou úpravu ve vydání předběžného opatření.³⁶¹ Tímto opatřením budou odpůrci uloženy povinnosti, které takovou dohodu realizují.

Přerušování řízení

S ohledem na požadavek rychlosti řízení je logické, že přerušování samotného řízení není žádoucí. Ustanovení § 485 odst. 1 proto stanovuje, že *„řízení nelze přerušit, ledaže by soud rozhodl, že požádá soudní orgán Evropské*

---

³⁵⁷ ZZŘS, § 488 odst. 2.

³⁵⁸ Nařízení Brusel II bis., článek 11 odst. 4.

³⁵⁹ HROMADA, s. 976.

³⁶⁰ *Ibid.*

³⁶¹ V otázce práva péče o dítě či práva styku s ním totiž není dožadáný soud zpravidla mezinárodně příslušný a nemůže tak věcně rozhodnout (*Ibid.*).

unie o rozhodnutí o předběžné otázce“, a to z důvodu interpretace či platnosti práva Evropské unie.

Předběžná otázka v řízení o navrácení nezletilého dítěte v případě mezinárodního únosu, položená Soudního dvoru Evropské unie, se tedy prakticky může týkat výkladu Nařízení Brusel II bis. Soudní dvůr Evropské unie může o předběžné otázce v tomto případě jednat na návrh předkládajícího soudu ve zrychleném řízení.³⁶²

K předložení předběžné otázky je věcně legitimován každý soud, který ve věci navrácení dítěte rozhoduje, či sami účastníci řízení o navrácení dítěte. Povinnost k podání předběžné otázky má pak soud, proti jehož rozhodnutí není možné podat žádný další řádný opravný prostředek. Jak uvádí Hromada, českými soudy doposud nebyla položena předběžná otázka, která by se týkala otázky navrácení uneseného dítěte.³⁶³

S požadavkem rychlosti návratového řízení souvisí také nemožnost prominutí zmeškání lhůty.³⁶⁴ Prominutí jako takové se obecně týká lhůt zákonných, např. lhůty k podání odvolání. Naopak u lhůt soudcovských, např. v případě lhůty pro navrhovatele k předložení rozhodnutí o protiprávním přemístění či zadržení dítěte, není vyloučeno jejich prodloužení a nemusí tak docházet k zániku práva.³⁶⁵

Opatření soudu na ochranu dětí

Za účelem zajištění podmínek pro navrácení dítěte a nezpřetrhání vazeb dítěte s navrhovatelem, je soud na základě zákona o zvláštních řízeních soudních oprávněn v tomto směru vydávat opatření.

Takovými účelnými vhodnými opatřeními jsou na základě § 486 odst. 1 ZZŘS například soudní dohled nad pohybem dítěte na území státu, zabránění dítěti opustit území státu bez souhlasu soudu a také zabránění narušení osobních vazeb mezi dítětem a navrhovatelem. Tento výčet vhodných opatření je však

---

³⁶² *Ibid.*, s. 970 - 971.

³⁶³ *Ibid.*

³⁶⁴ ZZŘS, § 485 odst. 2.

³⁶⁵ HROMADA, s. 971.

pouze demonstrativní a jednotlivé povinnosti mohou být přizpůsobeny konkrétnímu případu.³⁶⁶

O přijetí vhodných opatření rozhoduje soud bezodkladně a zpravidla je ukládá usnesením, proti němuž není přípustné odvolání. Vykonatelné je toto odvolání okamžikem doručení osobě, jíž je povinnost ukládána.³⁶⁷

Na návrh navrhovatele soud rozhodne také o prozatímní úpravě styku navrhovatele s dítětem, a to v případě, pokud navrhovatel osvědčí právo na péči o dítě.³⁶⁸ Ačkoliv je zde hovořeno o prozatímní úpravě, nejedná se v žádném případě o jakousi zvláštní formu předběžného opatření. Prozatímní úprava styku s dítětem je provedena formou usnesení, které může obsahovat podmínky, za nichž má být právo na styk s dítětem vykonáváno. Na rozdíl od vhodných opatření je proti usnesení o prozatímní úpravě styku přípustné odvolání. Vykonatelnost však nastává již okamžikem doručení usnesení odpůrci, který má povinnost navrhovateli styk s dítětem umožnit, popřípadě splnit jiné uložené povinnosti.³⁶⁹

Rozhodnutí

Rozhodnutí ve věci samé, tedy rozhodnutí o navrácení dítěte, či zamítnutí návrhu na jeho navrácení, musí být vydáno zpravidla do šesti týdnů ode dne zahájení řízení o navrácení.^{370 371} Soud rozhoduje rozsudkem, jehož obecná úprava je stanovena v § 152 a násl. občanského soudního řádu při zohlednění určitých specifik.

Pokud nedojde k vyhlášení rozsudku v zákonem stanovené šesti týdenní lhůtě, je soud povinen v odůvodnění rozsudku uvést skutečnosti, pro které nebylo možné tuto lhůtu dodržet.³⁷²

---

³⁶⁶ *Ibid.*, s. 972.

³⁶⁷ ZZŘS, § 486 odst. 3.

³⁶⁸ ZZŘS, § 486 odst. 2.

³⁶⁹ *Ibid.*

³⁷⁰ *Ibid.*, § 489 odst. 1.

³⁷¹ Stanovení šestitýdenní lhůty úzce souvisí s požadavkem na rychlé rozhodnutí ve věci samé, který vyplývá jednat z článku 11 Haagské úmluvy, a také z článku 11 odst. 3 Nařízení Brusel II bis. Rychlost řízení jde také ruku v ruce se zájmy dítěte, o jehož navrácení je rozhodováno.

³⁷² ZZŘS, § 489 odst. 1.

Rozsudek je, s ohledem na požadavek rychlosti postupu soudu i po vydání rozsudku ve věci navrácení,³⁷³ vhodné vyhotovit písemně zpravidla ihned při skončení jednání ve věci a zároveň všem přítomným účastníkům řízení doručit stejnopis tohoto rozsudku. Vykonatelnost rozsudku o navrácení dítěte a jeho výkon tak mohou následovat v rychlém časovém sledu.³⁷⁴

Vzhledem k tomu, že se jedná o rozhodnutí, kterým samotné řízení o navrácení dítěte končí, je podstatnou náležitostí takového rozhodnutí také výrok o nákladech řízení mezi účastníky. Při rozhodování o nákladech řízení je přitom postupováno dle článku 26 Haagské úmluvy, podle níž je vhodné uložit úhradu nákladů řízení osobě, která protiprávně přemístila či zadržela dítě, či která zabránila výkonu práva styku s dítětem. Jedná se především o cestovní výdaje navrhovatele, náklady jeho právního zastoupení, náklady spojené s návratem dítěte, jakož i všechny další náklady spojené s jeho vyhledáním.³⁷⁵ Vzhledem k tomu, že Česká republika učinila výhradu k uvedenému článku 26 Haagské úmluvy, budou náklady za zastoupení navrhovatele, pokud tímto zástupcem ustanoven advokát, hrazeny dle § 140 odst. 2 OSŘ státem, přičemž k náhradě druhému účastníkovi řízení mohou být dány dle § 149 odst. 1 OSŘ.

Z ustanovení § 501 odst. 2 lze dovodit, že rozsudek nařizující navrácení dítěte má obsahovat také poučení o následcích nesplnění stanovených povinností. Obecně je obsah takového poučení stanoven v § 472 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních.³⁷⁶

V případě, kdy je návrhu o navrácení protiprávně přemístěného či zadržěného dítěte rozsudkem vyhověno, je tento rozsudek také předběžně vykonatelný.³⁷⁷ Lhůtu ke splnění povinnosti navrátit dítě je povinen stanovit soud, a to počínaje doručením rozsudku odpůrci. I přesto, že není maximální délka pariční lhůty nikde stanovena, obvykle by ke splnění stanovené povinnosti mělo

---

³⁷³ *Ibid.*, § 490 odst. 1.

³⁷⁴ HROMADA, s. 980.

³⁷⁵ ZZŘS, § 505.

³⁷⁶ HROMADA, s. 980.

³⁷⁷ ZZŘS, § 484.

dojít do tří dnů ode dne doručení rozsudku odpůrci. Pokud soud zvolí lhůtu delší, musí být tato náležitě zdůvodněna.³⁷⁸

Opravné prostředky proti rozhodnutí

Jediným přípustným řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí o navrácení dítěte je odvolání. Stejně jako v řízení o navrácení dítěte u soudu prvního stupně, je v řízení odvolacím kladen důraz na požadavek rychlosti řízení.

Ustanovením § 490 odst. 1 je stanovena povinnost soudu prvního stupně, aby do sedmi dnů ode dne podání odvolání proti rozsudku o navrácení dítěte předal věc soudu odvolacímu. Této zákonem stanovené lhůtě musí soud prvního stupně přizpůsobit úkony prováděné dle ustanovení § 208 a násl. občanského soudního řádu. V případě, kdy soud prvního stupně odstraňuje vady odvolání, musí ve své výzvě stanovit poměrně krátkou lhůtu k nápravě, pouze v rádech několika dnů. Zároveň však není třeba vyčkávat s předložením věci odvolacímu soudu, dokud nebudou podána veškerá vyjádření účastníků řízení. Ty je možné odvolacímu soudu, s ohledem na zásadu rychlosti řízení, předložit později.³⁷⁹

Po předání věci soudem prvního stupně má odvolací soud povinnost rozhodnout do třiceti dnů ode dne předání věci.³⁸⁰ V souladu s ustanovením § 214 odst. 1 občanského soudního řádu nařídí příslušný odvolací soud pro projednání odvolání soudní jednání.

S ohledem na zásadu rychlého rozhodnutí ve věci a jeho následný výkon je logické, že jsou vyloučeny i mimořádné opravné prostředky.³⁸¹ Spolu s žalobou na obnovu řízení a žalobou pro zmatečnost je podle ustanovení § 30 ZZŘS nepřipustné také dovolání.³⁸²

---

³⁷⁸ HROMADA, s. 980.

³⁷⁹ *Ibid.*, s. 982.

³⁸⁰ ZZŘS, § 490 odst. 1.

³⁸¹ *Ibid.*, § 491.

³⁸² HROMADA, s. 982.

Výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů dětí je upraven v zákoně o zvláštních řízeních soudních v § 500 až § 504.

Rozsudek, který přikazuje navrácení dítěte, je přitom předběžně vykonatelný.³⁸³ Odvolací soud však může rozhodnout o odložení vykonatelnosti takového rozsudku, pokud ještě nedošlo k navrácení uneseného dítěte, a to do tří dnů ode dne předložení věci.³⁸⁴

K výkonu rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů dětí je na základě ustanovení § 500 odst. 2 místně příslušný soud, který rozhodnutí vydal, tedy Městský soud v Brně.

Pokud povinná osoba dobrovolně nesplní soudní rozhodnutí o navrácení dítěte, vyzve soud tuto osobu k jeho splnění a zároveň ji poučí o možnosti výkonu rozhodnutí uložením pokuty až do výše 50 tisíc korun³⁸⁵ či dokonce odnětím dítěte. Současně může soud také požádat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, aby vedl povinného k dobrovolnému plnění soudního rozhodnutí.³⁸⁶

Kromě výše uvedeného může soud nařídit povinnému také další opatření, která slouží k vynucení splnění soudního rozhodnutí. Jedná se o nařízení prvního setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin, stanovení plánu navykacího režimu nebo setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.³⁸⁷

V případě, kdy budou všechny výše uvedené postupy bezvýsledné, a ke splnění soudního rozsudku ze strany povinného nedojde, či pokud je z okolností případu evidentní, že by uvedené postupy ke splnění povinnosti nevedly, nařídí soud výkon rozhodnutí odnětím dítěte proti tomu, u něhož podle soudního rozhodnutí nemá být. Dítě tak bude předáno osobě, které dle soudního rozhodnutí

---

³⁸³ ZZŘS, § 484.

³⁸⁴ ZZŘS, § 490 odst. 2.

³⁸⁵ ZZŘS, § 502 odst. 2. Výkon rozhodnutí uložením pokuty lze nařídit opakovaně, avšak pouze pokud je tento postup účelný (*Ibid.*). Vybrané pokuty jsou pak příjmem státního rozpočtu. Na návrh zákonného zástupce či opatrovníka nezletilého dítěte lze do výše uložené pokuty čerpat finanční prostředky k náhradě již vynaložených a prokázaných nákladů nezletilého, pokud tyto slouží k uspokojení jeho nezbytných potřeb - obvykle se jedná o výdaje za stravu, vzdělání, oblečení apod. (*Ibid.*, § 507).

³⁸⁶ *Ibid.*, § 501.

³⁸⁷ *Ibid.*, § 503.

má být navráceno. S ohledem na nejlepší zájmy dítěte a práva všech účastníků řízení lze odnětí dítěte nařídít jen ve výjimečných případech. Povinnému je takové rozhodnutí o nařízení výkonu odnětím dítěte doručováno až po provedení samotnému výkonu.³⁸⁸ Odnětí dítěte provádí soud v součinnosti s příslušnými státními orgány.³⁸⁹

5.3. *Případ „Adrian Santana“*

Případ mezinárodního únosu malého chlapce Pabla Adriana Santany, který byl českými soudy řešen v průběhu let 2005 až 2008, je případem značně známým a medializovaným.

Malý Pablo Adrian Santana je státním příslušníkem Spojených států amerických a současně také České republiky. Na základě dohody rodičů měl své obvyklé bydliště ve státě Kalifornie, kde také s rodiči žil ve společné domácnosti až do 25. března 2005, kdy mezi rodiči došlo k hádce a policie tak byla nucena otce malého Adriana zatknout. Na základě tvrzení matky byl proti otci dítěte vydán tzv. Nutný příkaz k ochraně č. 050445699³⁹⁰, kterým byl otec obviněn z nedovoleného omezování osobní svobody a bylo mu tak zakázáno „*kontaktovat, obtěžovat, napadat, udeřit, ohrožovat, sexuálně napadat, bít, telefonovat, posílat jakékoliv zprávy, sledovat, ničit osobní majetek nebo rušit klid matky, nezletilého a babičky dítěte ze strany matky, která se v té době zdržovala v domácnosti rodičů dítěte*“.

Po vzájemných přetrvávajících neshodách však otec dne 28. března 2005 zahájil u Vrchního soudu státu Kalifornie v San Franciscu řízení o zrušení manželství, jehož předmětem byla i úprava práva péče o nezletilého Adriana. Na základně soudního příkazu ze dne 27. května 2005 bylo následně oběma rodičům přiznáno právo společné péče a dne 21. července 2005 byla stranami řízení sjednány a soudním příkazem nařízeny podmínky společné péče o nezletilého Adriana. Tímto příkazem bylo dále stanoveno, že dítě nesmí být přemístěno za

---

³⁸⁸ *Ibid.*, § 504.

³⁸⁹ *Ibid.*, § 508 odst. 1.

³⁹⁰ Tento tzv. Nutný příkaz byl však zrušen rozhodnutím Vrchního soudu státu Kalifornie dne 20. května 2005.

hranice státu Kalifornie ani jedním z rodičů bez předchozího písemného souhlasu druhého rodiče nebo soudního příkazu ze státu Kalifornie. Přesto však matka s malým Adrianem dne 9. srpna 2005 odcestovala za hranice území státu do České republiky bez svolení otce a příkazu soudu³⁹¹. Poté, co se otec nezletilého Adriana prostřednictvím policie dozvěděl o přemístění syna, byl na jeho návrh soudem státu Kalifornie vydán soudní příkaz o zatímní o zatímní úpravě poměrů k nezletilému Adrianovi, na jehož základě byl syn svěřen právě do výlučné péče otce³⁹². Na základě tohoto soudního příkazu podal otec dítěte, dle článku 8 Haagské úmluvy, u Okresního soudu v Náchodě návrh na navrácení malého Adriana zpět na území státu Kalifornie.

Okresní soud v Náchodě, který byl příslušný rozhodovat ve věci v prvním stupni, na základě všech zjištěných skutkových okolností nařídil rozsudkem ze dne 7. srpna 2006, č. j. P 312/2005 – 767 navrácení nezletilého Adriana zpět do místa jeho obvyklého bydliště ve lhůtě třiceti dnů ode dne doručení rozsudku matce dítěte, případně ho předat otci na území České republiky, čímž se přiklonil k názoru otce, tedy že došlo ze strany matky ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy k protiprávnímu přemístění malého Adriana. Soud tedy shledal, že, bylo poručeno právo péče o dítě, které zahrnuje zejména, s ohledem na článek 5 Haagské úmluvy, právo určit místo pobytu dítěte, kdy toto právo svědčilo otci společně s matkou nezletilého dle právního řádu státu obvyklého bydliště malého Adriana, tj. dle Spojených států amerických, státu Kalifornie, města San Francisco, a toto právo bylo skutečně vykonáváno, a matka, i přesto, že vykonávala podstatnou část fyzické péče o dítě, nebyla oprávněna rozhodnout o novém bydlišti dítěte mimo území státu Kalifornie. Rovněž byla současně splněna podmínka pro nařízení bezodkladného navrácení malého Adriana ve smyslu článku 12 Haagské úmluvy, neboť řízení o jeho navrácení bylo zahájeno ve lhůtě kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění dítěte.

---

³⁹¹ Odjed do České republiky byl matce malého Adriana doporučen Generálním konzulátem České republiky v Los Angeles, a to z důvodu účinnějšího hájení zájmů svého syna. O případných dalších možnostech řešení nastalé situace se také radila s řadou institucí ve státě Kalifornie. (Rödl & Partner. Průlomový rozsudek ve věci navrácení dítěte dle Haagské úmluvy. *Profipravo.cz* [online]. 4. 7. 2014 [citováno 2017-03-13]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=248214&ccsum=b8d6c837.

³⁹² Mimo jiné bylo také v tomto soudním příkazu prohlášeno, že je tento platný ve všech smluvních státech Haagské úmluvy.

Dalším závěrem Okresního soudu v Náchodě bylo také to, že v tomto konkrétním případě nepřichází v úvahu aplikace článku 13 písm. b) Haagské úmluvy. Ze znaleckého posudku a z výslechu znalkyně totiž vyplynulo, že samotným návratem zpět do Spojených států amerických by chlapec nebyl vystaven psychické újmě, pokud by byl doprovázen matkou. Záleželo tedy na zvážení matky, zda v zájmu dítěte odcestuje zpět na území stát Kalifornie spolu s malým Adrianem. Významná byla také skutečnost, že otec v předloženém návrhu dohody souhlasil, aby Adrian byl převážně v péči matky a otci tedy byl umožněn pouze styk s dítětem, přičemž bylo ze strany otce matce dítěte navrženo zajištění odpovídajícího bydlení.

Zajímavostí přitom bylo, že proti matce malého Adriana bylo v San Franciscu vedeno otevřené trestní řízení. Tamní prokurátor však nepožádal o vydání soudního příkazu k zadržení, neboť dal přednost občanskoprávní cestě, a měl zájmem ukončit trestní stíhání únosu až po bezpečném návratu nezletilého Adriana zpět do San Francisca.

Na základě lékařských zpráv bylo zjištěno, že nezletilý Adrian trpí dlouhodobými zdravotními problémy, konkrétně potížemi s vyprazdňováním, přičemž bylo nezbytné podávat mu léky a dodržovat doporučení lékařů, a dlouhodobým odloučením od matky se dalo předpokládat zhoršení těchto zdravotních potíží. Ustanovenou soudní znalkyní z oboru školství a kultura, odvětví klinické psychologie bylo dále konstatováno, že je malý Adrian emočně labilnější a úzkostný, silně fixován na matku, což bylo v době řízení posilováno, mimo jiné, i kojením. Soudní znalkyně dále konstatovala, že navrácení malého Adriana zpět do místa jeho obvyklého bydliště předpokládá újmu dlouhodobého rázu v řádu několika měsíců.

Okresní soud v Náchodě rozhodl o bezodkladném navrácení dítěte i s ohledem výše uvedené, neboť došel k závěru, že zdravotní problémy jsou sice pro nezletilého Adriana nepříjemné, ale k jejich odstranění prozatím postačí vhodná domácí medikamentózní léčba a dodržování pravidelného režimu a stravovacích zvyklostí. Matka sice prokázala, že otec při jedné z návštěv podal nezletilému malý kousek čokolády, avšak neprokázala, že otec věděl o nebezpečnosti této potraviny pro malého Adriana. Soud také dále konstatoval, že

otec Adrianovi nikdy fyzicky ani psychicky neublížil, jeho vztah k němu je pozitivní a opravdový, o čemž svědčí i fakt, že se otec dostavil k jednání soudu na území České republiky, Adrianovi přivezl oblečení, hračky, kočárek, přispěl na něj finančním obnosem ve výši 200,- USD a při své návštěvě České republiky se svým synem vídal. Dle názoru soudu tedy Adrianovi nehrozilo vážné nebezpečí fyzické nebo duševní újmy při jeho navrácení zpět do San Francisca. Také vyslovil názor, že *„zájmem dítěte ve smyslu Úmluvy je jeho co nejrychlejší navrácení do místa jeho obvyklého bydliště a že čl. 13 Úmluvy by měl být aplikován jen zcela výjimečně, např. v případě, kdy se dítě stalo obětí trestného činu páchaného ze strany rodiče (týrání, pohlavní zneužívání apod.)“*.

že zájmem dítěte ve smyslu Úmluvy je jeho co nejrychlejší navrácení do místa jeho obvyklého bydliště a že čl. 13 Úmluvy by měl být aplikován jen zcela výjimečně, např. v případě, kdy se dítě stalo obětí trestného činu páchaného ze strany rodiče (týrání, pohlavní zneužívání apod.).

Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací se ve svém rozhodnutí ze dne 12. 10. 2006, č. j. 20 Co 406/2006 – 932 rovněž nezabýval rizikem psychické a fyzické újmy malého Adriana, která by mu v důsledku návratu do státu Kalifornie mohla vzniknout, a plně se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že je článek 13 odst. b) Haagské úmluvy třeba vykládat restriktivně. Konstatoval, že silné fixování dítěte útlého věku na matku, zvláště pokud je matkou stále kojeno, je všeobecné známo, a to i signatářům Haagské úmluvy, a tento důvod nemůže ospravedlňovat nenavrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště. Odvolací soud tak dovodil, že k rozhodnutí o nenavrácení dítěte by bylo možné přistoupit např. tehdy, bylo-li by prokázáno vážné nebezpečí fyzické a psychické újmy dítěte i v případě, že dítě bude následovat jeho matka. Krajský soud také v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že matce malého Adriana v souvislosti s jejím návratem na území Spojených států amerických nehrozí na základě Haagské úmluvy trestní stíhání, a to s ohledem na vyjádření prokurátora San Francisca.

I přes rozsudek odvolacího soudu se matka odmítla s malým Adrianem vrátit zpět do státu Kalifornie, neboť se obávala trestního stíhání a také toho, že jí bude psychicky i fyzicky závislý Adrian odebrán. Matka si totiž poukazovala na

fakt, že nebylo dostatečně zjišťováno, do jakého prostředí bude dítě navracení a zda vůbec bude moci setrvat v přítomnosti malého Adriana.³⁹³ Proti rozsudku tedy matka, s ohledem na uvedené, podala u Krajského soudu v Hradci Králové dovolání.

Nejvyšší soud České republiky posoudil důvody uplatněné matkou nezletilého Adriana v dovolání a dne 8. února 2007 vydal usnesení, kterým zrušil předběžnou vykonatelnost rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Náchodě, a to do právní moci rozhodnutí o odvolání. Důvodem pro takové usnesení byla skutečnost, že neprodleným výkonem napadeného rozhodnutí by mohla být nezletilému Adrianovi způsobena vážná újma na jeho právech.³⁹⁴

Následně vydal Nejvyšší soud České republiky dne 20. června 2007 rozsudek, č. j. 30 Cdo 474/2007 – 1052, ve kterém se ztotožnil s právním názorem odvolacího soudu ohledně skutečností, že došlo k protiprávnímu přemístění dítěte ve smyslu Haagské úmluvy. Zároveň však rozhodl, že jak soud první stupně, tak soud odvolací pochybily, neboť danou věc právně nesprávně posoudily. Oba soudy na tento daný případ sice uplatnily správný právní předpis, nesprávně jej však vyložily, a řízení je tak postiženo vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Za významné je třeba považovat to, že Nejvyšší soud České republiky jednoznačně stanovil, že ačkoli je úprava článku 13 odst. b) Haagské úmluvy restriktivní, neznamená to, že je tímto článkem soud omezen v posuzování jednotlivostí každého konkrétního případu. Nelze proto vymezovat jen určitou skupinu případů, pro které nemusí být návrat dítěte nařizen, a soud je tedy povinen každý konkrétní případ hodnotit individuálně a dle skutkových okolností. Při hodnocení okolností, na které pamatuje článek 13 odst. b) Haagské úmluvy, musí soud přihlídnout především k informacím týkajícím se sociálního postavení dítěte poskytnutým ústředním orgánem nebo jiným příslušným orgánem

---

³⁹³ Rödl & Partner. Průlomový rozsudek ve věci navracení dítěte dle Haagské úmluvy. *Profipravo.cz* [online]. 4. 7. 2014 [citováno 2017-03-13]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=248214&ccsum=b8d6c837.

³⁹⁴ *Ibid.*

obvyklého bydliště dítěte, že byla přijata vhodná opatření k ochraně dítěte po jeho navrácení, avšak nepostačí pouhý slib rodiče, který se domáhá navrácení dítěte, daný českému soudu. Soud odvolací se proto v tomto konkrétním případě měl zaobírat zjišťováním podmínek, jež budou malému Adrianovi po jeho návratu skutečně zajištěny a ne se pouze spokojit se slibem otce, že se může o Adriana řádně starat, neboť žije společně se svými rodiči v rodinném domě.³⁹⁵

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, kterým došlo ke zrušení rozhodnutí soudů obou stupňů, pro malého Adriana znamenalo vrácení celého případu na samý začátek rozhodování. Nezletilý Adrian tak dostal novou šanci, že tentokrát budou správně vyhodnoceny veškeré předložené důkazy a soud bude náležitě rozhodovat především s ohledem na jeho konkrétní zájmy, nikoliv dle zájmu rodičů malého Adriana.

Konečné rozhodnutí ve věci navrácení malého Adriana pak vynesl Městský soud v Praze dne 23. září 2008, který s definitivní platností potvrdil únorový verdikt Obvodního soudu pro Prahu 5, když rozhodl, že matka malého Adriana nemusí svého syna (v té době čtyřletého) navrátit jeho otci na území Spojených států amerických.³⁹⁶

S ohledem na vše výše uvedené se musím ztotožnit s názorem Nejvyššího soudu, neboť obecné soudy dle mého názoru malého Adriana považovaly za „věc“, o kterou je veden rodičovský spor. Rovněž při zjišťování skutkového stavu nepostupovaly obecné soudy správně, když konstatovaly, že nezletilému Adrianovi nehrozí ze strany otce žádná psychická ani fyzická újma, a to v souvislosti s domácím násilím, kterého se otec dopouštěl na matce dítěte. Demonstrováné domácí násilí totiž mohlo vyvolat v Adrianovi trvalé psychické následky a soud tak v tomto případě dostatečně nezohlednil prvořadý zájem dítěte.

---

³⁹⁵ *Ibid.*

³⁹⁶ ČT24. *Pražský městský soud definitivně rozhodl, že matka nemusí vracet Adriana otci do USA* [online]. Česká televize, 23. 9. 2008 [citováno 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1440537-prazsky-mestsky-soud-definitivne-rozhodl-ze-matka-nemusi-vracet-adriana-otci-do-usa>.

6. Závěr

Stěžejním cílem této diplomové práce bylo poskytnout co možná nejkompexnější pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí z pohledu občanskoprávního, aby bylo možné odpovědět na otázku, zda je současná právní úprava této problematiky vhodně nastavena. Za tímto účelem jsem se snažila získat objektivní pohled na případy mezinárodních únosů dětí a na oblast tohoto práva celkově.

Mnoho prostoru bylo v této práci věnováno Haagské úmluvě z roku 1980 – historii jejího vzniku, zasvěcení do jejího účelu, oblasti působnosti, ale i interpretaci klíčových pojmů a vysvětlení základních konceptů, jež obsahuje. Haagská úmluva jako taková představuje základní a zásadní mezinárodní právní instrument, který se věnuje problematice mezinárodních únosů dětí. Na významu jí přidává fakt, že je úmluvou s vysokým počtem smluvních států, v současné době 96, a troufám si tvrdit, že tento počet bude v dalších letech nadále narůstat. Zároveň si nelze nevšimnout, že mezi smluvními státy Haagské úmluvy nenajdeme mnoho států z oblasti Severní Afriky a Předního východu, což je dáno značně odlišným právním, kulturním, sociálním a náboženským prostředím.

Je však třeba si uvědomit, že je Haagská úmluva, ostatně jako další mezinárodní dokumenty, výsledkem určitého politického kompromisu a obsahuje jisté nedostatky. Často bývá například poukazováno na absenci mechanismu, který by zaručoval výkon souhlasného rozhodnutí o navrácení uneseného dítěte. Dalším problémem Haagské úmluvy je existenci neurčitých právních pojmů, přičemž by bylo na místě zajistit jednotnou interpretaci těchto pojmů v Haagské úmluvě obsažených. V současné době je také, vzhledem k narůstajícímu počtu těchto případů, aktuální otázka domácího násilí mezi rodiči, kdy se děti často stávají jeho nepřímými oběťmi. Jako vhodné se tedy jeví subsumovat tuto skutečnost jako jeden z důvodů pro nenavrácení dítěte v případě jeho mezinárodního únosu dle článku 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy. Řada zahraničních vědeckých expertů proto navrhuje přijetí jakéhosi protokolu k Haagské úmluvě, který by všechny tyto uvedené problémy odstranil. Je však otázkou, jakou měrou by se přijetí takového protokolu stalo efektivní. Dle mého názoru je třeba upozornit na dvě úskalí, která by mohla případně nastat. Samotný

protokol bude opět výsledkem politického kompromisu zúčastněných států, a co považují za mnohem významnější, dojde k situaci, kdy by musel být tento protokol ratifikován v každém jednotlivém smluvním státě, což je otázka několika, ne-li desítek, let, neboť proces ratifikace mezinárodních dokumentů je procesem často zdlouhavým a nejednotným, a Haagská konference, stejně jako zúčastněné státy samy, není bezesporu schopna zajistit, aby došlo k ratifikaci takového protokolu ke stejnému dni ve všech smluvních státech.

Za další případný nedostatek Haagské úmluvy považují, že není v celém jejím textu výslovně stanoveno, kam a ke komu má být unesené dítě navraceno. Je zřejmé, že tak tvůrci Haagské úmluvy učinili záměrně, neboť za účelem zachování flexibility pro každý jednotlivý konkrétní případ byl tento krok nezbytný. Já osobně bych byla pro stanovení postupu, aby dítě bylo navraceno zpět do místa jeho obvyklého bydliště, avšak s diskreční pravomocí soudu, kdy by tento mohl v odůvodněných případech určit, že bude dítě navraceno do jiného místa. Avšak zároveň s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte a míry jeho sžití se s novým prostředím tak, aby tak nedošlo k traumatizování dítěte v důsledku jeho dalšího přemístění. Dalším diskutovaným problémem může být rozsáhlá diskreční pravomoc soudů v případě výjimek z povinnosti navracení uneseného dítěte stanovených Haagskou úmluvou.

Dále je nutné si uvědomit, že Haagská úmluva vznikla před více než třiceti pěti lety, tedy v minulém století, v důsledku čehož se v praxi projevuje řada jejich dalších nedostatků.

V době, kdy Haagská úmluva vznikala, tedy na přelomu let 70. a 80. 19. stol. byly únosci dětí nejčastěji jejich otcové. Tato skutečnost však, jak jsem zjistila v rámci informací ohledně počtu unesených dětí z České republiky do zahraničí a naopak poskytnutých Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, se v průběhu let změnila. V současné době jsou to na prvním místě matky, jež mají na svědomí mezinárodní únos svých dětí. V průběhu let 2010 až 2016 byla matka strůjcem únosu dítěte z území České republiky do zahraničí ve více než 72% případech. Ke stejnému výsledku pak dospějeme také v případě únosu ze zahraničí do České republiky.

Mohli bychom tedy dojít k závěru, že Haagská úmluva není v důsledku této změny za současných poměrů vyhovujícím právním instrumentem pro řešení případů mezinárodních únosů dětí. Nenechme se však mýlit. I přes uvedené skutečnosti a nedostatky je totiž Haagská úmluva stále stěžejním, a troufám si říci i nezastupitelným mezinárodním právním dokumentem, který problematiku mezinárodních únosů dětí upravuje. Proto pravidla nastavená Haagskou úmluvou, až na pár výše uvedených nedostatků, považuji za vyhovující.

Dalším zásadním problémem je dle mého názoru zveřejňování rozsudků českých soudů v případech mezinárodních únosů dětí v databázi Haagské konference mezinárodního práva soukromého INCADAT. Zveřejňování důležitých rozsudků z oblasti mezinárodních únosů dětí v této mezinárodní databázi je úkolem styčného soudce. Za Českou republiku je však v této databázi zveřejněno pouze jedno jediné rozhodnutí, a to nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000, což je značně alarmující, neboť tato absence dopadá jak na oblast vědeckou, tak na oblast právní praxe. Není totiž možné dojít k závěru, jak například soudy interpretují jednotlivé neurčité právní pojmy obsažené v Haagské úmluvě, jak dlouho průměrně trvá řízení o navrácení uneseného dítěte vedené u Městského soudu v Praze nebo jak tento soud ve věci mezinárodních únosů dětí zpravidla rozhoduje apod. Řešením by proto bylo vytvoření takové databáze, kde by byly zveřejňovány meritorní rozhodnutí soudů ve věcech mezinárodních únosů dětí, samozřejmě s anonymním označením zúčastněných stran, či alespoň zveřejnění shrnutí skutkového stavu konkrétního případu spolu s právním závěrem soudu včetně odůvodnění, aby byla odborné i laické veřejnosti zaručena informovanost o judikatuře soudů v této problematice.

Část diplomové práce byla věnována také unijnímu právnímu instrumentu, a to Nařízením Brusel II bis. Jeho hlavní úlohou je zpřesnění a dost možná i zpřísnění některých ustanovení Haagské úmluvy, jež by v konečném důsledku mělo vést ke snížení negativních dopadů, které mají případy mezinárodních únosů dětí na dotčené rodiny, zejména pak na unesené děti.

Jako hlavní plus Nařízením Brusel II bis považuji skutečnost, že v článku 1 odst. 3 stanovuje povinnost vnitrostátních soudů jednat v případě žádosti o navrácení uneseného dítěte rychle a využít nejrychlejší možné postupy, které jim

jejich právní řád poskytuje. Další kladnou vlastností Nařízení je omezení výjimek z povinnosti navrácení uneseného dítěte obsažených v článku 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy a stanovení povinnosti soudu zajistit dítěti v řízení o jeho navrácení možnost výslechu.

Pokud se však ohlédnou i za nevýhodami Nařízení Brusel II bis, naleznou ji v článku 11 tohoto nařízení, kterým soudům státu původu umožňuje, aby rozhodly o navrácení uneseného dítěte, ačkoliv soud dožádaného státu již předtím rozhodl o nenavrácení dítěte. Dle mého názoru tato pravomoc soudů způsobuje kromě dalších časových prodlev v daném řízení také nedodržení principu právní jistoty.

Vnitrostátní procesně-právní úprava řízení o navrácení nezletilého dítěte v případech mezinárodních únosů dětí obsažená v zákoně o zvláštních řízeních soudních je dle mého názoru po provedené harmonizaci civilně-procesní oblasti práva v souvislosti s rekodifikací práva soukromého nastavena vhodně. Došlo tak ke zjednodušení a zrychlení celého procesu v návratovém řízení.

Celkově lze však, i s ohledem na vše výše uvedené, konstatovat, že takto nastavená mezinárodní a vnitrostátní právní úprava oblasti mezinárodních únosů dětí tvoří účinný mechanismus k ochraně dětí před negativními účinky mezinárodního únosu.

Abstrakt

Diplomová práce poskytuje komplexní pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí z pohledu občanskoprávní, za použití metody analýzy a komparace. Práce se systematicky skládá ze šesti kapitol. První kapitola je pojata jako úvod do problematiky mezinárodních únosů dětí. Je v ní nastíněn vývoj této problematiky na úrovni národní i celosvětové a změny, ke kterým v průběhu několika let postupně došlo. Druhá kapitola je věnována především interpretaci klíčových pojmů v případech mezinárodních únosů dětí. Je vysvětleno, co je to mezinárodní únos dítěte, kdo je považován za dítě ve smyslu příslušných právních pramenů, jak je vymezeno právo péče o dítě a obvyklé bydliště dítěte, kdo je ústředním orgánem pro případy mezinárodních únosů dětí a jaké má pravomoci, a dále také postavení Zprostředkovatele Evropského parlamentu a styčného soudce. Dále je zde poskytnut výčet základních právních pramenů, které problematiku mezinárodních únosů dětí upravují, a to jak na mezinárodní a unijní úrovni, tak na úrovni vnitrostátní, spolu s jejich vzájemnou aplikací. Pozornost je věnována také příčinám vzniku případů mezinárodních únosů dětí a základním principům a zásadám, jež ovládají návratové řízení ve věci mezinárodních únosů dětí. Třetí kapitola diplomové práce je zaměřena na úpravu problematiky mezinárodních únosů dětí v mezinárodních smlouvách, tedy na Úmluvu o právech dítěte, Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí a především pak na Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (Haagská úmluva) – zejména na povinnost navrácení dítěte, která je stěžejním principem Haagské úmluvy, a výjimkám z této povinnosti. Prostor je v této kapitole poskytnut také případům, kdy je dítě uneseno do státu, který není smluvním státem Haagské úmluvy. Poslední podkapitola se zaměřuje na vztah Haagské úmluvy s Úmluvou o právech dítěte. Čtvrtá kapitola se věnuje mezinárodním únosům dětí v rámci Evropské unie, především pak Nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 (Brusel II bis). Dalšími právními instrumenty, kterými se tato kapitola zabývá, je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Listina základních práv Evropské unie a Evropská úmluva o

uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980. Pátá kapitola se zabývá procesně-právní stránkou mezinárodních únosů dětí na území České republiky, zejména pak právní úpravou obsaženou v zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Pozornost je věnována také historickému vývoji právní úpravy problematiky mezinárodních únosů dětí a případu mezinárodního únosu chlapce Adriana Santany, kterým se zabývaly české soudy. Závěrečná šestá kapitola je koncipována jako prostor pro shrnutí získaných poznatků a zamyšlení se nad vhodností právní úpravy pro případy mezinárodních únosů dětí. Stručně shrnuto, současná právní úprava mezinárodních únosů dětí se jeví jako vhodná, ovšem s drobnými výtkami s ohledem na pravidla nastavená Haagskou úmluvou a Nařízením Brusel II bis.

Abstract

This thesis gives a complete overview of an international child abduction problem from the civil law point of view, using the analysis and comparison methods. The whole thesis is composed of six chapters. The first chapter is an introduction to the topic of international child abduction. It details a development of this issue in both national and worldwide levels, which has arisen in past few years. Second chapter mainly explains the interpretation of key words in the case of international child abduction. It explains what the international children abduction is, who is considered as children in the sense of above legal sources, how the custody care is defined and what the habitual residence of the child is, what is central authority and its competence, and it also explain the roles of the Intermediary of European Parliament and a liaison judge. Next, I am enumerating all basic legal sources, which adjust the issue of international child abduction on both international and union level, as well as on the national level together with its mutual application. There's an attention paid to the causes of international child abduction and basic principles and guidelines, which form the returning process. Third chapter concentrates on adjusting of the international child abduction issue in international contracts. These are as follow: the Convention on the Rights of a Child, the Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children and the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction from 1980 (Haague Convention) - especially the obligation to return children, which is the key principle of the Hague Convention, and the exceptions to that obligation. This chapter also focuses on cases, where a child is abducted to or from non-Convention countries. Last part of this chapter is related to link between Hague Convention and the Convention on the Rights of a Child. Chapter four is focusing on international child abduction within the European Union, mainly then the Council Regulation (EC) No 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000 (Regulation Brussels II bis). The other legal instruments in this chapter are the European Convention of Human Rights, the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Recognition and Enforcement of Decisions concerning Custody of

Children and on Restoration of Custody of Children from 1980. Fifth chapter deals with procedural side of international child abduction in the Czech Republic, mainly with legislation in the law no 292/2013 Coll., Code on Special Court Proceedings. I am also focusing on historical development of legislation of the international child abduction matter and a case of international abduction of a boy Adrian Santana, which was deal handled by Czech courts. The final sixth chapter is drawn up as a place to summarize all the gathered information and an area to contemplate any suitability of legislation for the international child abduction cases. In brief summary, the current legislation for international child abduction seems to be suitable with a minor rebukes in the light of rules set by the Hague Convention and the Regulation Brussels II bis.

Seznam použitých zkratek

EU - Evropská unie

Evropská úmluva o lidských právech - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ze dne 4. listopadu 1950, vyhlášená sdělením Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 209/1992 Sb., ve znění protokolů a pozdějších změn

Evropská úmluva o výchově dětí - Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí, ze dne 20. května 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s.

ESLP - Evropský soud pro lidská práva

Haagská úmluva - Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, ze dne 25. října 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.

Haagská konference (HCCH) – Haagská konference mezinárodního práva soukromého

Ibid. – Ibidem = tamtéž

Listina základních práv a svobod - Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Nařízení Brusel II bis (Nařízení) - Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

Nařízení o dokazování - Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech

Občanský soudní řád (OSŘ) - Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Občanský zákoník - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSN – Organizace spojených národů

SDEU - Soudní dvůr Evropské unie

Smlouva o fungování EU - Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007

Trestní zákoník - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Úmluva o právech dítěte - Úmluva o právech dítěte, ze dne 20. listopadu 1989, vyhlášená sdělením federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb., ve znění protokolů a pozdějších změn

Úmluva o rodičovské zodpovědnosti a ochraně dětí - Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření o ochraně dětí, ze dne 19. října 1996, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 141/2001 Sb.m.s.

Úřad - Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Ústava ČR - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vídeňská úmluva - Vídeňské úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969, vyhlášená Ministrem zahraničních věcí pod č. 15/1988 Sb.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí - Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zvláštních řízeních soudních (ZZŘS) - Zákon č. 272/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zprostředkovatel – Zprostředkovatel Evropského parlamentu

Seznam použité literatury

Monografie česká:

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.

HROMADA, Miroslav. Pododdíl 3. Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: SVOBODA/TLÁŠKOVÁ/VLÁČIL/LEVÝ/HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 961 - 982. ISBN 978-80-7400-297-7.

HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 168 s. ISBN 80-210-2001-6.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 160 s. ISBN 80-210-0694-3.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 400 s. ISBN 80-7239-192-5.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. 362 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-50-9.

WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. s. 29 - 41. ISBN 978-80-87212-50-9.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 579 stran. ISBN 978-80-7380-571-5.

Monografie zahraniční:

BAINHAM, Andrew. *Children: the modern law*. 2. vyd. Bristol: Jordan, 1998. 627 s. ISBN 0-85308-501-3.

BEAUMONT, Paul R.; McELEVAY Peter E. *The Hague Convention on International Child Abduction*. Oxford: Oxford University Press, 1999. 332 s. ISBN 0-19-826064-4.

LOWE, Nigel; EVERAL, Mark; NICHOLLS, Michael. *International Movement of Children: Law Practice and Procedure*. Bristol: Jordan Publishing, 2005, 825 s. ISBN 0-85308-725-3.

Příspěvky ve sborníku české:

BAKEŠ, Milan; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí. In: WINTEROVÁ, Alena; DVOŘÁK, Jan (eds.). *Poceta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 27 – 40. ISBN 978-80-7357-432-1.

ŠÍNOVÁ, Renáta. Několik úvah k řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: WINTEROVÁ, Alena; DVOŘÁK, Jan (eds.). *Poceta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, s. 519 - 528. ISBN 978-80-7357-432-1.

Příspěvek ve sborníku zahraniční:

MATIS, Nina. Mezinárodní únos dětí a v kontexte judikatury ESLP. *Dny práva 2011: Deklarace, Charty, Listiny a Lidskoprávní úmluvy a jejich význam pro proměny rodinné práva* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2012 [citováno 2017-03-02]. ISBN: 978-80-210-5913-9. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/05%20Rodina/09%20NINA%20MATIS.pdf.

Právní předpisy české:

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn.

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Právní předpisy mezinárodní:

Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.

Rozhodnutí Rady 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007.

Listina základních práv Evropské unie 2012/C 326/02.

Vídeňské úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969, vyhlášená ministrem zahraničních věcí pod č. 15/1988 Sb.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ze dne 4. listopadu 1950, vyhlášená sdělením Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 209/1992 Sb., ve znění protokolů a pozdějších změn.

Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí, ze dne 20. května 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s.

Úmluva o právech dítěte, ze dne 20. listopadu 1989, vyhlášená sdělením federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb., ve znění protokolů a pozdějších změn.

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, ze dne 25. října 1980, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.

Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření o ochraně dětí, ze dne 19. října 1996, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 141/2001 Sb.m.s.

Deklarace práv duševně postižených lidí, schválená Valným shromážděním OSN dne 20. prosince 1971.

Časopisecké články české:

BŘÍZA, Petr. Nový český zákon o mezinárodním právu soukromém v kontextu práva EU a mezinárodních smluv. *Právní rádce*. 2013, č. 17, s. 580 - 588. ISSN 1210-4817.

MACHÁČKOVÁ, Lenka. Princip rovnosti a ochrana dítěte ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *Právní fórum*. 2005, č. 3, s. 117 – 120. ISSN 1214-7966.

PFEIFFER Magdalena. Obvyklý pobyt v evropském rodinném právu. *Soudní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 87 - 89. ISSN 1210-6410.

SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě?. *Právo a rodina*. 2013, č. 3, s. 17 - 19. ISSN 1212-866X.

Časopisecké články zahraniční:

VALACHOVÁ, Ingrid. Mezinárodní únosy dětí (1. část). *Justičná revue*, 2012, roč. 64, č. 6 - 7, s. 829-841. - ISSN 1335-6461.

SCHNITZER-REESE, Ericka A. International Child Abduction to non-Hague Convention Countries: The need for an International Family Court. *Northwestern Journal of International Human Rights*, 2004, vol. 2, issue 1, art. 7, s. 1 - 19. ISSN 1549-828X. Dostupné také z: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=njihr>.

Elektronické články:

FOREJTOVÁ, Monika. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR?. *Právní prostor* [online]. Červen 2014 [citováno 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>.

KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 20. 4. 2006. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>.

KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 23. 8. 2006. [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>.

KLOUB, Jindřich; VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. *Via Iuris* [online]. Aktualizováno dne 24. 1. 2007. [citováno 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>.

Rödl & Partner. Průlomový rozsudek ve věci navrácení dítěte dle Haagské úmluvy. *Profipravo.cz* [online]. 4. 7. 2014 [citováno 2017-03-13]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=248214&csum=b8d6c837.

Další elektronické zdroje:

Council of Europe. *Protocol No. 15 amending the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* [online]. In: EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf.

Český statistický úřad. *R83 Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství - vývoj v letech 1995 – 2015* [online]. Aktualizováno dne 9. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti.

Český statistický úřad. *R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995 – 2015* [online]. Aktualizováno dne 9. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti.

Český statistický úřad. *5-6 Rozvody podle počtu nezletilých dětí v letech 1957-2015* [online]. Aktualizováno dne 24. 11. 2016. [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>.

ČT24. *Pražský městský soud definitivně rozhodl, že matka nemusí vracet Adriana otci do USA* [online]. Česká televize, 23. 9. 2008 [citováno 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1440537-prazsky-mestsky-soud-definitivne-rozhodl-ze-matka-nemusi-vcracet-adriana-otci-do-usa>.

Databáze mezinárodních únosů dětí INCADAT (International Child Abduction Database) [online]. Hague Conference on Private International Law [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.incadat.com/>.

Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci. *Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa* [online]. Evropská unie, 2015 [citováno 2017-03-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf.

Hague Conference on Private International Law. *Authorities (per state)* [online]. In: HCCH, 2014 [citováno 2017-02-20]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities>.

Hague Conference on Private International. *28: Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction* [online]. In: HCCH, 2017 [citováno 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

Hague Conference on Private International Law. *Conclusions and Recommendations of the Sixth Meeting (Part I) of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (1-10 June 2011)* [online]. The Hague: Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law, June

2011 [citováno 2014-01-13]. para. 44. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/concl28sc6_e.pdf.

Hague Conference on Private International Law. *Report of the Third Special Commission meeting to review the operation of the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (17-21 March 1997)* [online]. In: HCCH. [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/abduc97e.pdf>.

Hague Conference on Private International Law. *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part I – Central Authority Practice* [online]. In: HCCH, 2003 [citováno 2017-02-21]. Dostupné z https://assets.hcch.net/upload/abdguide_e.pdf.

Hague Conference on Private International Law. *34: Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children* [online]. In: HCCH, February 2017 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>.

Hague Conference on Private International Law. *01: Statute of the Hague Conference on Private International Law* [online]. In: HCCH. [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text>.

Hague Conference on Private International Law. *List of Judicial and other conferences 1998-2016* [online]. In: HCCH [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=5214#latam>.

Hague Conference on Private International Law. *Report on Judicial Communications in Relation to the International Child Protection*. [online]. In: HCCH, April 2011 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/a5e242f2-6ead-4ab2-9d43-8014de92c848.pdf>.

HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2008 [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/hruba_michaela.pdf.

HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí a mezinárodní právo soukromé*. Praha, 2014 [citováno 2017-02-27]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120162736>.

Informační kancelář Evropského parlamentu. *Po stopách Evropské unie* [online]. Praha: Evropský parlament - Informační kancelář v České republice, 2012 [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.evropsky-parlament.cz/resource/static/files/postopach2012_sazba66.pdf.

MATYSOVÁ, Monika. Rigorózní práce na téma *Mezinárodní únosy dětí a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2011 [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/150007655/?lang=cs>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Informace pro rodiny unesených dětí* [online]. In: Velvyslanectví České republiky v Tripolisu [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/tripoli/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_rodiny_unesenych_deti/index.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Rada Evropy* [online]. Praha: MZV ČR, leden 2012 [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/podpora_lp_a_demokracie/hlavni_instituce_a_fora/zakladni_informace.html.

Parliamentary Assembly. *Recommendation 874 (1979) on a European Charter on the Rights of Child* [online]. Council of Europe [citováno 2017-02-17]. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=14908&lang=en>.

PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention* [online]. In: HCCH, 1981 [citováno 2017-02-18]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/exp128.pdf>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk č. 390/0, část 1/2 Novela občanského soudního řádu* [online]. Parlament České republiky [citováno 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk č. 931/0, část 1/5 Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních* [online]. Parlament České republiky [citováno 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>.

PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí [online]. *Mezinárodní právo v rodinné praxi*. Praha: Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA, 2010 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n_nosy_d_t_.doc.

RadaEvropy.cz. *Členové Rady Evropy* [online]. Aktualizováno dne 4. 6. 2013. [citováno 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/clenske-staty-rady-evropy.html>.

The International Family Law Group LLP. *Brussels II child abduction: Trumping orders* [online]. London: International Family Law Group LLP [citováno 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.iflg.uk.com/article/brussels-ii-child-abduction-trumping-orders>.

United Nations Treaty Collection. *11. Conventin on the Rights of the Child* [online]. In: United Nations Treaty Collection, 2017 [citováno 2017-02-25]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en.

Úřad pro publikace Evropské unie. *Rodičovská zodpovědnost a ochrana dětí (Haagská úmluva)* [online]. Luxembourg: EUR-Lex , July 2016 [citováno 2017-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=uriserv:jl0046>.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.umpod.cz/unosy-deti/>.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Odkazy* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.umpod.cz/odkazy/>.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/unosy/Mezinarodni_rodina_v_krizi.pdf.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad* [online]. In: Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009-2017 [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>.

VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. *Informační centrum vlády* [online]. Aktualizováno dne 10. 11. 2009 [citováno 10. 11. 2015]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>.

Zprostředkovatel Evropského parlamentu: *Zprostředkovatel Evropského parlament pro případy mezinárodních únosů* [online]. Evropský parlament [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/20150201PVL00040/Zprost%C5%99edkovatel-pro-p%C5%99%C3%ADpady-%C3%BAnos%C5%AF-d%C4%9Bt%C3%AD>.

Judikatura soudů českých:

Nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. června 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. ledna 2003, sp. zn. 30 Cdo 34/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. února 2007, sp. zn. 30 Cdo 3425/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky dne 20. června 2007, č.j. 30 Cdo 474/2007 – 1052.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. října 2006, č.j. 20 Cdo 406/2006 – 932.

Rozsudek Okresního soudu v Náchodě ze dne 7. srpna 2006, č.j. P 312 2005 - 767.

Judikatura soudů zahraničních:

Kanada. *Thomson v. Thomson*. (1995) 119 DLR (4th) 253.

Nizozemsko. *De Directie Preventie, optredend voor haarzelf en namens F. (father) en H. (mother)* (14 juli 2000, ELRO-nummer: AA6532, Zaaknr.R99/167HR).

Spojené státy americké. *Abbott v. Abbott* [2010] 130 S.Ct. 1983.

Spojené státy Americké. *Friedrich v. Friedrich* 78 F. 3d 1060 (6th Cir).

Velká Británie. *A v. A and another (Children: Habitual Residence)* [2013] UKSC 60 [2013] 3 WLR 761.

Velká Británie. *B v. K (Child Abduction)*. [1993] 1 FCR 382.

Velká Británie. *C v. C (Minor: Abduction: Rights of Custody)* [1989] 1 WLR 654.

Velká Británie. *Re C (Abduction: Consent)* [1996] 1 FLR 414.

Velká Británie. *Re V (Abduction; Habitual Residence)* [1995] 2 FLR 992.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva:

Rozsudek ESLP ze dne 3. června 2014, věc *López Guió v. Slovensko* (stížnost č. 10280/12).

Rozsudek ESLP ze dne 25. ledna 2000, věc *Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko* (stížnost č. 31679/96).

Rozsudek ESLP ze dne 22. dubna 2010, věc *Macready v. Česká republika* (stížnost č. 4824/06 a 15512/08).

Judikatura Soudního dvora Evropské unie:

Rozsudek SDEU ze dne 5. února 1963, ve věci *Van Gend en Loos* (26/62).

Rozsudek SDEU ze dne 15. července 1964, ve věci *Costa v. ENEL* (6/64).

Rozsudek SDEU ze dne 9. března 1978, ve věci *Simmenthal II.* (106/77).

Rozsudek SDEU ze dne 2. dubna 2009, ve věci A, č. C-523/07.

Rozsudek SDEU ze dne 22. prosince 2010, ve věci *Barbara Mercredi v. Richard Chaffe*, č. C-497/10.

Příloha 1

Informace poskytnuté Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí o počtech unesených dětí z/do České republiky

Počty dětí unesených z ČR:

Evidujeme počty případů (nikoli dětí): viz příložený soubor

Věk dětí: neevidujeme

Pohlaví dětí: neevidujeme

Výčet zemí: viz příložený soubor

Únosce otec/matka: viz tabulka

Únosce	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Únosy z ČR do ciziny							
Matka	19	15	28	29	35	31	24
Otec	6	11	11	12	6	10	11
Jiné						1	
Únosy z ciziny do ČR							
Matka	15	11	18	18	10	24	29
Otec	2	2	4	2	3	4	4
Jiné							

Příložený soubor (2 tabulky):

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CELKEM
Austrálie		1						1
Belgie			1	1				2
Čína							1	1
Dominikánská rep.		2						2
Francie			1	1		2		2
Hong Kong					1			1
Irsko		1	1			2		4
Itálie	2	4	1	2	1		1	10
Japonsko	1					2		1
Kanada					1	1		2
Kypr	1							1
Lotyšsko	1							1
Malta						1	1	2
Mexiko	1		2			1		3
Německo	2	1	3			2	2	10
Norsko				2				2
Nizozemí	1							1
Nový Zéland				1			1	1
Polsko		1			1		2	1
Portugalsko	1			1				2
Rakousko	2			1	1	1	2	7
Rusko					1			1
Řecko	1	1			1	1		4
Slovensko	2	4	3	4	2	6	10	31
Španělsko			1	1				2
Švédsko					1			1
Švýcarsko			2				2	2
Ukrajina					1			1
USA	1	4	4	4		1	2	13
Velká Británie	1		6	1	2	8	8	26

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CELKEM
Albánie			1					1
Austrálie			1	1		1		3
Belgie			1					1
Bělorusko				1				1
Bosna a Hercegovina			1					1
Bulharsko				1	2		1	3
Dominikánská rep.	1	2						3
Egypt			1		1			1
Francie		1	2		1			4
Guatemala				1				1
Indonésie						1		1
Irsko	1		2	1	1		1	5
Itálie	1	1	3		1	1	2	9
Jordánsko		1			1			2
Kanada						1		1
Kazachstán						1		1
Libanon				2				2

Makedonie	2				1			3
Mexiko			1			1		2
Německo	1		1	7	7	8	6	30
Nizozemí						1	1	1
Norsko			1					1
Nový Zéland			1			1		2
Polsko				1				1
Portugalsko		1						1
Rakousko	1			3	3	2	1	10
Rumunsko		1				1	1	1
Rusko			1	3	1	1		6
Řecko		1	1			1		2
Slovensko	8	5	9	7	8	10	7	54
Slovinsko				1				1
Srbsko		1						1
Srí Lanka					1			1
Sýrie		1						1
Španělsko	1	2	1		2	3	1	10
Švédsko		2					1	2
Švýcarsko				1				1
Thajsko	1							1
Trinidad a Tobago					1			1
Tunisko			1	1	1			3
Turecko		1						1
Ukrajina	1		1	2	1	3		8
USA	3	2	4	1	3	1	1	15
Uzbekistán						1		1
Velká Británie	5	3	5	7	5	3	8	36

